A SZEGÉNY NEMES.

FLAMAND BESZÉLY.

IRTA

CONSCIENCE HENRIK.

FRANCZIÁBÓL FORDITOTTA

GREGUSS ÁGOST.

N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

BUDAPEST, 1876.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

R
1965

81.131/19

Franklin-Társulat nyomdája.

I.

Az 1842-diki julius vége felé azon három nagy országút egyikén, melyek a holland határok felől Antverpiába vezetnek, nyitott kocsi robogott. E kocsi szembetünőleg gondosan volt megtisztogatva és kicsiszolva, mégis látszottak az egészen bizonyos fogyatkozásnak nyomai. A hosszú használatban megrongált hintó minden zökkenésre majdnem szétesett s szíjfüggőin jobbra-balra hányódott; a kopott kerékagyak nyikorogtak, mintha kisértet csörögne csontjaival. Félig hátrahajtott eresze fénylett ugyan a nap sugáriban, mert be volt olajozva; hanem e kölcsönzött fény legkevésbbé sem takará el a számos szakadást és repedést, melyek bőrét össze-visszaránczozák. Az ajtókilincsek s a kocsinak egyéb, rézből készült hozzávalói, meg kell vallani, nagy gonddal valának kifényesítve; de az ezüstölés nyomai, mik a diszítményeken befelől még látszottak, azt bizonyíták, hogy tetemesen csökkent, vagy tán végkép ele-

nyészett hajdani gazdagság maradványai vannak előttünk.

A hintóba nagy, erős ló volt fogva, melynek rövid és nehézkes léptetéséből szakértő könnyen kitalálhatá, hogy e ló rend szerint durvább munkára van szorítva, és szekér huzására vagy szántásra szokták használni. A bakon valami tizenhét vagy tizennyolcz éves parasztfiú ült: bérruha volt rajta, kalapját arany szalag ékesíté, kabátján rézgombok tündöklének; de a kalap oly tág vala, hogy fülig nyomult fejébe, a kabát pedig oly bő, hogy a ficzkó úgy elenyészett benne, mintha zsákba varrták volna. Ez öltözék, az úr tulajdona, bizonyosan mostani viselője elődeinek szolgált s hosszú évek során vándorolhatott egy inas kezéből más inaséba, míg jelen birtokosához került.

Egyetlen személy ült benn a hintóban. Ez mintegy ötven éves ember lehetett. Senkisem kétkedheték, hogy ő ez ujoncz inasnak ura s e romladozó ócska fogatnak tulajdonosa: mert egész valója tiszteletes és tekintélyes volt. Mély gondolatokba merülten, fejét előre hajtva, csak olyankor riadt fel mozdulatlan helyzetéből, ha valami nesz más kocsi közeledtét jelenté. Ekkor fölemelé fejét. Szeme szelídebb kifejezést ölte s boldog ember tekintetének derültségét sugároztatá. De mihelyt vége volt a nyájas köszöntésnek, melylyel az elhaladókat üdvözlé, arczát azonnal a bú fátyola borította el s feje ismét lassan előre hanyatlott.

Egyetlen figyelmes pillantás elég volt, hogy titkos rokonszenvre gerjedjünk ez ember iránt. Arcza jóllehet kiaszott és redőkkel teljes, mindamellett oly szabatos és nemes volt, tekintete oly szelid s mégis oly mély, széles homloka oly tiszta, oly tiszteletet parancsoló, hogy nem is lehetett kétkedni, hogy lelke föl van ruházva az ész és kedély minden kincseivel. Minden arra mutatott, hogy e férfi sokat szenvedett. Tökéletesen bizonyítá ezt nem csupán arcza kifejezése, hanem egyszersmind ősz haja, mely — igenis idő előtt — ezüst korona gyanánt födözé kaponyáját, és azon különös, borongó fény, mely fekete szemében — mintegy viszfénye a nyomasztó gondolatoknak — olykor megvillant.

Ruházata teljes öszhangban volt külsejével: rajta volt azon gazdag és mondhatnók nagyszerü egyszerűség bélyege, melyet csak nagy világjártasság s a legkiválóbb illedelmi érzés kölcsönözhetnek. Fehérneműje a hóval versenyezett színe tisztaságára nézve, felső ruhája a legfinomabb posztóból készült, kalapja tökéletesen sima és fényes volt. Időről időre, ha valaki elhaladt mellette az országúton, szép arany szelenczét vön elő s ujjait oly előkelő modorral illeszté bele, hogy csupán e jelentéktelen mozdulat után is a legmagasabb társadalmi osztályok tagjára lehetett benne ráismerni. Való, ha valaki kutató és rosz akaratu szemmel szigorú vizsgálat alá venné, felfödözheti vala, hogy a kefe már utolsó szálaig lekoptatta

ruhája posztóját, hogy kalapja egyes kopott helyeire csak nagy bajjal volt a selyem rásimítva, s hogy keztyüje már több izben került ki javítás alól; sőt bepillantván a hintó mélyébe, azt is észreveendé, hogy bal csizmája oldalt kirepedt, s az alatta levő szürke harisnya az illető helyen tintával van befeketítve. De a szegénységnek mind ezen jelei oly ügyesen voltak eltakargatva, s nemesünk oly fesztelen kényelemmel, oly gazdagsági színezettel viselte ruháját, hogy mindenki azt hitte volna, hogy ő csupán csak azért nem ölt jobbat, mivel épen kedve nem tartja.

A hintó, mely elég gyorsan haladt, két órája döczögött már az országúton, midőn az inas, Antverpia városán kivül, a gáton, egy kis vendéglővel szemközt, a lovat megállítá. A vendégfogadósné s az istálóbeli szolga kijöttek és segítették a lovat kifogni, mi közben a rozzant kocsi tulajdonosa irányában a legmélyebb tiszteletet tanúsíták. Nemesünk bizonyosan rendes vendége volt a fogadónak, mert mindenki nevén szólítá.

— Ugy-e szép az idő, Vlierbecke úr? De még ma nagy meleg lesz. Egy kis eső nem ártana a magas földeknek, úgy-e, Vlierbecke úr? Adjunk-e zabot a lónak? Ah, de hiszen az inas hozott magával. Parancsol valamit, Vlierbecke úr?

Míg a beszédes fogadósné mind ezen s még egyéb kérdéseit elkerepelé, Vlierbecke úr leszállt a kocsiból. Egykét hízelgő szót intézett a fogadósnéhoz, dícsérte egészségét, egyenként tudako-

zódott mindegyik gyermeke hogylétéről, s végre azon jelentéssel végezte beszédét, hogy azonnal a városba kell mennie. Azután kezet szorított a fogadósnéval, barátságosan, de mégis némi pártfogói jóakarattal, mely legkevésbbé sem sérté a kettejök közt fenálló társadalmi távolságot. Erre még néhány rendeletet adott inasának, nyájasan köszöntött, és gyalog indúlt el a híd felé, mely a városba vezet.

A külső vársíkok egyik magányos helyén Vlierbecke úr kissé megállapodék, a port lerázta ruhájáról, kalapját megkefélte, s ezután átment a Veres-hídon. A városba lépvén, fejét fölemelé s derekát kiegyenesíté, tudva, hogy itt számosabbakkal fog találkozni s folyvást ki lesz téve az emberek szemének; arcza felölté az elégedettség azon derült kifejezését, melylyel azt hitetjük el, hogy boldogok vagyunk. S mégis, míg arczán rendületlen megelégedés sziné volt, lelkében mély, fájdalmas aggályok dúltak. Megaláztatás állt előtte, megaláztatás, melynek csak lehetősége gondolatára is szíve vérzett; csakhogy volt valaki a világon, kit jobban szeretett életénél, jobban becsületénél: leánya! Leányaért annyiszor áldozá fel büszkeségét; leányaért annyiszor szenvedé mintegy vértanúság kínjait! E szeretet rá oly hatalommal volt, hogy minden szenvedés, minden új kisérlet feljebb emelé őt maga előtt, s a fájdalmat oly szerűl láttatá vele, mely nemesít és szentesít.

Szíve mégis háborgott, s a vér mindig lázasabban keringett ereiben, minél beljebb ment a városba s minél közelebb jutott a házhoz, hol kínos kisérletet vala teendő. Csakhamar a kapu előtt állt, és, csodás maga feletti uralma ellenére, keze reszketett, midőn a csengetyű után nyúlt. Előjövén a cseléd, ki a kaput kinyitá, ismét visszanyerte hatalmát maga fölött.

— Itthon van a jegyző úr? kérdezé.

Az inas igenlőleg válaszolt, egy kis terembe vezeté őt, s elment jelentést tenni urának. Vlierbecke úr egyedül maradván, jobb lábát hamar a balra tevé, biztosítva magát e helyzet által az iránt, hogy lábbelijének hibája így nem lesz észrevehető. Ezután kivette arany szelenczéjét. A jegyző belépett: arczán a szolgálatkészség kifejezésével, udvarias és előzékeny üdvözlésre készült; mihelyt azonban felismeré vendégét, arcza elkomorúlt s a tartózkodásnak azon jellemét öltötte, melylyel olyankor szoktunk fölfegyverkezni, ha előre látunk valami kelletlen kérelmet, s azt megtagadni készülünk. A jegyző korántsem tárta ki szóözönét, mint különben szokása volt; mindössze csak néhány szót ejtett hideg-udvariasan, s leült Vlierbecke úr elé. Hallgatása néma kérdés volt.

E kevés jó akaratot tanúsító fogadtatás megalázta, sértette Vlierbecke urat. Hideg borzongást érze, s arczán futó halványulás mutatkozék. De azonnal visszanyervén bátorságát, kérő hangon mondá:

— Mentsen ki, jegyző úr, hogy a kénytelenség hatalmától hajtva még egyszer jóságához folyamodom s nagylelkűségét kis szolgálatra kérem fel.

— És mit kiván tőlem uraságod? kérdé a jegyző bizodalmatlanúl.

— Ohajtanám, jegyző úr, ha ön még egyszer szerezhetne számomra ezer frankot, vagy ha épen kevesebbet is, mire nézve birtokaim szolgálnának biztosítékúl. Ez azonban nem tulajdonképi czélja látogatásomnak; nekem okvetlenűl ma van szükségem pénzre, s kérem önt, kölcsönözzön nekem még e reggel két száz frankot. Merem hinni, jegyző úr, hogy nem tagadja meg tőlem e kis segítséget, mely által a legnagyobb zavarból ragadhatom ki magamat.

— Ezer frankot? biztosítékra? dünnyögé a jegyző. S ki fogja fizetni a kamatot? Önnek birtokain már eddig is több adósság fekszik mint a mennyit megérnek.

— Oh, ön csalódik, jegyző úr! kiáltott Vlierbecke úr mély megindulással.

— Legkevésbbé sem csalódom. Megbizatván többek által, kik önnek pénzt előlegeztek, én önnek valamennyi birtokát a legmagasb ár szerint felbecsűltetém. E fölbecsűltetés eredményekép kitünt, hogy hitelezői csak úgy kaphatják vissza tőkéiket, ha ön rendkivül kedvező alku mellett adhatja el birtokait. Ön, uram, oly hibát követett el, mely soha többé jóvá nem tehető; ha én önnek

vagyok, én bezzeg föl nem áldozom mind a magam, mind a feleségem összes vagyonát, csak azért, hogy segítsem és megmentsem azon hálátlant, azon csalót, volt legyen az akár testvérem, akár nem.

Vlierbecke úr, kínos emlék súlya alatt, lecsüggeszté fejét, hanem válasz nélkül hagyá az öcscse ellen kimondott vádat. Ujjai görcsösen szorongatták az arany szelenczét.

A jegyző folytatá:

— E vigyázatlan tette által uraságod inségbe buktatta magát, magát és gyermekét, mert a dolgot többé nem lehet titkolni. Ön tíz évig — isten tudja, mennyi szenvedés árán — titokban tarthatá bukását; hanem közelg az elkerűlhetlen pillanat, midőn kényszerítve lesz jószágait eladni...

A nemes oly tekintetet szegzett a jegyzőre, mely aggályt s egyszersmind kétkedést fejeze ki.

— És mégis úgy van, mond a jegyző. Hoogebaen úr meghalt németországi útjában. Irományai közt az örökösök négyezer frankról szóló kötelezvényt találtak, mely önt terheli, s meghagyák nekem, hogy azt többé meg ne újítsam. Hoogebaen úr önnek barátja volt, de örökösei nem ismerik önt. Ön tíz év alatt elmulasztá e tartozás lerovását; kamat fejében két ezer frankot fizetett; önnek saját érdeke kivánja, hogy a dolognak vége szakadjon. Még négy hónapja van, Vlierbecke úr, négy hónap multával a kötelezvény határideje lejárt....

— Még négy hónap! szólt a nemes szomorún, Négy hónap, és azután. . . . oh istenem! . . .

— Azután jószágait biróilag elárverezik. Tudom, mily kínos önre nézve e kilátás; de minthogy sorsát semmi sem fordíthatja jobbra, legjobban cselekszik, ha eleve elkészül bátran fogadni a csapást, mely fenyegeti. Engedje, hogy jószágait — elköltözés ürügye alatt — eladóknak nyilvánitsam; így nem éri önt a kényszerített eladás szégyene.

Vlierbecke urat, ki szemét eltakarta kezével, néhány percz óta úgy látszik egészen lesujták a jegyzőnek gyászos szavai. Midőn ez utóbbi a jószágok önkéntes eladását pendité meg, a nemes fölemelte fejét s fájdalmas nyugodtsággal így szolt:

— Jegyző úr, önnek tanácsa jó és nemes, de és mindamellett nem fogom követni. Ön tudja, hogy minden áldozataim, kínos tengődésem, örökös aggodalmaim csak oda czéloznak, hogy egyetlen gyermekem sorsa biztosítva legyen; ön az egyetlen, jegyző ur, a ki tudja, hogy mind annak, a mit teszek, csak egyetlenegy czélja, de oly czélja van, mely nekem szent. És lássa, én hiszem, hogy az isten meg fogja hallgatni imámat, melylyel tíz év óta folyamodom hozzá; leányomat gazdag ifju szereti, ki telve van a legtisztább, legnemesb érzésekkel, s kinek családja nagy rokonszenvet tanusít irántunk. Négy hónap! ez kevés idő, az igaz; de megsemmisítsem-e kora eladással minden re-

ménycimet? a nyomort válaszszam-e mától fogva gyermekem és magam számára, oly nyomort, mely az egész világnak szemébe tűnik? és épen most, midőn talán-talán elérem végre a czélt, mely miatt oly sokat szenvedtem?

— Ön hát meg akarja csalni azon embereket? Így tán még nagyobb szerencsétlenséget hoz leánya fejére!

Nemesünk összeborzadt a *csalni* szóra: tagjait ideges reszketés futo'ta el, nemes homlokát a szégyen pirja borította.

— Csalni? mond keserű gúnynyal. Oh nem! Csak azt nem akarnám, hogy inségem bevallása elfojtsa a szerelmet, melyet a két fiatal szívben a kölcsönös rokonszenv oly édesen fejleszt. Nyiltan és becsületesen fogom előterjeszteni ügyeim állását, de csak akkor, ha egyik vagy másik részről végleges határozatra kerül a sor. Ha e felfödözés megsemmisíti reményeimet, követem önnek tanácsát, eladom mindenemet, ide hagyom hazámat, s külföldön leczke-adással ügyekszem annyit keresni, mennyi leányomnak és nekem elég lesz, hogy megélhessünk.

Itt kissé elhallgatott; azután, mintha csak magával beszélgetne, halkabban folytatá:

— Pedig szeretett feleségem halálos ágyánál megfogadtam, megfogadtam a feszületre, hogy leányom nem fog osztozni e nyomorban, de élete nyugodt és boldog lesz! Tíz évi szenvedés, tíz évi megalázkodás elégtelen vala fogadásom teljesité-

sére. Most valahára végső reménysugár deríti borús jövőnket. . . .

Reszketve megragadá a jegyző kezét, téveteg kifejezéssel szemébe tekinte, s kérő hangon kiáltá:

— Oh barátom! legyen segélyemre e végső, e végleges kisérletben; ne hosszabbítsa kínszenvedésemet; teljesítse, a mire kérem. Mig csak élek, áldani fogom jótevőmnek, gyermekem mentőjének nevét!

A jegyző visszahuzta kezét s zavarodással válaszolt:

— De nem értem, mi köze mind ennek azon pénzzel, mit ön kölcsön akar venni?

Vlierbecke ur, zsebébe tevén kezét, bús hangon így szólt:

— Ugy-e nevetséges, ha az ember annyira sülyed, hogy jólléte vagy örökös bal sorsa oly dolgoktól függ, melyeket minden más csak tréfa dolognak tekintene? És mégis úgy van. Azon fiatal ember holnap ebédre jön hozzánk nagybátyjával; a nagybátya maga hívta meg magát; mi nem adhatunk nekik semmit; leányomnak szüksége van holmi apróságokra, hogy illendően megjelenhessék, mert bizonyosan ők is meghínak bennünket. Elvonultságunk már nem sokáig rejtheti el nyomorunkat: mindennemü áldozatot elkövettem, hogy a szégyen el ne temessen. . . .

Ez utolsó szavaknál arcza szívrepesztő kifejezést ölte; kezét kihuzta zsebéből, s mintegy két franknyi összeget apró pénzben előmutatván:

— Lássa, úgy mond, és keserűen mosolygott: ez minden pénzem. S holnap azon gazdag emberek nálam ebédelnek; ha bármi csekélység elárulja szegénységemet, lányomra nézve minden remény elveszett! Az isten szerelmére kérem önt, jegyző úr, legyen nagylelkü, segítsen rajtam.

— Ezer frank! mormogá a jegyző. Meg nem csalhatom feleimet. Micsoda zálog biztosítja ez összeget? Uraságodnak semmije sincs, mi máris szerfölött terhelve ne volna.

— Ezer . . . öt száz . . . két száz! kiáltott a nemes. Csak kölcsönözzön annyit, hogy e borzasztó zavarból kiszabaduljak!

— Jelenleg nincs kezem alatt pénz, a mivel rendelkezhetném, felelt a jegyző. Talán két hét mulva lesz; de akkorra sem mondhatom bizonyossággal.

— Tehát barátságból, könyörgök, szólt a nemes: kölcsönözzön nekem saját pénzéből!

— Nem lehet reményem, mond a jegyző világosan kitüntetett rosz kedvvel: nem lehet reményem, hogy ön e kölcsönt nekem valaha visszatéritse; így tehát ön alamizsnáért folyamodik?

A nemes ember kínosan felszengett székén s egészen elsápadt, szemében szikra villant meg s homloka görcsösen összeránczolódott; hanem volt mégis ereje rögtön elnyomnia hevületét, s lehajtva fejét, komor megadással mormogá:

— Alamizsna? Isten neki! Felhajtom ez utolsó

cseppet is a fájdalom kelyhéből! Gyermekemért teszem. . . .

A jegyző fiókba nyult, kivett abból néhány ötfrankost s oda nyujtá a nemesnek. Lehet, hogy ez sértve érezte magát, látva, hogy neki csakugyan alamizsnát nyujtanak; lehet az is, hogy az összeget sokkal kevesebbnek találta mint a menynyire okvetlen szüksége volt: elég hozzá, hogy vad pillantással tekintett a pénzre, s szívrepesztő sohajjal és arczát tenyerébe rejtve, székén hátra hanyatlott.

Ekkor a cseléd más látogatót jelentett. Mihelyt az inas ujra künn volt, a nemes gyorsan fölkelt s feltörlé a könyet, mely szemében csillogott. A jegyző mutatá neki az ötfrankosokat, melyeket letett volt az asztal sarkára; de Vlierbecke úr szinte borzadálylyal fordítá el szemét a pénzről, és sebesen mondá:

— Jegyző úr, bocsánat bátorságomért; most már csak egyetlen szivességre kérem önt. . . .

— És mi az?

— Leányom nevében, tartsa titkon a dolgot!

— A mi ezt illeti, ön régóta ismer engem: legkevesebbet se aggódjék. . . . Tehát elutasítja ön e kis segitséget?

— Köszönöm, köszönöm! kiáltott a nemes, félretolván a jegyző kezét; s remegve, mintha a hideg rázná, kisietett a teremből a kapu felé, be sem várva, hogy a cseléd azt előtte kinyissa.

Még kábultan a rá esett csapástól, magán kivül s szinte meghalva szégyenében, a boldogtalan nemes, lecsüggesztett fővel s szemét földre szegezve, darab ideig összevissza járkalta az utczákat, a nélkül hogy tudná hol jár. A kénytelenség tudata végre lassanként felocsítá őt lázas álmából; a Borgerhout-kapu felé irányzá lépteit, s addig tévedezett az erőditvények között, míg utoljára egészen egyedül találta magát. Ekkor rettentő küzdés látszék keletkezni lelkében: ajka rángatózott; arczán váltakozva, ezer meg ezer módosulatban, a szenvedés, szégyen és remény kifejezése tűnedezett fel. Kivette zsebéből az arany szelenczét, keserű bánattal nézdelé a rajta kivésett nemesi czimert, s elmerült a kétségbeesés merengésében, melyből ismét rögtön ocsudott fel, mintha lelkében valami ünnepélyes eltökélés ment volna végbe. Szemét a szelenczére szegezve, tollkésével a czimert vakargatá le róla, s nyugodt, de megindulástól reszkető hangon mondá:

— Te, jó anyám emléke, védő talizmán, mely oly sokáig palástolád nyomoromat, melyhez mindannyiszor mint szent ótalmazómhoz folyamodtam, valahányszor inségem már-már elárulta volna magát, oh te, őseim végső öröke, tőled is búcsut kell vennem; a kénytelenség fájdalom parancsolja, hogy saját kezemmel megfertőztesselek! Vajha ez utolsó szolgálat, mit tőled nyerek, megóvna bennünket még nagyobb megaláztástól!

Könny pergett le arczán, és szava elhalt. Azon-

ban folytatá különös munkáját, s a szelencze födelét addig vakargatá, míg a czimer végkép eltünt. Ezután nemesünk visszatért a városba, átbarangolt sok magányos kis utczát, s félénk és tévedező tekintettel vizsgálgata minden feliratot. Órai barangolás után a Saint-André-tized egyik keskeny sikátorába jutott s örömében egyszerre felkiáltott, annak jeleül, hogy megtalálta a mit keresett. Tekintete megállapodék azon feliraton, hol csak e szavak voltak olvashatók: *Zálogházi eskündt.* Ez vala a ház, hol — a nevezett intézet nevében — bárminemü zálogra lehetett pénzt kölcsönözni. A nemes elhaladt a kapu mellett s elment az utcza végeig; azután visszafordult, majd siettetve majd lassítva lépteit, a mint valaki az utczán mutatkozott, míg végre kilesé a kedvező perczet, hogy belopózhassék azon házba, melyen a kérdéses felirat volt kitűzve.

Sokáig tartott, míg ismét kijött. Ekkor lehető legnagyobb sebességgel más utczába sietett. Szemében bizonyos örömnek fénye csillogott; de az élénk pír arczán azt is eléggé tanusítá, hogy az ohajtott segélyt csak ujabb megalázkodás árán tudta megnyerni. Csakhamar a város középpontjában volt. Étek-árus boltjába lépett, ott kosárba rakatott egy töltött jérczét, pástétomot, holmi befőtteket s egyéb ennivaló apróságot. Fizetett, s mondá, hogy cselédjét küldi el a vásárlottakért. Kissé távolabb, ötvöshöz ment, ott két ezüst kanalat és fülbevalót vett. Azután elhagyá e város-

tizedet, mert alkalmasint még másfelé is volt bevásárolni valója.

II.

A mi fenyéres pusztáinkon az ember győzelmes harczra kelt, hogy a földet felriaszsza azon örökös szenderéből, melyre azt a természet kárhoztatni látszék. Fölásta meddő belsejét s verejtékével áztatta; segitségeül hivá a tudományt és ipart, kiszárítá a mocsarakat, megállitá folyamukban a Mász felé siető jótékony hullámokat, melyek a hegyekről aláfutnak, s így gazdag és éltető erekkel járatja át a földet, mely ezer meg ezer év óta holttetem gyanánt zsibbadott. Dicső tusája az embernek az anyag ellenében! nagyszerű diadal, mely által majdan a terméketlen *Campine* * gazdag és áldott vidékké fog változni! Valóban, ezt utódaink nem is fogják hinni, midőn elbájolt szemök előtt a buza mint tenger fog hullámozni vagy zöldelő gyep fogja borítni a völgyeket, hol most a nap sugara csak száraz, forró homokban törik meg.

Azonban Antverpia éjszaki oldalán, a holland határok irányában, ma még alig látszanak nyomai,

* *Campine* neve alatt ismeretesek ama nagy miveletlen térségek, melyek — Belgium éjszaki részén — Antverpia környékétől Venlooig nyulnak. A *Campine* termővé tétele mely pár évtizede nagy mérvben megkezdődött, máris szép sikert eredményez.

hogy a földet mívelés alá vették. Csak az országút mentében látni a földmívelés terjeszkedését a homokos pusztaságon; távolabb, a tartomány szivében, még minden vadon és míveletlen. A szem végig nem láthatja a sivatagokat, melyeknek összes növényzete sovány fenyérből áll; s olykor a látkört csakis azon kékes és felleges szinezet határolja, mely jelenti, hogy a puszta még tovább terjed mint a mennyire a szem elláthat. Csak ha az ember nagy darab földeket jár be, találkozik olykor-olykor szeszélyes karingókban kigyózó egy-egy patakkal, melynek tiszta vize, zöldelő partoktól szegélyezve, virító réteken s erő- és nedvteljes fák között folytatja utját. Részint a csörgedező viz-szalagok partjai hosszában, részint a kissé emeltebb fekvésü helyeken külön álló majorságok, mezei lakok, egész falvak is láthatók, mintha az ember, szintúgy mint a föld, csak folyóvizet igényelne, hogy tápja és élete lehessen.

Azon helyek egyikén, hol a rétek és legelők a földmivelést lehetővé tették, a mellékút szélén elég nagy majorságot látunk. A magas fák, nagy kiterjedésben árnyékolva be környezetöket, tanuskodnak arról, hogy e helyet az ember már századok óta birtokba vette. Azonkivül a lakot környező árkok s a fő kapu előtti kő hid méltán gyanittatják, hogy ez valaha urasági birtok lehetett. A környéken *Grinzelhof* neve alatt volt ismeretes. Egész előrészét a tulajdonképi majorság, úgymint a bérlő lakása, az istálók és csűrök fog-

lalák el, még pedig annyira, hogy az arra menők nem láthatták, mi van vagy mi történik az árkokon belül, melyeket még azonkivül sűrű eleven sövényzet boríta. S ez valóban még a bérlőre nézve is rejtvény vala. Kiváncsi szeme keresztül nem hathatott e tömör sövényzeten, mely lakása mögött emelkedve, függöny gyanánt rekeszté el attól a jószág belsejét. Mind neki, mind övéinek csak akkor volt szabad e határon tullépni, ha különösen oda hítták.

A jószág beljében, százados fák árnya alatt, tágas ház vala, melyet a parasztok a várnak neveztek. Nemes lakott e házban lányával, oly életet élve, mely magányosság és elvonultság tekintetében remete életével versenyezhete. Nem tartott se inast, se szolgálót. A társaságot gondosan kerülte. A vidéken úgy hivék, hogy e nemes, kinek tetemes jószágai valának, fösvénységből vagy inkább valami megmagyarázhatlan takarékoskodásból zárta el magát oly nagyon a világtól. A mi a bérlőt illeti, ez e pontra nézve gondosan kerűle minden magyarázgatást és tiszteletben tartá urának titokteljes magaviseletét. Neki jól ment dolga, mert a föld termékeny, a haszonbér pedig mérsékelt vala. Ezért háladatosnak bizonyítá magát a nemes irányában, s minden vasárnap szivesen oda kölcsönzé neki lovát, melyet aztán ócska hintóba fogtak, hogy a nemest és leányát a falu templomáig vigye. Azonfelül, ha a körülmény úgy kivánta, a bérlő fia inasi minőségben szolgálta ki az urat.

Ebéd után van, julius vége felé. A nap jóformán bevégezte már napi futását s nyugatra hajlik; de sugarai, ha kevésbbé sütők is mint délben, még forrók és meleg folyamokkal árasztják el a levegőt. A Grinzelhofban is vidoran játszadoz a lenyugvó nap utolsó ragyogványa a lombok közt; s míg rézsent eső sugarai enyhe, és megis tündöklő szinezettel aranyozzák be a fák tetejét, azalatt a keleti oldal zöldje mind sötétebb még sötétebb lesz, a bokrok hátterét pedig már titokteljes homály borítja. A földön óriási árnyak nyuladoznak, s a nappal fojtó hevét az esti szellő kezdi lassanként oszlatni, üditő illatokkal töltvén a levegőt.

S a Grinzelhofban mégis minden oly szomorú: a halotti csend mintegy sírkő nehezedik az elhagyott lakra; a madarak hallgatnak, a szél nyugszik egyetlen levél sem zörren; úgy látszik, mintha csupán a világosság volna az, a miben itt még élet van. A mozgásnak és nesznek ezen végképi hiánya azt hitetné el az emberrel, hogy a természet itt örökre valami bűvös álomba szenderült. Szemed hijába ügyekszik az egészen magára hagyott növényzet sötétlő sűrűjén keresztülhatni; egyszerre csak azon veszed észre magadat, hogy borzadozol, mintha e komor és néma magány valami gyászos titkot rejtene ölében. . . .

Egyszerre megmozdul a lomb a sűrű bokrok hátterében, s valakinek gyors szaladása foly-

tán az ágak zörögve hajladoznak. De magát a futót még nem látni. Egész csapat madár kerekedik föl menedékéből, zavartan szerte röpkedve mintha közel veszély fenyegetné. Elég-e hát emberi lénynek puszta megjelenése, hogy élet és elevenség támadjon, hol örökös halál és némaság látszott honolni? A lomb szétválik. Egészen fehérbe öltözött leányka törtet elő a mogyoróbokrokból, selyemhálóval kezében pillangót kergetve. Gyorsabban szalad mint a szarvas-ünő; testét előre nyujtva, karját fölemelve, a földet alig érinti lába hegyével; úgy látszik, könnyebb szárnyu azon madaraknál melyeket jöttében fölriasztott. Hajának hullámzó fürtei szabadon omlanak szép nyakára. Lám, lám! most ugrásra készül, felszökik....

Mily csinos, mily pompás a pillangó, mely feje fölött röpked és tánczol, mintha kedve telnék a lánykával játszani! Csipkézett szárnya kék, bibor és aranyszinü szemekkel van pettyezve.

A lányka felkiált örömében. Kevésbe mult, hogy elkapja az ohajtott martalékot; hanem csak alig érinté hálója végével a pillangó szárnyát, s ez — sebzetten bár — oly magasra emelkedék, hogy lehetetlen többé elérni. A leányka szomorúan kiséri szemével a pillangót mindaddig, míg színei elvegyülnek az égi kékkel. Pillanatig a leányka még haboz, azután lassu lépéssel távozik, de járhatóbb ösvényen mint az melyen ide jött volt

Mily szép! Finom bőrét a nap kissé megbarnitá, hanem épen azért annál szembeszökőbb a pír bársonyos arczán, melynek szépségével az erő és egészség kifejezése egyesül. Magas homloka alatt szép fekete szempár fénylik a hosszu pilla mögűl. Gyönyörü arczát hullámzó fürtök kerítik, melyek vállára omolva csak olykor-olykor engedik látni hattyunyakát. Termete karcsu és sugár; egyszerü, hófehér ruhája szerény szalaggal van összefogva s elárulja kecses idomait. Ha fejét fölemeli s szeme a kéklő messzeségbe téved, az ember azt hinné, hogy álmában valamely égi leányt lát: mintha ő volna a Grinzelhof tündére.

Most rejtek ösvényeken barangol, elmerengve kedves emlékeken s élvezve az édes hevületeket, mik szivét dobogtatják; majd ismét, ha mosolygását komolyság váltotta, megáll, s szép szemét elgondolodva földre szegzi. Ekként közeledik azon virágágyhoz, hol a nap hevétől bántott szegfűi lehajták lankadt fejöket. E virágok különös előszeretet tárgyai lehetnek, mert mindegyike fehér botocskához van kötözve s gondosan megóva minden gyomtól. E virágok kiszemelése, azon gyermeki gondosság, mely körültök látszott, bizonyos gyöngéd szorgoskodás, mit észrevenni ugyan, de ki nem fejezhetni, mind ez bizonyitá, hogy e kedvenczeket női kéz, fiatal leányka keze növeli és ápolja. A leányka már messziről észrevevé, hogy virágai lankadtan,

hervadozva lekonyultak; aggodalmasan oda siet, s fölemelvén a szegfűk egyikének fejét:

— Istenem! úgy mond: szegény kis virágaim, tegnap elfelejtettelek megöntözni! Ugy-e szomjaztok? Míg én késem, ti ellankadtok, s lehajtjátok fejetöket, mintha meghalni készülnétek!

Azután ábrándozva folytatá:

— De miért is vagyok épen tegnap óta oly szórakozott, oly víg, oly . . . .

Lesüté szemét, s mintegy szeméremből habozva, édes hangon susogá:

— Gusztáv!

És ekkor, mozdulatlan állva mint a szobor, egyedűl és szemközt valami bűvös-bájos látomással, pillanatra megfeledkezett a virágokról s ezekkel együtt tán az egész virágról is. De ajka ismét megmozdult, s a leányka halkkal susogja:

— Mindig, de mindig az ő képét látom; mindig az ő hangját hallom! Nem tudok menekűlni e káprázattól! Istenem, mi lelt engem!

Elhallgatott; azután, mintha egyszerre álomból ébredne, fölemelte fejét s hátra vetette haja sűrű fürtjeit, mintha szabadulni akarna a gondolattól, mely őt üldözé.

— Várjatok, édes szegfűim, szólt mosolyogva a virágokhoz: várjatok, mindjárt megenyhitlek, felüditlek benneteket.

Ezzel eltünt a bokorban, s nem sokára ágak-

kal tért vissza, melyeket oly módon rakosgatott szét, hogy árnyat vessenek a virágokra; ezután kis kannát fogott fel, s végig szaladt a gyepen a medencze vagy inkább a kis tócsa felé, mely a pázsitos hely közepén volt kiásva s melyet szomorúfűzek árnyaltak körűl lecsüngő ágaikkal.

Midőn a lány oda ért, a víz színe csendes volt; de alig tünt föl benne visszatükrözött képe, a tó azonnal hemzsegni kezde élő lényektől. Száz meg száz arany halacska, mindenféle szinűek, pirosak, fehérek, feketék, eviczkélve uszkáltak feléje, szájokat tátva kinyujtván a vizből, mintha a szegény állatocskák beszélni akarnának a leánykával. Ez utóbbi, egyik kezével a legközelebbi szomorúfűz derekába kapaszkodva, kecsesen a víz fölé hajlott, tele merítni ügyekvén a kannát a nélkűl hogy a halacskákat megérintené.

— Menjetek, hagyjatok békén, szólt hozzájok, óvatosan félre háritván a tolongókat: most nincs időm játszani;... mindjárt elhozom nektek az ebédet.

Hanem az arany halak mindaddig körűleviczkélték a kannát, míg ez a vizben volt; s még akkor is, midőn a leányka már eltávozott, nyugtalanul csoportozának azon pont közelében, melyet lábával érintett.

Most megöntözte virágait. A kanna lassacskán kicsúszott kezéből a földre. A leányka lehajtott fővel indul a magányos lak felé; szintoly lassu léptekkel tér vissza, fehér kenyeret dobál

az arany halaknak, s nem figyelve semmi külsőre, végkép elmerűlve gondolataiban, ujra bebarangolja a kert minden ösvényét.

Igy végre a kertnek azon helyére érkezett, hol óriási trombitafa* roppant ernyő gyanánt terjeszté az ösvény fölé földig lehajló ágait. Ez üditő árnyékban asztal van két székkel. Az asztalon látható könyv, irószer és himzőmunka bizonyítjak, hogy a leányka kevéssel ezelőtt itt vala.

Most ismét leült az egyik székre, majd a könyvet majd a himzést vette kezébe, hanem egyikét is másikát is ujra letette, míg végre — nem bírván nyomasztó gondolataival — szép fejét kezébe támasztá, mint a ki fáradt és pihenni akar. Kis ideig nagy szeme tévedezve meredt az üresbe; olykor-olykor édes mosoly vonult el ajkán, és ajka mozogni kezdett mintha barátjával beszélgetne. Néha-néha fáradtan lehunyta szemét, s ha kinyítá, pillája csak annál erősebben csukódott le ismét, míg utóljára mély szenderbe látszott merülni. Vajon aludt-e? Lelke minden esetre ebren volt és boldognak érezte magát, mert arcza vonásait mindig édes mosoly élénkité, s ha olykor eltünt is, hogy nyugalmasb kifejezésnek engedjen helyet, csakhamar ismét a boldogság és öröm bájoló viszfényével derité föl tiszta, ragyogó arczát. Az ember azt hitte volna,

---

* *Catalpa, catalpa cordifolia,* forró égalji növény, mely azonban Európa több vidékén is meghonosítható.

hogy álmai megtestesülve termettek szeme elé, mondhatlan kéjekkel árasztván el szívét, mint valami bűvös karének, melyet az esti szellő ringat szárnyain.

A csábító álom most már jó ideje hogy tökéletesen feledteté vele a külvilágot, midőn a fő kapu előtt kocsizörgés s hatalmas lónyerités zavarta meg a grinzelhofi csendet. Hanem a leányka föl nem ébredt.

Az ócska hintó haza érvén a városból, megállott a majorság istálója mellett. A bérlő és felesége kiszaladtak, urokat üdvözlendők s a lovat kifogni segítendők. Míg ezt mívelék, Vlierbecke úr kiszállt a kocsiból s egy-két nyájas szót intézett hozzájok, de oly bánatteljes hangon, hogy mindketten megütközve mereszték rá szemöket. Ő valóban mindig megtudta tartani nyugodt méltóságát, még midőn legnyájasabb volt is; de arcza e pillanatban egészen rendkivüli levertséget tanusíta.

Úgy látszék, egészen megtörött a fáradságtól; és szeme, mely rend szerint oly eleven volt, most komoran, lankadtan, szinte élettelenül tekintett elő a nehéz szemöld alól.

A ló már az istálóban volt. A fiatal legény is letette volt bérruháját, s most kosarakat és csomagokat szedegetett ki a hintóból, melyeket a majorsági udvar asztalán rakásba tőn. E közben Vlierbecke úr a bérlőhöz közeledék.

— János gazda, úgy mond, szükségem van

önre. Holnap vendégeim lesznek, Denecker úr fog itt ebédelni unokaöcscsével.

A bérlő ámultan bámult s tátott szájjal bámészkodott urára; nem mert hinni fülének. Percznyi szünet mulván, habozva kérdé:

— Az a kövér, gazdag úr, ki vasárnaponként a nagy misén kegyed mellett szokott ülni a templomban?

— Ugyanaz, János gazda. Hát valami különöst lát ebben?

— És Gusztáv úrfi, ki tegnap, mise után, a mi kisasszonyunkkal beszélgetett a temetőben?

— Ugyanaz.

— Oh uram, ezek ám a gazdag emberek! Echelpoel körül mind megvették a földeket; kastélyukban legalább tiz lovok van . . . hát még azok, melyeket a városban tartanak! Hintajok csupa ezüst . . . .

— Tudom, tudom; és épen azért úgy akarom őket fogadni mint rangjokhoz illik. Legyen ön készen, valamint felesége és fia is; holnap korán reggel be fogom híni. Úgy-e szivesen segítségemre lesznek?

— Oh, hogyne, uram, hogyne! Csak tessék parancsolni . . . Örömöm telik benne, ha bármiben is szolgálatára lehetek . . .

— Köszönöm szives készségét. Tehát, mint mondám: holnap!

Vlierbecke úr belépett a majorságba, ott a fiúnak néhány rendeletet adott a hintóból kiho-

zott dolgokra nézve, azután a cserjének tartott s a Grinzelhof felé sietett.

Mihelyt annyira távozott, hogy a bérlő már nem láthatá, arcza derültebb kifejezést öltött; mosoly lebegett ajkán, midőn körültekinte, mintha keresne valakit a kerti magányban. Az ösvények egyikén bekanyarodva, egyszerre megpillantá a szendergő leánykát. Mintegy leigézetten az eléje táruló bájos látványtól, meglassítá lépteit s csakhamar elbűvölve megállott . . . . Istenem, be szép volt e nyugvó gyermek! A leáldozó nap reá árasztá lángsugarait, s mindent, mi körülötte vala, rózsaszín fényben tüntetett föl. Hajának sűrü fürtjei szétomolva, kellemes rendetlenségben környezék arczát. A trombitafa be- és körülhintette őt hófehér virágaival. A leány még mindig álmodott: arczán a nyugodt boldogság mosolya ült; meg-megmozduló ajaka érthetetlen szókat rebegett, mintha lelke kifejezni iparkodnék a benne áradó érzelmeket.

Vlierbecke úr visszafojtott lélekzettel gyönyörködött darab ideig a kedves leány nézdelésében, aztán mélyen megindulva, éghez emelt tekintettel, halk és remegő hangon mondá:

— Hála neked, mindenható atya, ő boldog! Tartson bár vesződésem e földön még tovább is, csak ő iránta légy szenvedéseimért irgalmas! Kiméld, ótalmazd gyermekemet, istenem, és engedd, hogy boldog álma beteljesüljön!

E rövid, de buzgó ima után a másik széken

helyet foglalt, s óvatosan az asztalra tevén karját, kezére támasztá fejét s mozdulatlan maradt. Arczát a boldogság édes mosolya s a csodálkozás élénk kifejezése deriték. Leánya szűzies szépségének nézdelése rá nézve mondhatlan örömök forrása lehetett, mert ez — mintegy bűvös hatalommal — egyszerre felejteté vele minden bánatát. Édesen elbájolva szegzé szemét a leánykára; és arcza — mintegy hű tükör — minden mozzanatot visszatükröztetett, mely leánya finom vonásain mutatkozék. Egyszerre szemérmes pír borítá el ennek homlokát, és ajka rebegése határozottabb lőn. Az atya legszorgosb figyelemmel kémlelte őt, s jóllehet a leányka nem is beszélt, a lehelletével ellebbenő szók közől egyet mégis fölkapott. Az atyát erre még bensőbb örömindulat ragadá meg.

— Gusztáv! mondá magában. Gusztávról álmodik! Szíve sugalma egyezik óhajtásaimmal. Vajha sikerülne nekünk! Vajha az isten meghallgatna! . . .

Vlierbecke úr még darab ideig a szemlélésnek engedte magát. Végre fölkelt, megkerülte a leánykát s hosszu csókot nyomott homlokára.

A leányka, még félig álomban, lassan nyitá föl szemét; de alighogy megismeré felköltőjét, egy szökéssel karjába vetette magát, enyelkedve nyakába borult, megcsókolta, s ezer meg ezer kérdéssel ostromlá.

A nemes kibontakozott leánya karjából, s szeliden tréfáló hangon mondá:

— Úgy-e, Lenóra, hasztalan dolog volna épen ma kérdeznem, miféle szépségeket födöztél fel Vondel *Lucifer*ében? Bizony rá nem értél, hogy végre elkezdjed összehasonlítani nemzeti nyelvünk ezen remekét Milton *Elveszett Paradicsom*ával?

— Oh atyám! hebegé Lenóra: én igazán különösen vagyok. Nem tudom, mi lelt; olvasni sem birok figyelemmel.

— Se baj, leányom. Csak ne szomorkodjál, gyermekem. Ülj le ide, nagy ujságot mondok. Úgy-e nem tudod, minek voltam ma benn a városban? Ládd-e, az van a dologban, hogy holnap ebédre vendégeink lesznek.

A leányka, nagyon elcsodálkozva, kérdő tekintettel pillantott atyjára.

— Az egyik Denecker úr; tudod, az a dúsgazdag kalmár, ki a templomban én mellettem szokott ülni s ki az echelpoeli kastélyban lakik?

— Oh ismerem őt, atyám! Nekem mindig oly nyájasan köszön, és mihelyt a templomhoz érünk, mindjárt kezét nyujtja, hogy a kocsiból lesegítsen. Hanem . . . .

— Szemed azt kérdi, ha ő csak egyedül jön-e? Oh nem, Lenóra! Jön vele még valaki . . . .

— Gusztáv! kiáltott fel önkéntelenül a leányka, s míg hangját örömteljes meglepetés rezgeté, arczát pír futotta el.

— Úgy van, válaszolt Vlierbecke úr: Gusztáv jön vele. De azért ne tarts semmitől, gyermekem; ne ijedj meg, hogy ártatlan lelked egészen új, még nem ismert érzelemnek nyílik meg. Mi kettőnk közt nem lehet oly titok, a mit szeretetem ki ne találna.

A gyermek szeme kérdőleg függedett az apa szemére, mintegy kérvén jószivű tekintetétől a rejtvény megfejtését. Egyszerre azonban, mintha lelkében rögtön világosság lett volna, a leányka Vlierbecke nyakába borult, s keblére rejtvén arczát, mély hálaérzettel susogá:

— Atyám, kedves atyám, a te jóságod határtalan!

Nemesünk néhány perczig átengedé magát leánya szeretetteljes édelgéseinek; de arcza lassankint elborult, szemébe köny lopózott, s nagy megindulással mondá:

— Úgy-e, Lenóra, bármi történjék, te mindig úgy fogod szeretni atyádat, mint most?

— Mindig, mindig! kiáltott a leányka.

— Lenórám! gyermekem! szólt az apa sohajtva: minden jutalmam, egész földi életem csak a te szerető ragaszkodásod hozzám. Soha ne foszd meg lelkemet ez egyetlen vigasztól.

Szavainak szomorú hangja oly igen megindítá a leánykát, hogy nem birt szólani: megragadá apja kezét, s keblére hajtván fejét csöndesen sírt.

Néhány órával később Vlierbecke urat a

Grinzelhof nagy teremében látjuk ülni: mellette kis lámpa ég az asztalon, ő fejét kezébe támasztja. A szoba, melynek csak egy pontját világítá meg a lámpa, szomorúnak és komornak látszott, már csak azért is, mert sarkait a homályosságtól megkülönböztetni nem lehete. A rezgő lángocska viszfénye hosszu vonásokban hullámzott a fal oldalán, s ezer meg ezerféle káprázatos alakot tüntetett fel rajta, mi közben a körül függő ódon arczképek makacsul az asztalra látszottak szegezni mozdulatlan szemöket.

E sötétségből, e némaságból egyedül a nemes szép és nyugalmas alakja vált ki. Tekintetét az éj homályos mélyébe meresztve, mozdulatlanul mint a szobor, úgy látszék, hogy legfeszültebb figyelemmel hallgatózik. Végre óvatosan fölkelt, lábujjhegyen a terem tulsó oldalára ment, s fülét az itt levő bezárt ajtóhoz tevé.

— Alszik, mond halkkal, s szemét éghez emelve, sohajjal hozzá tevé: az isten viraszszon álmai fölött!

Visszatért az asztalhoz, fogta a mécsest, s kinyitá a nagy falszekrényt, melynek alsó fiókjából — fél térdre ereszkedve — abroszt és néhány asztalkendőt szedegetett ki. Ezeket kibontotta, aggodalmas gondossággal vizsgálva, nincs-e köztük pecsétes. Örömmosolya bizonyitá, hogy meg van elégedve vizsgálata eredményével.

Kis kosarat véve kezébe, fölállott, s ismét az asztalhoz ment, melynek fiókjából krétát és

gyapjúrongyot húzott ki. A krétát kés nyelivel porrá törvén, a magával hozott kosárból elővette a kanalakat és villákat, s ezeket egyenként megdörzsölte és kifényezte. Hasonlóképen cselekedett a sótartókkal s egyéb apró asztalravalókkal, mik többnyire ezüstből valának s kivésett czifrázatukkal némi gazdagságról tőnek bizonyságot.

Ezen foglalkozása közben lelkét a visszaemlékezések árja sodorta magával: mozdulatlan vonásai, merev szeme, melynek biztalan tekintete a homályba tévedt, eléggé bizonyíták, hogy egészen elmerült gondolatiban. Ajakáról olykorolykor egyes szavak lebbentek el s szemébe könyűk lopóztak: talán örömkönyűk, mert arcza szelid mosolyban derenge. Ábrándozásaiban már elismétlé mind azok nevét, kiket e földön valaha szeretett; meglehet, újolag átélvezé az ifjúkor tiszta és örömteljes hevűleteit; szava érthetőbbé lőn; és sohajtva mondá:

— Szegény öcsém! Egyetlen ember tudja, mit tettem éretted, s ezen egy is hálátlansággal, hűtlenséggel vádol! Te pedig magányosan bujdosol Amerika jégmezőin, szenvedéseknek és betegségnek dobva martalékul; nyomorú zsoldért kalandozod be a sivatagokat, hol hónapokon át nem találkozol emberi szemmel. Egy törzsből eredtünk, s nemes faj létedre az angolok rabszolgájának álltál be, s az ő számukra gyüjtögeted a drága bőröket, melyek a gazdagok fényüzésének szánvák. Oh öcsém, nekem kegyetlenül kell szen-

vednem azért, hogy téged szeretlek; de isten a bizonyságom, hogy szeretetem még mindig a régi. Vajha sanyargásaid elszigetelt magányában megérezné lelked az én lelkem feléd szállását! s ezen érzet enyhítse nyomorodat!

A nemes jó ideig maradt elmerűlve bánatos elmélkedéseiben; de végre megszakítá álmodozásait s ujolag munkájára fordítá figyelmét. Az ezüst szereket mind egymás mellé szétrakosgatá az asztalon.

— Hat villa, nyolcz kanál! így okoskodott: s négyen leszünk az asztalnál. Bizony jól kell vigyázni, különben könnyen rájönnek, hogy fogyatkozás van valamiben .... De majd segítünk a bajon; pontos utasításokat fogok adni a majorosnénak: ő ügyes asszony....

Ezt mondva, mindent újra betett a szekrénybe; azután vette a lámpát, lassu és óvatos lépésekkel kiment a teremből, s kőből faragott lépcsőzeten haladt le egy másik, tágas és bolthajtásos terembe. Ebből kis ajtó szolgált az alacsony pinczécskébe. Vlierbecke úr kinyitá az ajtót s meghajolva lépett be a kis pinczébe, hol a mécs bizonytalan lobogása mellett sok üres palaczk között tapogatózott, míg végre meglelé, a mit keresett. Három tölt palaczkot húzott ki a homokból. Arczát az aggodalom sápadtsága borítá.

— Istenem! úgymond: csak három palaczk! három palaczk asztali bor! És azt mondják, Denecker úr szereti mutatni, hogy jól tud inni....

Mit csinálok, ha a három palaczk elfogy és ő még többet kér? Én részemről nem iszom semmit, Lenóra is csak keveset: jut tehát Denecker úrnak két palaczk, unokaöcscsének még egy. . . . Talán elég lesz. Különben pedig ugy is hasztalan volna minden jajveszéklésem. A sors fog határozni.

Többet nem szólott; körüljárta a pinczét s ennek sarkaiból néhány pókhálót szedett le, melyeket ügyesen ráillegete a palaczkokra, azután meg behinté porral és homokkal.

Erre visszament a terembe, s ott keményítővel szines papir darabkát ragasztott a fal azon helyére, hol a szőnyeg valami baleset következtében meg vala rongálva; ezután még fél órát töltött azzal, hogy ruháját kefélé, s hol vizzel, hol tintával elenyésztetni ügyekvék a fakuló nyomokat, melyek hosszú idő folytán a ruha posztójában, különösen a térd és könyök táján tüntek elő. Ezeket végezvén, visszatért az asztalhoz, s különös munkához fogott.

A fiókból selyem szálat, árt és sárga viaszt vett ki, térdére tette csizmáját, s ennek repedését mesteremberi ügyességgel kezdé bevarrni.

E megalázó munka bizonyosan kétségbeesési gondolatokat támaszta lelkében, mert ajka megvető mosolyra vonult, mintha bizonyos keserü örömet találna abban, hogy önmagát gúnyolja. Ezután erőszakos ideges rángások mutatkoztak arczán, melyet, váltakozva, majd a szégyen érzete

piríta, majd az inség csüggetegsége halványíta. Végezetűl a harag indulata látszott erőt venni rajta: hevesen elszakitá a selyem szálat, az asztalra veté, gyorsan fölegyenesedék, s kezét az arczképek felé nyujtva, erőtetéssel visszafojtott hangon kiáltá:

— Csak nézzetek rám!... Nézzetek rám ti, kiknek nemes vére folyereimben! Nézz rám, te bajnok vezér, ki Egmont oldala mellett Saint-Quentin csatamezején életedet áldozád fel hazádért; nézz rám, te kormányférfi, ki a páviai csata után mint követ oly kitünő szolgálatokat tevél Nagy Károly császárnak; nézz rám, te jótevője az emberiségnek, ki annyi egyházat, annyi jótékony intézetet segítél adakozásaiddal; nézz rám, te egyház embere, ki mint pap és mint tudós oly vitézül védelmezéd hitedet és istenedet. Tekintsetek rám! ne csak e lelketlen vászonról, de menynyei lakástokból! A ti utódotok, a ti fiatok az, ki most csizmáját foltozza, ki éjjeleit kénytelen arra szentelni, hogy nyomorának jelenségeit elrejtegesse! Az emberek szeme bántja őt, hanem előttetek legalább nem szégyenli megalázását. Óh őseim, ti karddal és szóval hadakoztatok a haza ellenségei ellen; én pedig a gúnyolódások, a nem érdemlett szégyen ellen viaskodom, de a nélkül hogy reményem lehetne akár diadalra, akár dicsőségre. Mondhatatlan szenvedéseket kell elviselnem; érzem, hogy lelkem roskadoz a bánat terhe alatt; a világnak nincs számomra

egyebe gáncsnál és megvetésnél· pedig én be nem mocskolám czímerteket: a mit tettem, Isten előtt nagy és erényes tett. Bal sorsomat nagylelküség, részvét, szeretet idézték elő. . . . Igen, igen, csak szegezzétek rám villogó szemeteket; lássátok, mi mélyen sülyedtem el a nyomorban! Megaláztatásom mélyéből bátran emelem föl hozzátok fejemet, s nem tartok tőle, hogy lesütöm szememet, ha pillantástok rám esik. Itt, a ti jelenlétetökben, egyedül vagyok lelkemmel, egyedül vagyok lelkiismeretemmel: itt semmi szégyen nem érheti azt, ki mint nemes, mint keresztyén, mint testvér s mint apa, csak azért szenvedi e vértanúi kínokat, mert tudta teljesíteni kötelességét!

Vlierbecke úr, ki nem fejezhető elragadtatásában, nagy léptekkel járt fel s alá, kezét az ősök képe felé nyujtogatva, mintha segélyűl hivná őket; tartása csupa fenség volt; fejét fölemelve, parancsoló úrként tünt fel; fekete szeme villogott a sötétben; szép arczán méltóság tündökölt: minden rajta, szavai, mozdulatai, arczkifejezése, minden oly szerkivül nemes és nagyszerű volt. Egyszerre megáll, kezét homlokához emeli, s keserű mosolylyal mondja:

— Szegény bolond! lelked a szabadság után sovárog, összetördeli a megalázás durva bilincseit, és álmodozik. . . .

Összekulcsolá kezét, s éghez emelve szemét, folytatá:

— Úgy van! Ez csak káprázat.... És mindamellett hálát adok neked, irgalmas isten, hogy szívemben a bátorság és türelem forrását buzogtatád fel!... Most már elég! A valóság ismét előttem áll, s kisértetkép fintorog felém a sötétből.... Hanem azért erősnek érzem magamat, s nevetem a romlás és nyomor baljóslatu rémét...

Elhallgatott; s vég szavait szomorúan hazudtolá meg azon végképi elcsüggedés kifejezése, mely arczán csakhamar feltünt. Fejét lehajtván, aggodalmasan felsóhajtott:

— Hát holnap? — Holnap az emberek gyanakvó tekintete fog rád szegződni; holnap remegni fogsz azoknak kémlelő és sértő tekintete előtt, kik magad viselete rejtvényét akarják kitalálni; holnap a szégyen kelyhét kell egy hajtásra kiürítened!... Óh csak tanuld be szerepedet jól, tartsd kéznél álarczodat, folytasd a gyáva komédia játszását.... Mindig eszedben legyen nemes származásod, hogy képes légy a kínpadon minden szív-ered vérzését kiállani, s egy óra alatt százszor halált szenvedni! Menj most, éjjeli munkád bevégződött; keresd a nyugalmat, kérd az álmot, hogy felejtesse el veled mind azt, a mi a jelenben nyom s a jövőben fenyeget. Nyugalom? álom? Bolondság! Épen itt fog eléd tárulni végső megaláztatásod örökös látványa: az álomban magad szemével látod, hogyan árverezik őseid örökét, hogyan kiséri a tönkre jutottat az embe-

rek szemtelen gúnymosolya, hogyan hagyod el gyermekeddel együtt szülőföldedet, hogyan vándorolsz vele messze, más vidékre, hogy ott nyomorogva keresd meg kenyeredet! . . . Aludni? Ennek már gondolatára is reszketek! — Az irás! . . . az irás! . . .

E szót fokrul fokra növekvő ijedtséggel többször ismétlé, mi alatt gépszerűleg rakosgatott el mindent az asztalról; ez hamar megvolt, s ezután Vlierbecke úr vette a lámpát s a teremből hálószobájába vezető ajtón eltávozott.

III.

Más nap még alig pitymallott, s már a Grinzelhofban mindenki talpon volt. A majorosné, szolgálójával együtt, a lépcsőket és a folyosót söpörgeté; a majoros az istáló rendbe hozásával volt elfoglalva; fia pedig a kert befüvesedett főbb ösvényeit gyomlálta. Lenóra is jókor hozzálátott a munkához, mindent föltakarítván az ebédlőben s ügyesen széthelyezvén az apró alakocskákat, melyek a szekrényt s a kandalló párkányát ékesíték.

Oly sürgés-forgás volt, minőt a Grinzelhofban már tiz éve nem láttanak. Látnivaló volt, hogy a bérlő és családja egész örömmel járultak hozzá a munkához: arczukat bizonyos diadalmas kifejezés deríté, mintha legfő kivánságuk telje-

sednék, hogy eloszlathatják a halotti csöndet, mely itt köztudomás szerint oly régóta honolt.

Vlierbecke úr — jóllehet sokkal izgultabb volt a többinél — mégis látszatos nyugalommal járkált föl-alá, majd egyikhez, majd másikhoz fordulva, mindegyiköket nyájas beszéddel buzdítgatva s mindent személyesen intézve . . . bár a világért sem tünteté ki, hogy a történendők kissé nagyon is elfoglalják lelkét. Mosolyogva hízelgett ez egyszerű emberek hiuságának jóakaratu tréfa színe alatt tudatván velök, mily tisztelet az rájok nézve, ha vendégei meg lesznek elégedve a fogadtatással. Soha még se a bérlő, se felesége nem látták Vlierbecke urat ily jónak és vígnak, s mert szívből tisztelék s szereték magok is úgy örültek jó kedvének mintha tán épen búcsu volna a Grinzelhofban. Nem is sejtették, hogy a szegény nemes csak azért ügyekszik munkájokat szép szóval és barátságos viselettel hálálni, mert pénzzel nem jutalmazhatja.

Miután az előkészületek nagyobbára megtörténtek s a nap már jó magasan állt az égen, Vlierbecke úr az ebédre nézve közlé utasításait leányával. Lenóra szerepe abban állt, hogy a konyhai felügyelést kelle magára vállalnia s a majorosnét beoktatnia az előtte ismeretlen ételek készítésébe.

Tüzet raktak az ócska kemenczékben, a fa lángolt és recsegett a tűzhelyen, az égő szén

piroslott a sütővasakon, s a füst szeszélyes gomolyokban szállt föl a kürtőkből. Leleplezték a városból hozott húskosarat: s előtünt a töltött jércze, a pástétom, s egyéb válogatott étek. Azután következtek a kisebb kosarak, teli borsóval, babbal s mindenféle más hüvelyes veteménynyel. A nők hozzáláttak szemelni, hántani, tisztogatni. Ezen munkában Lenóra is részt vett, vídám beszélgetésbe ereszkedvén a majorosnéval és szolgálóval. Az utóbbi, ki Lenórát még csak igen ritkán látta ily közelről s még sohasem volt közelében ily sokáig, szinte bámulva és végtelen tisztelettel nézdelé a leányka finom és gyöngéd arczvonásait, sugár karcsu termetét, lelkes és tüzes szép szemét. E bámulat és tisztelet kifejezése még határozottabban feltünt a szolgáló arczán, midőn a merengő Lenóra ajkáról a legismeretesb népdalok egyikének kezdő sorai lebbentek el.

A szolgáló fölkelt székéről, asszonyához közeledett, s kérőleg és halkan — de mégis úgy, hogy Lenóra meghallhatta — ezt sugá fülébe:

— Óh asszonyom, kérje meg csak a kisasszonyt, énekeljen egy-két verset ebből a danából. Tegnapelőtt hallottam. Oly szép volt, hogy sírva fakadtam, s együgyű leány létemre fél óráig úgy álltam ott a cserje mögött.

— Kérjük, édes kisasszony! szólt a majorosné esedező hangon: ha nem igen fárasztja! Nekünk oly jól esik az! A kisasszony hangja olyan mint a fülemileé; s jól emlékszem, hogy

édes anyám is, ki már régen a mennyégbe költözött, mindig ezzel a nótával altatott el engem. Óh dalolja el, kisasszony!

— De nagyon hosszú! mond Lenóra mosolyogva.

— Hát csak néhány verset belőle! Ma úgyis örömünnepünk van.

— Nem bánom, válaszolt Lenóra. Ha kedvök telik benne, miért tagadnám meg kivánságukat?... Hallják hát.

Csörgedező pataknál ült a lány,
Köny szemiben, búbánat homlokán.
Honnan ered keserves bánatod,
Hogy a virányt könyűkkel áztatod?

Tépi szegény a kisded violát,
Vizbe veti, s zokogván fölkiált:
„Édes atyám, s te bátyám, jőjetek,
Hogy kínjaim szívemből tűnjenek!“

Gazdag egy úr, ki épen arra mén,
Látja szegényt a partnak tetején.
Látja, miként omolnak könyei,
S könyörülő szavakkal kérdezi:

„Honnan ered keserves bánatod,
Hogy a virányt könyűkkel áztatod? —
Mi a bajod? Beszéld el énnekem:
Hogyha lehet, segítlek, gyermekem.“

Rá emelé szemét a bús leány
S visszafelelt sohajjal ajakán:
„Árva vagyok, szegény, számkivetett!
Segedelem csak istennél lehet!

„Látod ama halomkát messzire?
Édes anyámnak ott van sírhelye!

Látod eme zajongó patakot?
Édes atyám halálát lelte ott!

„A rohanó hab ellen, hab között
Óh a szegény hijába küzködött.
Menteni őt leszállott hű fia. . . .
Hajh, neki is be kellett fulnia!

„Puszta, kihalt a kis ház belseje,
És csak az én keservem tölti be!“
Igy panaszolt a bánkódó leány,
S a kegyes úr megindult bánatán.

Mondja neki: „Ne búsúlj, gyermekem,
Nem teneked való a gyötrelem.
Én leszek a te bátyád, hű feled,
Édes atyád, barátod, mindened!“

És kezet ád, kezet fog édesen:
„Te vagy az én szerelmes jegyesem!“
Árva leány ruhát ölt, ünnepit,
Megülik a menyegző ünnepit.

Most az elébb kesergő árva lány
Boldogan él hű férje oldalán;
És a nemest, a jó- és nagyszivüt
Emlegetik, dicsérik mindenütt. *

Az utolsó szakasz kezdetekor Vlierbecke úr a konyhaajtó küszöbén jelent meg. A majorosné tisztelettel emelkedett föl székéről, s úgy látszék, attól félt, hogy az úr haragudni fog az ének miatt. Hanem Vlierbecke úr intett leányának, hogy csak folytassa.

---

* E népdal czíme: *Az árva* Dallama bús, de igen gyöngéd és hangzatos. A Campine vidékén nagyon el van terjedve. A magyar fordítás a *Cserebogár* dallamához van alkalmazva.

Vége levén pedig a dalnak, nyájasan a majorosnéhoz fordult.

— Ej, ej! ugymond: itt mulatnak? Azt már szeretem. Most azonban egy-két pillanatra, jó asszony, jőjön velem az emeletre.

Ezzel megindult, s a majorosné követé. Fölmentek az ebédlőbe, hol az asztal már meg volt terítve. Csak tálalni kellett. A fiatal legény is ott állt, bérruhában és asztalkendővel karján. Miután nemesünk rövid beszéddel megmagyarázá a majorosnénak és fiának, hogy a mit nekik mutatni fog, csak arra való, hogy beoktassa őket, miként kell asztal körül tisztességesen felszolgálni, valóságos komédiát kezdett velök játszani, s mindegyikével többször ismételteté szerepét.

Végre közelgett az ebéd ideje. A konyhában minden készen állott; mindenki már kiszabott állomásán volt. Lenóra, felöltözködvén, szívdobogva tölté a várakozás perczeit egyik szomszéd szoba függönyei mögött; apja, a trombitafa alatt ülve, könyvvel kezében, úgy tett mintha olvasna. Így rejté el, a majorosék előtt, mindig növekvő lelki háborát. Körülbelül két óra lehete, midőn pompás hintó, felséges angol lovaktól vonva, rontott be a Grinzelhof udvarára s a ház kő lépcsőzete előtt megállott.

A nemes ember szokásos nyájas méltóságával üdvözlé vendégeit, s szeretetteljes szavakkal fordult az ifjuhoz, mi közben a kalmár rendeletet adott cselédjének, hogy öt órára ismét álljon elő

a hintóval, minthogy sürgetős ügyeknél fogva még ez estve Antverpiában kell lennie.

Denecker úr vaskos ember volt, gazdagon öltözve, de szándékosan hanyagolt öltözetével eláruló, hogy mivel sem törődő és független embernek akarja magát mutatni. Arcza kifejezése elég közönséges volt: bizonyos ravasz finomság mellett látszék rajta némi jószivűség is, melyet azonban közönye tán igen is nagy mértékben csökkentett. Unokaöcscse Gusztáv kiválóbb külsejü volt: szép termetén s férfias és szilárd arczán kivül birt a jólneveltség előnyeivel, s magaviseletében és beszéde módjában megvolt a nemesemberi finomság. Szőke haja és sötétkék szeme költői kifejezést kölcsönzének arczának, mig viszont erőteljes pillantása s homlokának jelentős redői azt látszának bizonyítani, hogy értelmesség s lelkület tekintetében is gazdagon van megajándékozva.

Vlierbecke úr — szokás szerinti bókok közt — vendégeit azon terembe kiséré, hol leánya volt. A kalmár szíves mosolylyal üdvözlé Lenórát, s valóságos csodálkozással kiáltott fel:

— Oly szép, oly csábító, s mégis itt van elrejtve a Grinzelhofban! Ej! ej, Vlierbecke úr, ez nincs rendjén.

E közben Gusztáv a lánykához közeledék s néhány érthetetlen szót susogott. Mind a ketten elpirultak, lesütötték szemöket s remegni kezdtek, mig nem Gusztáv, erőt vevén megindulásán,

érthetőbb szavakban bírta magát Lenóra előtt kifejezni.

A kalmár figyelmezteté Vlierbecke urat a két fiatalnak különös zavarodására, fülébe sugván:

— Nem látja ön, mi történik itt? A mi engem illet, én jól látom! Az én öcsém elvesztette fejét; az ön leánya meghódította őt. Nem tudom, mennyire vannak szívbeli ügyökkel; de ha ön nem kivánja, hogy e vonzalom nőjön s netán gyógyíthatlanná legyen, úgy tanácslom önnek, hogy jókor intézkedjék ellene; nem sokára már késő talál lenni: mert kénytelen vagyok önnek kijelenteni, hogy az én unokaöcsém, bármi csöndesnek lássék is, nem oly ember, hogy az akadálytól visszarettenjen.... De nézze csak, nézze! Már javában beszélgetnek; minden félénkségök elenyészett.

Vlierbecke urat mélyen megindíták a kalmár szavai, melyekből ujabban meggyőződött, hogy vég reménye nem alaptalan. Érzelmét azonban elrejtve, színlelt közönynyel válaszolt:

— Denecker ur, ön tréfál. Nincs itt semmi veszély. Mind a kettő fiatal: nem csoda, hogy természeti hajlamnál fogva egymáshoz vonzódnak. Nem lehet még szó valami komoly viszonyról.

Azután fenhangon hozzátevé;

— Menjünk, ha ugy tetszik. Tálaltak. Asztalhoz, uraim, asztalhoz!

Gusztáv félénken nyujtá karját Lenórának, ki azt remegve s pirulva fogadá el. Mind a ket-

ten zavarodásban látszottak lenni, mégis mennyei öröm ragyogott szemökben s kimondhatlan boldogság dobogtatá szívöket.

A nagybátya mosolygott s ujjával fenyegeté öcscsét, mintha azt akarná mondani: „Tudom, tudom, miben töröd a fejedet.“ Ez intésre az ifju még inkább elpirult, habár bátyjának látszólagos megegyezése a legédesb reményt gerjeszté is keblében. Lenóra szerencsére észre nem vevé e pajzánkodást.

Leültek. Nemesünk Denecker urral szemközt foglalt helyet, Gusztáv mellett, ki viszont Lenórával jutott szemközt. Az ételt a majorosné hordta fel; fia az uraságokat szolgálta ki. Az étkek tűrhetőleg voltak elkészítve, s a kalmár több ízben kijelenté megelégedését. Csodálkozott is magában, hogy minden oly jól van megválasztva s oly bőven föltálalva, mert neki csak igen sovány lakomához volt reménye: hiszen Vlierbecke ur az egész környéken vén zsugorinak vala kikiáltva, ki fösvénységre s takarékosságra nézve párját keresi!

Azon közben a társalgás átalánossá lőn. Lenóra, miután többször kelle a kalmár oly kérdéseire válaszolni, melyeknek megfelelése az ő szakmájába vágott, valamivel kényelmesebben kezdte magát érezni, s nagy értelmessége- és ismereteivel nagyon meglepte két hallgatóját. Sokkal bajosabban esett, ha egyenesen Gusztávhoz kelle szólnia: ekkor, mintha egyszerre minden okossága

oda volna, csak szemlesütve, habozva és érthetetlenül tudott felelni. Egyébiránt az ifju is csak így volt. Bár szívök mélyében mind a ketten boldogaknak érzék magokat, de egymás irányában egyaránt zavartak voltak s nem igen látszottak jól mulatni.

A mi Vlierbecke urat illeti, ez mind azon tárgyakra rávezeté a beszélgetést, melyekről hitte, hogy vendégeinek kedvesek. Végtelen udvariassággal hallgatta a kalmárt, alkalmat nyujtván neki némi fensőséggel beszélhetnie oly dolgokrul, melyekben ő, mint kereskedő, különösen járatos lehetett. Denecker ur észrevevé ez előzékenységet, s szívében hálát mondott érette. Valódi barátságos vonzalmat kezde magában érezni Vlierbecke úr irányában, s rajta volt, hogy nyájas udvariasság tekintetében maga se maradjon hátra.

Igy hát minden a maga rendje szerint jól folyt; mindenki meg volt elégedve a többivel és magával is. A nemesnek különösen megelégedésére szolgált, hogy a majorosné s fia oly jól végzék szolgálatukat, s a már használt kanalak és tányérok, tisztára mosva, mindig oly gyorsan kerültek vissza az asztalra, hogy teljes lehetlenség volt észrevenni, hogy nincsenek elégséges számmal.

Csak egy kezdé nemesünket nagyon nyugtalanítani. Aggódva vevé észre, hogy Denecker úr beszélgetés közben egy poharat a másik után

ürített. Az ifju is — részint előzékenységből, részint hogy ürügye legyen Lenórához szólhatni — egyre kinálgatá a leánykát, engedjen még poharába kevés bort tölteni. Ennek aztán az lett a következése, hogy már az ebéd kezdetén az első palaczknak fenekére lehete látni.

A nemes olykor-olykor lopvást a palaczk felé pillantott, van-e még benne valami, s mindig megrendült lelkében, valahányszor a kalmár egy-egy pohárral felhajtott. Az inas — ura parancsára — előhozá a második palaczkot. Vlierbecke úr, vendége szomját mérsékelendő, lassan-lassan csökkenni hagyá a társalgást, mert észrevette volt, hogy a kalmár annál többet iszik, minél többet beszél. De nemesünk csalódott. Denecker úr magára a borra vezeté át a beszélgetést, egekig magasztalván e nemes italt, s csodálkozását fejezvén ki a fölött, hogy a gazda maga oly megfoghatlanul mértékletesen viseli magát az ivásban. És elkezdett még többet inni, mint annakelőtte, s Gusztáv is — bár kisebb mértékben — követte példáját.

Vlierbecke úr aggodalma nőttön nőtt, valahányszor a kalmár újabban ajkához emelé poharát. S bármennyire bántotta is gyöngédségét, hogy vendégével ne kocczintson poharat; de inkább illedelmetlenül viselte magát, csakhogy még sokkal nagyobb zavarnak ne legyen kitéve.

A második palaczk is csakhamar kiürűlt.

Ekkor a kalmár, kinek Vlierbecke úr szívszorongva és aggodalmasan leste minden mozdulatát (bár külsőleg mindig vígnak mutatta magát és mindig mosolygott), a kalmár tehát, mintegy határozatképen, így nyilatkozott:

— Azt már meg kell adni, Vlierbecke úr, hogy ez ó és pompás bor. Ezt elismerem. De tudvalevő, hogy a bort váltogatni kell, különben az ember nem érzi meg zamatát. Ez első szállítmány után itélve, fölteszem önről, hogy pinczéje jól el van látva. Hozasson fel most egy palaczk *château-margaux-t*, s ha még ráérünk, lakománkat majd egy palaczk *hochheim*ival fogjuk befejezni. *Champagne*it sohasem iszom; az rosz bor — valódi műértőnek.

A kalmár vég szavai rögtön elhalványították Vlierbecke úr arczát, ki is, hogy roppant ijedelmét elpalástolja, homlokát és szemét eltakará kezével, valami gyors ötletet hajhászva elméjében, mely őt e szorultságból kiszabadítsa. Midőn a vendég megszünt beszélni, Vlierbecke úr levevé kezét arczáról, hol már semmi nyoma sem látszott előbbi felindulásának.

Nyugalmas mosolylyal fordult vendégéhez.

— *Château-margaux?* kérdezé. A mint tetszik, Denecker úr.

Ezután az inashoz fordult.

— János! úgymond. Egy palaczk *château-margaux-t*! A harmadik sikátorban balra. . . .

A fiatal paraszt szájtátva bámészkodék

urára, mintha idegen nyelven szólanának hozzá; aztán egy-két érthetetlen szót hebegett.

— Bocsánatot, uraim! szólt a nemes, székéről fölkelve. Az inas nem tudna rá akadni. Ezen pillanatban ismét itt leszek.

Ezzel lesietett a lépcsőkön, befordult a konyhába, ott kezébe vette a már előre oda készített harmadik palaczkot s lement a pinczébe.

Itt, egyedül levén, megállt, nagyot lehelt, és mondá:

— *Château-margaux! hochheimi! champagnei!* És itt nincs egyéb ez egyetlen palaczk *bordeaux*nál! Mit tegyek? Időm nincs gondolkodásra! . . . A koczka el van vetve. Istenre bízom magamat!

Fölhaladt ismét a lépcsőzeten, mosolyogva jelent meg az ebédlőben: a dugóhúzó be volt eresztve az utolsó palaczk nyakába. Távolléte alatt Lenóra más poharakat hozott volt az asztalra.

— Ez a bor legalább husz éves; reménylem, megnyeri tetszésöket! mondá a nemes, mi közben a poharakat megtöltögette s hadi cselének hatását a kalmár arczán lopvást vizsgálta.

Az utóbbi, alighogy érinté ajkával a poharat, ezt azonnal letette s elkedvetlenülve fölkiáltott:

— Itt bizonyosan tévedés történt. Ez ugyanaz a bor!

Vlierbecke úr, meglepetést színlelve, megízlelé a bort, és mondá:

— Csakugyan, eltévesztettem! . . . De se baj. A palaczk nyitva van: talán jobb lesz elébb kiürítenünk ezt is? Hiszen még ráérünk.

— A mint tetszik, mond a kalmár: de csak azon feltét alatt, hogy ön is derekasabban hozzá lát, mint eddig tevé. Jobban fogunk vele sietni.

Így tehát a bor fogyton fogyott a harmadik palaczkbul is, míg végre csak két-három pohárnyi maradt benne.

Nemesünk tovább már nem rejtheté háborodását. Hijába vette le szemét az üvegről, mindig csak annál nagyobb aggodalommal pillantott ismét oda. Már-már hallani vélte a borzasztó hangot: *château-margaux!* mely őt szégyenében föld alá vala sülyesztendő. Hideg veríték borítá el arczát, mely perczenként többször változtatá szinét. . . . De még nem volt vége mindennek, s ő mint vitéz katona mindvégig daczolt a fenyegető megaláztatással. Homlokát, orczáját törülgette kendőjével, köhécselt, több ízben félre fordult és tüszentett. E fogásoknak köszönheté, hogy vendégei nem vették észre zavarodását — csak akkor, midőn Denecker úr ismét a palaczk után nyult, annak utolsó cseppjeit poharába töltendő. Ezt látva, nemesünk összeborzadt, halotti sápadtság terült arczára, felsóhajtott, s feje hátra hanyatlott a székre. Színlett ájulás volt ez? vagy szegény nemesünk tán valóságos háborodását használta fel, hogy e szörnyü zavarból kiszabaduljon? Mindnyájan felszöktek; Lenóra éles

sikoltással, csupa ijedten atyjához szaladt. Az utóbbi, mosolyt erőtetve ajkára, lassacskán fölemelkedék, s mondá:

— Nincs semmi bajom, csak e szobai levegő oly fojtó. . . . Engedjék, hogy kicsit a kertbe mehessek, mindjárt jól leszek.

Ezt mondván, az ajtónak indult s lehaladt a kertbe vezető kő lépcsőzeten. Lenóra karon fogta, hogy vezesse, bár neki nem volt szüksége vezetésre. Denecker úr és unokaöcscse szintén lekisérék a nemest s a legőszintébb részvétet tanusíták iránta.

Alig pihente ki magát Vlierbecke úr néhány perczig az óriási gesztenyefa árnyalta lóczán — s íme, sápadtsága eltünt, ereje láthatólag visszatért, s ő maga egészen fesztelen hangon nyugtatá meg rosszulléte iránt Lenórát és a vendégeket. Csak arra kérte őket, hagyják még darab ideig a szabadban, nehogy az ájulás ujabban körülfoghassa. Egy-két pillanat mulva fölkelt, kicsit sétálni óhajtván.

Magam is óhajtok egyet sétálni, mond a kalmár. Kocsim öt órakor itt lesz, még a városban kell [illegible]nnem öcsémmel együtt, s majdnem elmentem volna a nélkül hogy kertjét lássam. Azért hát forduljunk egyet. Azután majd — befejezésül — kiürítünk még egy jó palaczk bort, barátság fejében.

E szavak után Lenórának nyujtá karját, ki azt örömmel fogadta. Denecker ur csintalanul

át-átpillangatott öcscsére, kinek, bár inkább maga kisérte volna Lenórát, tulajdonkép mégis jól esett látni, hogy nagybátyja oly szeretettel viseltetik a leányka iránt.

A séta elkezdődött. Szóba jött a földmívelés, az ugarok termővé tétele, a vadászat, és ezer meg ezer különféle tárgy. Lenóra — a szabadban és a kalmár oldalán — ismét visszanyerte lelke szabadságát. Eredeti vidorsága, párosítva szűzies ártatlansága kimondhatlan bájával, teljesen nyilatkozott. Bohó őzecske gyanánt, kényszeríteni akará a kalmárt, hogy szaladjon; öröme és boldogsága érzetében riadozva szökdécselt a kalmár mellett. Denécker ur végtelenűl gyönyörködött a lányka szeles ötleteiben, s meg hagyta magát győzni a felől, hogy ő is vele tánczoljon és játszadozzék. Nem győzte eléggé csodálni a bájos arczot, mely boldogságban ragyogott; és mosolyogva mondogatá magában, hogy a jövő méhében nem épen rosz napok várakoznak unokaöcscsére.

Egyszer azonban a mi nemesünk mélyebb értekezésbe bocsátkozott vendégével s a homokban valami tervet kezdett rajzolgatni: ez alkalmat Lenóra és Gusztáv arra használák, hogy előre jussanak, hol is nagyon komolyan látszottak egymással beszélgetni. Midőn az apa és a kalmár ismét megindultak, a fiatalok már valami ötven lépésnyire előbbre valának. Készakarva-e, vagy egyszerűen véletlenségből, de bizonyos,

hogy ezen távolság ezentul állandóan megmaradt a sétálók között.

A leányka megmutatá Gusztávnak virágait, arany halacskáit, szóval mindent, a mit e magányban szeretett és ápolt. Az ifju alig figyelt a leányka bájos és gyermekies magyarázgatásaira: minden, a mit mondott, rá nézve mennyei dallá olvadt össze, mely őt elragadá s mondhatlan üdvek álmaiba ringatá.

Maga részéről Vlierbecke úr is mindent elkövetett, hogy vendége jól mulasson s eszébe se jusson az asztalhoz visszatérni. Elővette széles ismeretkörének minden kincseit, perczig sem fogyott ki érdekes elbeszélésekből, s a kalmár egyéniségét legkisebb redőiben is át meg át vizsgálgatá, csakhogy minél inkább kedvében járhasson. Még pajzánkodásra is ráadta magát, midőn látá, hogy a társalgás lankadni kezd. Olyanokat mívelt és mondott, a mik — ha legkevésbbé sem sérték is a legszigorubb illedéket — de komoly és nemes jelleméhez hozzá nem illettek.

Közelgett már az óra, melyet Denecker ur elindulásra kitűzött volt. Nemesünk már hálát adott szivében az istennek, hogy kiszabadítá őt szorult helyzetéből, midőn a kalmár egyszerre csak rákiált öcscsére:

— Hallod-e, Gusztáv, bemegyünk. Siess, hadd igyuk meg a búcsu-poharat. Már öt az óra.

Vlierbecke ur újolag elsápadt. Némán és látható ijedtséggel nézett a kalmárra, ki sehogy-

sem magyarázhatá meg magának e hatást, melyet szavai gyakoroltak, s ez uttal nem titkolá többé csodálkozását.

— Roszul érzi magát? kérdezé.

— Gyomrom felkavarodik, ha csak a bort emliteni hallom, hebegé Vlierbecke ur. Oly különösen érzem magamat.

Egyszerre azonban arcza derűlni kezdett. A kapu felé mutatott, s mondá:

— Mintha kocsiját hallanám, Denecker ur!

A hintó csakugyan berobogott a Grinzelhof udvarára.

A kalmár nem beszélt többé borról. Különösnek találta, hogy itt örülni látszanak eltávozása fölött, s e gyanú bizonyosan megsérti vala, ha másrészt a nemes felülmulhatlan nyájassága és szíves fogadása nem győzik meg az ellenkezőről. Úgy hivé, Vlierbecke ur rejtvényes magaviseletét roszullétének kell tulajdonítani, melyet udvariasságból tán leküzdeni és titkolni akart. Denecker úr tehát kezet szorított a nemessel s őszinte barátság hangján mondá:

— Vlierbecke ur, én a legkellemesb délutánt töltöttem önnél. Az ember igazán boldognak érzi magát az ön és kedves lánya társaságában. Igen meg vagyok elégedve, hogy önnel megismerkedhetém, s reménylem, bővebb ismeretség után ki fogom érdemelni egész barátságát. Addig is szívemből köszönöm az őszinte és jeles fogadtatást, melyben ön bennünket részesített.

Ezalatt Gusztáv és Lenóra közelebb vonultak. A nemes egy-két mentegetőző szóra fakadt.

— Öcsém, folytatá a kalmár, öcsém, szintugy mint én, szivesen elismeri, hogy életében még kevés oly kellemes órája volt mint a melyeket itt a Grinzelhofban töltöttünk. Ön is meg fog bennünket tisztelni, Vlierbecke úr, s bájos leányával eljövend hozzám ebédre; hanem előre bocsánatot kérek, hogy ezt el kell halasztanom. Holnapután kereskedelmi ügyekben Frankfurtba utazom; tán egy-két hónapig oda leszek. Ha ezalatt öcsém önöknél tiszteletét teszi, reménylem, mindig szivesen fogják őt látni.

A nemes újolag kinyilatkoztatá baráti indulatait. Lenóra hallgatott, bár Gusztáv leste pillantását, mintha tőle is megkivánná az engedélyt, hogy látogatóba jöhessen.

A bácsi a hintó felé indult.

— Hát a búcsupohár? kérdé Gusztáv csodálkozva. Ah, menjünk be még egy pillanatra!

— Nem lehet, nem lehet, vágott közbe Denecker úr. Tudom, ha rád hallgatna az ember, bizonyosan sohasem kerülne sor az elindulásra. Már ideje, hogy menjünk. Szót se többet erről. A kalmárnak szótartónak kell lenni; és magad is jól tudod, mit igértünk.

Gusztáv és Lenóra hosszu pillantást váltottak egymással, mely világosan tolmácsolá, menynyire szomorkodnak, hogy el kell válniok, s mennyire remélik egyszersmind, hogy nem sokára

viszontlátják egymást. A nemes és Denecker úr igazi szeretettel kezet szorítottak. A vendégek kocsira ültek, s elhajtatván, mosolylyal ajkukon mindaddig köszöngettek kezökkel, míg csak el nem tüntek a Grinzelhof látköréből.

IV.

Harmad nappal a bácsi elutazása után Gusztáv a Grinzelhofban termett. Az apa és leány szokott nyájassággal fogadák. Velök tölté csaknem az egész délutánt, s már este volt, midőn — szívében a legboldogabb emlékekkel — visszatért echelpoeli kastélyába.

Eleinte nem mert igen sűrü látogatásokat tenni a Grinzelhofban, részint illedelemből, részint nehogy terhére legyen a nemesnek. De a második hét lefolytával Vlierbecke úr nyájas barátsága már eloszlatá ez aggodalmait. Az ifju többé nem állt ellen hajlamának, mely őt Lenóra felé vonzá, s most már minden délutánt a Grinzelhofban töltött. Az órák ott neki perczeknek látszottak. Lenórával és atyjával bekalandozá a kert árnyékos ösvényeit; részt vőn a leczkékben, melyeket a nemes — tudományos és művészi tárgyakban — leányának adott; elragadtatással hallgatá a leányka szép hangját, ha ez olykor a lombok alatt énekelt; mind a kettejökkel folyvást a legérdekesb társalgást folytatá, vagy leülvén a

trombitafa árnyékába, boldog jövőrül álmodozék, szerelemmel nézdelve a leánykát, kinek — mindennapi imádsága szerint — egykor jegyesévé kell lennie.

Gusztávot, midőn a leánykával először, a temetőben találkozott, az utóbbinak bájos, nemes arcza köté le; de most már, hogy a leánykának lelke szépségét is ösmeré, szerelme oly heves, oly kizárólagos lett, hogy az egész világot kiholtnak, gyászba borultnak látá, ha Lenóra jelen nem volt, hogy puszta jelenlétével az egészre fényt és életet áraszszon. Vallásos vagy költői legszeplőtlenebb ihletében sem tudott szebb angyalt képzelni az ő szíve kedvesénél. S Lenóra valóban, ha birt is mind azon testi kecsekkel, melyekkel a teremtő a legelső nőt felruházá, keblében egyszersmind oly tisztánál tisztább szívet hordozott, mely nem volt még bemocskolva legkisebb szennytől sem, s a melyből, mint forrásból, legkisebb érintésre a legnemesb érzelmek buzogtak elő.

Gusztáv még eddig egyszer sem volt egyedül Lenórával. Ha Gusztáv a Grinzelhofban mulatott, Lenóra ki sem mozdult a szobából, hol atyjával szokta volt a nap nagyobb részét tölteni, s csak olyankor hagyá el a szobát, ha atyjának kedve jött sétát tenni a szabadban. Egyébiránt az ifjunak sem jutott eszébe soha, hogy Vlierbecke úr előtt szíve érzelmét eltitkolja, vagy Lenórának szavakkal fejezze ki, mennyire szereti. Fölösleges volt szavakkal magyarázgatni,

mi honol mindegyikök lelkében: szemökbül szabadon és tartózkodás nélkül sugárzott ki a szerelem, a barátság, a tisztelet; e három lelket azonegy íhlet lelkesíté, azonegy szoros kötelék kapcsolá össze, azonegy szeretet és remény érzelmei egyesíték.

Habár azonban Gusztáv a legmélyebb tisztelettel viseltetett Lenóra atyja iránt s őt valóban úgy szerette mint leghűbb fiú, bizonyos körülmény által e tisztelet olykor-olykor mégis megrendült. Gusztáv ugyanis kénytelen volt czáfolhatlanúl meggyőződni, hogy az, mit a Grinzelhof környékén Vlierbeck úr megfoghatatlan fukarságáról beszéltek, csakugyan való. A nemes őt egyetlenegyszer sem kinálá meg csak egy pohár borral vagy sörrel is, nemhogy csak egyszer is meghívta volna, hogy maradjon nálok vacsorára; s Gusztávnak fájdalmasan esett több ízben látnia, mennyire erőködnek, hogy előtte e példa nélküli takarékosságot eltitkolják.

A fösvénység oly szenvedély, mely okvetlenül elidegenedésre és megvetésre gerjeszti az embert: ösztönszerüleg meg vagyunk győződve, hogy a kinek lelkében e vétek befészkelte magát, ott nem honolhat semmi nemes érzés, csak fagyos kapzsiság. És Gusztávnak sokáig is kelle küzdenie ez ösztönszerü meggyőződés ellen, míg figyelmét Vlierbecke úrnak ezen hibájától elfordíthatá, rábeszélvén magát, hogy az nála csak szeszély, szívének egyetlen viszássága, oly viszásság

egyébiránt, mely legkevésbbé sem csonkítja jellemének veleszületett nemes voltát.

Hátha az ifju az igazat tudta volna! — Ha mélyebben tudott volna bepillantani a nemes lelkébe, akkor látja, hogy minden mosoly, mely arczán feltünik, egy-egy fájdalmat takar el, hogy mind azon ideges borzongások, melyek őt olykor lázképen megkapják, lelke szorongásának nyilatkozatai. De ő, boldogságában, csak Lenóra édes pillantásain függve, a szerelem aranyos kelyhétől mámorba ringatva, ő nem tudta, hogy a nemesnek élete örökös kínpad, hogy jövendőbeli ipa éjjel-nappal borzasztó jövőjét rettegi, hogy a veríték, homlokán, az ijedtség verítéke, mely a lepergő órákat számlálja, mintha minden percz közelebb tolná őt sorsának kikerülhetlen fordulatához. . . . És nem volt e így? Hiszen a jegyző neki világosan kimondá vala:

— Még négy hónapja van! Négy hónap multával a kötelezvény határideje lejár, s akkor az ön javait biróilag elárverelik!

E végzetes négy hónapnak ketteje már lefolyt.

Nemesünket nem csupán az ifju iránti rokonszenv indítá, hogy úgy viselje magát mint a ki szerelmét sarkalja. Ki volt szabva az idő, mely alatt fájdalmas kisérlete színjátékának le kelle folyni — különben gyalázat, erkölcsi halál éri őt és gyermekét! Küszöbön volt a sors visszavonhatlan határzata, mely szerint vagy győztesen

lép ki a keserű inség ellen tiz évig folytatott harczából, vagy legyőzve martalékul esik a nyilvános szégyennek. És ezért jelenleg még makacsabbul, mint valaha, rejtegeté szegénységét, s bár folyvást védangyalként őrködék a fiatalok fölött, de nem is tőn semmit, a mi szerelmök gyors fejlődését csak némileg is lassíthatta volna.

Közeledvén Denecker úr visszaérkezésének ideje, Gusztávnak ugy látszott, hogy a távolléte alatt lefolyt két hónap nem volt egyéb rövid édes álomnál. Bár annyi mint bizonyos volt benne, hogy nagybátyja nem fogja ellenezni szíve hajlamát, de azt is előre tudta, hogy ezentul nem lesz szabad annyi időt elvonnia a kereskedelmi ügyektől. Azon gondolat, hogy Lenórát talán majd hetekig sem fogja láthatni, azt okozá, hogy nagybátyja visszaérkezését csak aggódva és szomorúan várta. Ebbeli félelmét egyszer méla bánattal nyilatkoztatá ki Lenóra előtt, elmondván, mennyire fáj neki, ha távol van tőle. Ekkor a lánykát először látta könyezni. Annyira megindítá Gusztávot a mély szeretetnek e nyilatkozata, hogy a lányka kezét némán megfogta és igy sokáig ülve maradt mellette minden szó nélkül. Azalatt Vlierbecke úr mindenkép ügyekezett az ifjut is ismét fölüdíteni, de úgy látszék, szavai nem érheték el az óhajtott czélt. Sokáig tartott bánkódása után Gusztáv egyszerre fölugrik, és bucsúzik Lenórától, pedig távozásának rendes ideje még nem volt itt. A leányka azt olvasá arczárul, hogy lel-

kében forradalom ütött ki; látá, hogy szemében a bátorság és öröm tüze villog. Tartóztatni is akará, óhajtván, magyarázná meg neki e rögtöni örömöt; hanem az ifju gyöngéden megtagadá kivánsága teljesítését, mondván, hogy titkát csak holnap födözheti fel, és ezzel szinte szaladva sietett ki a Grinzelhofból, mint a kit valami rögeszme kerget.

Vlierbecke urnak ugy rémlett, hogy az ifju szeméből helyesen kiolvasá szíve forrongását. Ez éjjel édes álmok enyhiték szenderét.

Más nap, midőn elérkezett az óra, melyben Gusztáv rend szerint jönni szokott, Lenóra apjának reményteljes várakozás dobogtatá szívét. Csakhamar látta is, hogy Gusztáv kaput nyit s a ház felé közelít. Nem volt rajta azon könnyü ruha, melyet rend szerint viselt: csaknem egészen feketébe volt öltözve, mint midőn először tevé látogatását a Grinzelhofban. A nemes arczára örömnek mosolya derült, midőn az ifju elé ment: ez ünnepélyes öltözék megerősíté őt reményében, hogy nála most nagy dologban akarnak eljárni.

Gusztáv kijelenté, hogy négy szem közt óhajtana beszélni Vlierbecke urral. Ez külön szobába vezeté az ifjut, leülteté, s maga szemközt foglalván helyet, látszólag nyugodtan, de igen szeretetteljesen mondá:

— Beszéljen, barátom.

Gusztáv néhány perczig szótlan maradt,

mintha gondolatait akarná összeszedni; azután megindulás hangján, de mégis határozottan, így szólott:

— Vlierbecke úr, én fontos ügyben járulok önhöz; csak önnek végtelen jósága bátorít e lépésre; s remélni merem, hogy — bármi legyen is válasza kérésemre — ön ki fogja menteni merészségemet. Önnek figyelmét bizonyosan el nem kerülte, hogy azon pillanattól kezdve, midőn először volt szerencsém Lenórát láthatni, ellenállhatlan vonzalommal huzódtam feléje: ő angyalnak tűnt föl előttem, s azóta mindig angyalom maradt. Meglehet, önnek beleegyezését kellett volna kikérnem, mielőtt megengedém, hogy ez érzés annyira erőt vegyen rajtam; de megelőző barátsága azt gyaníttatá velem, hogy ön ugyis belátott szívembe. . . .

Az ifju elhallgatott, egy-két bátorító szót várván a nemestől. Az utóbbi csöndes mosolylyal nyugtatá rajta szemét; hanem e mosoly korán sem árulta el, mily igen kedvére vannak neki az ifju nyilatkozásai. Nem szólt, csak kezével intett, mintha azt akarná mondani: folytassa!

Gusztáv érezte már, hogy minden elszántsága fogytán van; de csakhamar összeszedte magát, leküzdte aggodását, és lelkesülten folytatá:

— Igenis, én szerettem Lenórát azon perczttől kezdve, midőn először rám pillantott; hanem akkor a szerelemnek csak szikrája serczent föl szívemben, s e szikra már azóta oly lánggá növe-

kedett, mely meg fog ölni, ha el akarnák oltani. Minek titkoljam ön előtt? Én nem tudok élni Lenóra nélkül; csak azon gondolatra is, hogy elváljak tőle, bánat és borzongás fogja el lelkemet. Nekem őt naponként, óránként látnom kell, hallanom kell szavát, boldogságot kell szívnom édes tekintetéből. Nem tudom, mit fog ön határozni, Vlierbecke úr; de ha határzata ellenkezni fog szerelmemmel, higye el, hogy szívem megszakad.

Gusztáv mély megindulással és nagyon erélyesen mondá e szavakat. Vlierbecke úr részvevőleg nyujtá neki kezét, s gyöngéden így válaszolt:

— Nyugtassa meg magát, fiatal barátom. Én tudom, hogy ön szereti Lenórát; sőt azt is tudom, hogy ő sem idegenkedik ön szerelmétől. De szóljon, mit akar ön tőlem?

Az ifju szemlesütve mondá:

— Hogy én mind azon barátság mellett, mit ön irányomban tanusitott, mégis kételkedem beleegyezése fölött, annak oly oka van, mely miatt attól tartok, hogy ön nem fog engem méltónak tekinteni azon szerencsére, melyért esengek. Nekem nincs oly nemzetségfám, melynek gyökerei lenyulnak a multba; őseim nagy tetteit nem hirdetik a haza történetkönyvei; ereimben nem kering nemesi vér. . . .

— Hát azt hiszi ön, Gusztáv, hogy én mind ezt nem szintén tudtam már akkor, midőn elő-

ször jelent meg nálunk? Szíve minden esetre nemes és nagylelkü; vajon máskülönben szerettem volna-e ugy mint saját édes fiamat?

— Ön tehát, kiáltott Gusztáv örömteljes reménykedéssel: ön tehát meg nem tagadná tőlem Lenóra kezét, ha nagybátyám is egyezését adná ez egyességhez?

— Nem tagadnám meg, válaszolt a nemes: sőt egyetlen gyermekem boldogságát a legnagyobb örömmel biznám az ön kezére. . . . De van itt oly akadály, melyet ön még nem ismer.

— Akadály! sohajtott az ifju, láthatólag elhalaványodva. Akadály köztem és Lenóra között!

— Csillapítsa le kissé szerelmét, folytatá Vlierbecke úr: s hallgassa meg nyugodtan, a mit mondani akarok. Ön azt hiszi úgy-e, Gusztáv, hogy a Grinzelhof s a hozzá tartozó jószágok az enyéim? Csalódik ön; nekünk nincsen semmink. Szegényebbek vagyunk azon földmívelőnél, ki itt a majorban lakik.

Az ifju néhány perczig csodálkozással és kételkedve nézett a szólóra; de arczán csakhamar a nemhivés mosolya tünt föl. E mosolyt a nemes ember pirulva és reszketve vette észre, s rövid szünet mulva a legbánatosb hangon így beszélt tovább:

— Szemébül olvasom, hogy nem ad hitelt szavaimnak. Ön is, mint a többiek, fösvény embernek néz engem, ki aranyát a föld alá dugja, ki magától és gyermekétől a legszükségesebbet is elvonja, csakhogy kincseket gyüjtsön halomba,

szóval, ki mindent föláldoz a *pénz* alávaló szenvedélyének! Ön engem zsugorinak tart, a kit minden ember kerül és megvet!

— Óh, bocsásson meg nekem, Vlierbecke úr, kiáltott Gusztáv aggodalmasan. Én végtelenül tisztelem, becsülöm önt. . . .

— Ne ijedjen meg szavaimtól, mond a nemes nyugodtabban. Én önt nem akarom vádolni, Gusztáv. De mosolya nekem bizonyságul szolgál arra, hogy ön előtt is sikerült, a kárhozatos fösvénység színe alatt, szegénységemet eltitkolnom. Most fölösleges volna, hogy e dolgot bővebben magyarázgassam. A mit mondtam, az tiszta valóság: nekem semmim sincs, de semmim! Menjen most haza, a nélkül hogy Lenórával szólana; fontolja meg gondosan és teljes lelki nyugalommal, nincsenek-e oly okok, melyeknél fogva le kellene tennie kijelentett szándokárul; aludjék egyet, mielőtt végképen határozna; s ha holnap is még kedves lesz önnek a szegény Lenóra, ha holnap is azt hiendi, hogy boldog lehet vele és őt is boldoggá teheti: akkor ügyekezzék ön nagybátyja megegyezését kinyerni. Itt a kezem. Adja isten, hogy azt egykor mint atyai kezet szoríthassa! Akkor legforróbb óhajtásom volna teljesítve.

E szavak ünnepélyes és nyomatékos hangja meggyőzé az ifjut, hogy igazat hallott, bár e váratlan kijelentés fölötti álmélkodásából még mindig nem birt eléggé fölocsúdni. Arczát azonban vidám lelkesültség kifejezése deríté.

— Ha fogom-e szeretni a szegény Lenórát? így kiáltott föl. Óh istenem! ha ő feleségemmé lenne, ha bennünket az örök szerelem köteléke egyesítene. . . . Óh Vlierbecke úr, térden állva fogok önnek a megbecsülhetetlen kincsért hálákat adni, ha nemes lelke nem tagadja meg tőlem Lenóra kezét!

— Jól van! válaszolt a nemes. Önnek fiatal és hő természeténél fogva bízni lehet mind hajlama erejében, mind érzelmei változatlanságában. De mit mond nagybátyja?

— Nagybátyám? ismétlé Gusztáv szembeszökő boszusággal. Mit mond nagybátyám? Az ő megegyezésére, az igaz, hogy szükségem van. A mim van, a mim lesz, az mind az ő irántam való jóindulatától függ; én magam árva vagyok, az ő öcscsének fia. Ő engem gyermekeűl fogadott, jótéteményekkel halmozott; neki joga van sorsom fölött határozni, nekem kötelességem neki szót fogadni. . . .

— S vajon ő, ki mint kalmár igen sokba veszi a pénzt, mivel tapasztalásból tudja, mily sokat lehet pénzzel kivinni, vajon ő is úgy fog-e szólani, hogy szegénység vagy gazdagság, kunyhó vagy palota — az mindegy?

— Ah, Vlierbecke úr, sóhajtott Gusztáv szomorúan: azt nem tudom. De ő oly jó hozzám, oly rendkivül jó, hogy nem ok nélkül remélhetem megegyezését. Holnap megérkezik; karjába vetem magamat, szólok neki tervemről, meg-

mondom neki, hogy beleegyezésétől függ nyugalmam, boldogságom, életem. Ő tiszteli, ő végtelenül szereti Lenórát; s viseletéből úgy láttam, mintha maga is biztatna, hogy törekedjem Lenóra keze után. Bizonyos, hogy ön kijelentése neki nagyon meglepő lesz, hanem esdekléseim le fogják őt fegyverezni. Higye meg, úgy lesz.

A nemes, véget vetendő a beszélgetésnek, fölkelt.

— Jól van! úgymond. Kérje ki nagybátyja megegyezését, s ha reménye teljesül, hadd jőjön aztán ő maga hozzám, hogy e tárgyban értekezzünk. Egyébiránt akárhogy üssön ki a dolog, annyi bizonyos, hogy ön, Gusztáv, ön becsületesen és gyöngéden viselte magát irányunkban, s tiszteletem és barátságom ezentúl is megmarad önnek. Rajta hát! Távozzék most innen, a nélkül hogy Lenórával összejönne; Lenórának már csak akkor lehet az ön szeme elé kerülni, ha a dolog valamiképen eldőlt. A mit ő előleg is megtudhat, azt magam fogom neki megmondani.

Gusztáv, félig elégülten és félig szomorúan, örvendve és aggódva egyszersmind, elbúcsuzott Lenóra atyjától.

V.

Más nap délután Vlierbecke úr, fejét kezébe támasztva, ott ült a teremben. Kétségtelen, hogy mély gondolatokba volt merülve, mert biz-

talan tekintete üresbe tévedeze s arczán váltogatva tünének föl majd remény és elégültség, majd aggály és nyugtalanság.

Lenóra be-bejött a terembe, néhány perczig nyugtalankodva megállt, ide oda járkált, az ablakon át lenézett a kertbe, aztán egyszerre leszaladt a lépcsőkön, mintha kergetnék. Látnivaló volt, hogy ő is türelmetlenül vár valamire. Arcza vonásain mégis leplezetlen öröm mutatkozék, bizonyítva, hogy szívét édes remény tölti el. Ha láthatja vala, mily aggodalmak zavarják olykor a gondolatokba mélyedt apa lelkét, tán nem mert volna oly vígan, oly örömteljesen álmodozni a boldog jövőről; de Vlierbecke úr titkolá előtte félelmeit, s mintha maga is egészen biztosan várná a közelgő szerencsét, rá-rámosolygott a türelmetlen lánykára.

Lenóra beleúnt végre az ide s tova járkálásba, leült atyja mellé s kérdőleg rá szegzé ártatlan, tiszta szemét.

— Édes Lenórám, mond az apa, ne légy oly nyugtalan. Még ma nem tudhatjuk meg; talán holnap! Mérsékeld örömödet, jó gyermek; annál könnyebben fogod majd a fájdalmat is legyőzhetni, ha isten netán nem ugy határozta volna el e dolog kimenetelét, miként szíved reméli.

— Óh nem, atyám! felelt Lenóra töredezett hangon. Isten nem fogja meghiusítani reményemet. Szívem mondja, hogy nem.

Vlierbecke úr mosolyogva kérdezé:

— Hát ugy-e, te boldog lészsz, ha Gusztávot jegyesedűl tekintheted?

— Soha el nem válni tőle! kiáltott Lenóra: őt szeretni, őt boldogítni, vigasztalni, örvendeztetni! szerelmünkkel életet lehelni a Grinzelhof magányába! Oh, akkor én nem egyedűl, de mind a ketten rajta lehetnénk, hogy életedet megédesítsük! Gusztáv sokkal jobban tudja mint én eloszlatni a föllegeket, melyek olykor homlokodra borúlnak; te vele fogsz sétálni, csevegni, vadászni; neked szerencsés napjaid lesznek vele. Ő mint fiad fog szeretni, tisztelni és ápolni. Egyetlen gondja az lesz, hogy te boldog légy, atyám, mert ő tudja, hogy én is csak akkor lehetek az. Én pedig, én meg fogom őt jutalmazni e szeretetért: háladó lelkem a legszebb virágokkal fogja élete utjait behinteni. Oh, úgy lesz! Mi majd mindnyájan együtt, az öröm és szeretet édenkertjében fogunk lakozni!

— Szegény, ártatlan Lenóra! sohajtott Vlierbecke úr. Vajha isten meghallgatná imádat! De a világot oly törvények és szokások kormányozzák, melyek előtted egészen ismeretlenek. Feleségnek engedelmesen kell követnie férjét, a hova ennek tetszik. Ha Gusztáv másutt veszi lakását, neked ellenmondás nélkül utána kell menned, s lassankint megvigasztalódnod a fölött, hogy én nem lehetek nálad. Más körülmények között nagyon fájna nekem ily elválás; de mikor

boldognak tudlak, bú nélkül viselem el magányomat.

A leányka — e szavaknál — ámulva és ijedten pillantott atyjára; s midőn ez bevégzé mondását, csöndesen sírva csüggeszté le fejét. Vlierbecke úr kézen fogta, s gyöngéden így szólott:

— Tudtam, Lenóra, hogy el foglak busítani; de hozzá kell szoknod az elválás gondolatához.

Ekkor a lányka, fejét fölemelve, elszántan mondá:

— Hát te, atyám, te képesnek hiszed Gusztávot arra, hogy életedet elkeserítse és engem tőled elszakaszszon? Oh atyám, akkor te nem ismered őt! Te nem tudod, mennyire tisztel és szeret ő téged! Nem tudod, mennyi jóság és szeretet lakik az ő szívében!

Vlierbecke úr magához vona elérzékenyült leányát s homlokára gyöngéd csókot nyomott. Vigasztaló szavakkal akará megnyugtatni: midőn Lenóra egyszerre kifejtekezék karjából, s mosolygott, és remegett egyszersmind. Ujjával az ablak felé mutatott, mintha közelgő neszt hallgatna.

A csakhamar jól hallható lódobogás- és kocsirobogásból megtudá Vlierbecke ur, mi okozta lányának rögtöni zavarodását. Most az ő arcza is örömre derült. Gyorsan kisietett, s épen akkor ért a ház küszöbére, midőn Denecker úr a kocsiból kiszállott.

A kalmár igen jókedvűnek látszott. Barátságosan kezet szoritott a nemessel, mondván:

— Mennyire örvendek, Vlierbecke úr, hogy viszont láthatom! Öcsém, úgy látszik, hasznára tudta fordítani távollétemet.

Midőn a nemes, szokásos udvariassággal, bevezeté őt a terembe, Denecker úr bizodalmasan megveregette vállát s nevetve folytatá:

— Lám, lám! Jó barátok már voltunk, most nászok is leszünk. Én legalább remélem, hogy leszünk. Az én kópé öcsémnek nincs rosz izlése, azt már meg kell neki adni. De be is járhatná a fél világot, míg párját találná oly szeretetreméltó és csinos nőcskének mint a milyen Lenóra. Én azt mondom, Vlierbecke úr, nekünk oly lakadalmat kell csapnunk, hogy még husz esztendő mulva is beszéljenek róla az emberek.

Ez alatt bementek mind a ketten a terembe, és leültek. A nemes, bár szíve dobogott az örömtől, még mindig nem meré hinni, a mit Denecker úrtól hallott, és kétkedve szegzé rá tekintetét.

A kalmár pedig újra elkezdte:

— Úgy veszem észre, Gusztáv csupa türelmetlenség, s alig győzi elvárni, hogy boldogsága meglegyen. Térden állva könyörgött nekem, hogy a dolgot siettessem. Igazán sajnálom a fiatal bohót. És azért még egy nappal tovább magára hagytam a házat és minden ügyemet, s ide siettem, hogy végezzek. A fiu azt mondá, hogy ön beleegyezett. Jól is tette ön; a mi engem illet,

út közben én is gondoltam e házasságra, mert észrevevém, hogy a szerelem dárdája ugyancsak keresztüljárta unokaöcsém szivét. . . . No hanem ekkor tekintetbe vettem az ön szándokait is; mert lehetőnek tartám különben, hogy ön szemében az egyenetlen származás (mi egyébiránt csak múlt idők eszméje) némileg szintén akadály lehetne. . . .

— Gusztáv tehát azt mondá önnek, hogy én nem ellenzem egybekelését Lenórával? kérdezé Vlierbecke úr.

— Tán csak meg nem csalt engem az a fiu? mondá a kalmár.

— Oh nem. De vajon szólt-e önnek azon más dologról is, melynek önre nézve nagyon fontosnak kell lenni?

A kalmár mosolyogva megcsóválta fejét, s tréfásan folytatá:

— Az igaz, ön bezzeg elhitette vele azt a bohóságot! Hanem majd tisztába hozzuk mi e dolgot egymás közt. Öcsém azt mesélte nekem, hogy a Grinzelhof nem az öné, hogy ön szegény! Rólam csak fölteszi Vlierbecke úr, hogy nem estem úgy a fejem lágyára, hogy hitelt adjak efféle meséknek?

A nemes borzadozni kezdett. Denecker úr tréfás és bizalmas szavaiból eleinte azt következteté, hogy a kalmár mindent tud s hogy azért még sem ellenzi unokaöcscse szándokát; hanem az imént hallott szavak után belátá, hogy elől

kell kezdenie tegnap tett fájdalmas nyilatkozásait. Hideg bátorsággal neki készült hát az ujabb megalázkodásnak.

— Denecker úr, úgymond, kérem önt, ne kétkedjék legkevésbbé sem annak valósága fölött, mit ezennel mondani akarok. Én igenis kész vagyok Lenórámat azonnal unokaöcscse arájának nyilatkoztatni; de ki kell azt is nyilatkoztatnom, hogy én szegény, nagyon szegény vagyok.

— Ugyan hagyja el, kiáltott a kalmár. Jól tudom én, hogy ön ragaszkodik talléraihoz; ez már régóta tudvalevő; de most, midőn egyetlen gyermekét adja férjhez, most meg kell nyitnia mind szívét, mind erszényét, most úgy kell róla gondoskodnia a mint illik. Beszélik (bocsásson meg, hogy ismétlem), beszélik most is, hogy ön fösvény; mit fognak még majd beszélni akkor, ha megtudják, hogy leányát becsületes nászajándok nélkül adja férjhez?

A nemes, a mint ott ült a széken, borzasztó aggodalmak közt hallgatá a nem hivő Denecker úr tréfálkodásait, melyeknél fogva rövid és világos nyilatkozattal nem is adhatta meg a beszélgetésnek azon fordulatot, mely rá nézve annyira megalázó készült lenni. Szinte kérőleg kiáltott föl:

— Az isten szerelmére kérem önt, kiméljen meg e keserű czélzásokkal! Nemesi becsületemre nyilatkoztatom, hogy nekem semmim sincs a világon.

— Legyen, válaszolt a kalmár gonoszul mo-

solyogva. Számokkal hozzuk a dolgot tisztába, s majd meglátjuk aztán, megüti-e számvetésünk a mértéket. Ön alkalmasint azt hiszi, hogy én valami nagy áldozatokat kivánok öntől? Oh nem, Vlierbecke úr! Hálistennek nem szorultam rá, hogy úgy szigorkodjam. Hanem a házasság oly ügy, melynek kettőn áll a megkötése; és minden esetre úgy hozza magával az igazság, hogy mindegyik fél járuljon valamivel a közös pénztárhoz, habár nem épen szükséges, hogy egyik is annyit adjon mint a másik. A mi engem illet, én százezer frankot adok unokaöcsémnek; s ha folytatni akarja a kereskedést, hitelem még sokkal több értékü lesz rá nézve. Nem óhajtom, nem is követelem, hogy ön ugyanannyit adjon Lenórának: ön magas származása és még inkább szeretetre méltó kedves volta pótolni fogja, a mivel a nászajándok netalán kisebbnek ütne ki. . . . De mégis fél annyit, ötvenezer frankot csak fog ön adni? Nagyon csalódnám, ha erre rá nem állana. Mit szól hozzá? Nosza, csapjon fel!

A nemes sápadtan, reszketve, szinte megsemmisülten ült székén. Szomorú, tompa hangon, sohajtva mondá:

— Denecker úr, e beszéd öldököl engem. Ne feszítsen tovább is kínpadra. Ismétlem, hogy nekem semmim sincs. Minthogy ön szólanom kényszerít, mielőtt velem szándokát tudatná, tudja meg hát, hogy a Grinzelhofot és járulékait oly adósságok terhelik, melyeknek összege felülmulja

javaim értékét. Fölösleges volna elmondanom, hogyan származtak ez adósságok; elég, ha ismétlem, hogy a mit mondtam, az való. Most már csak arra kérem önt, hogy, miután helyzetemet ismeri, ne feszegesse tovább a dolgot, hanem nyilatkoztassa ki egyenesen, mi szándoka van unokaöcscse házasságára nézve.

E lázas erélylyel tett nyilatkozat még mindig nem győzte meg a kalmárt. Látszott ugyan arczán némi meghökkenés; de azért mégis hitetlen mosolylyal folytatá:

— Bocsásson meg, Vlierbecke úr, de szavainak sehogysem adhatok hitelt. Nem hittem volna, hogy oly kemény legyen; de .... Isten neki! Minden embernek megvan a maga hóbortja: egyik tulságosan fösvény; másik tulságosan pazar. Bármint legyen is, én, hogy Gusztávot minden boszantó huzavonától megkiméljem, kész vagyok némi áldozatra. Ön huszonöt ezer frankot ad leányának oly föltét alatt, hogy a nászajándok hátralevő része titokban marad: mert csak nem kivánhatni, hogy nevetségessé tegyem magamat? Huszonöt ezer frank! ... Már erre csak nem mondhatja ön, hogy sok? Ez oly csekélység, hogy alig lesz elég butorra. Kérem, legyen ön méltányos. Imhol kezem!

A nemest ideges borzongás járta át. Hevesen fölkelt, s reszkető kézzel nyitá meg a falba épített szekrény ajtaját. A szekrényből papircsomagot vett elő, s az asztalra dobá.

— Olvassa ezt, ugymond, és győződjék meg!

A kalmár hozzálátott az irományok vizsgálatához. Arcza kifejezése lassan-lassan elváltozott; olykor meg-megcsóválta fejét, s mélyen elgondolkodék. E közben a nemes ember gúnyos, metsző hangon folytatá:

— Lám, lám, ön nem akart nekem hinni! Jól van, határozzon tehát csak ez irományok alapján! Önnek mindent meg kell tudni: többé nem akarom magamat e kínpadra feszíttetni. Van még azonfelül négyezer frankos váltóm is, melyet ki nem fizethetek. Láthatja ön: én nemhogy szegény vagyok, de még adóssággal is terhelve!

— Csakugyan való! szólt Denecker úr álmélkodva. Önnek nincs semmije. Ez irományokból látom, hogy önnek ugyanaz a jegyzője, ki az enyém is. Én beszéltem a jegyző előtt ön vagyonáról; s a jegyző nem czáfolta meg véleményemet, vagy jobban mondva, tévedésemet....

A nemes, mintha kőszikla esett volna le szívéről, szabadabban lélegzett, és arczán némileg ujra föltünt szokásos nyugodt és méltóságos kifejezése. Ismét leült, s hideg tartózkodással mondá:

— Most már semmi kétsége sem lehetvén szegénységem iránt, fölkérem önt, Denecker úr, nyilatkoztassa ki szándokát.

— Szándokomat? viszonzá a kalmár. Szándokom az, hogy ezentul is, mint eddig, jó barát-

tok maradjunk. A mi a házasságot illeti, annak vége. Többé ne is beszéljünk róla. Ugyan hogyan is számitott ön, Vlierbecke úr? Én csak most kezdek belátni a dologba: ön jó üzletet akart csinálni, hogy portékáját minél drágábban adhassa el.

— Uram! kiáltott a nemes villogó tekintettel: leányomról ne szóljon ön oly tiszteletlenül! Akár gazdag, akár szegény, ... de ne feledje kilétét!

— Ne haragudjék, Vlierbecke úr, válaszolt a kalmár: ne haragudjék! Én nem akarom önt bántalmazni. Ha tervei sikerülnek vala, talán még magam is csodálói közé szegődöm; de nekem is van szemem, és a tervek nem sikerültek. Ön azonban igen érzékenynek mutatja magát becsület dolgában: engedje tehát kérdeznem, nemesi magaviselet volt-e az, hogy öcsémet nyájaskodásaival behálózta s szívében lángra szította e boldogtalan szerelem szikráját?

Vlierbecke úr lehajtá fejét, hogy elrejtse a szégyenpirt, mely arczára borult. Így maradt, görnyedten, halálos fájdalom súlya alatt, míg nem a kalmár fölrezzenté őt e szóval:

— Nos?

— Legyen ön kissé kiméletes irántam! hebegett Vlierbecke úr. Gyermekem iránti szeretetem, meglehet, hogy tévutra vezetett. Isten megajándékozá Lenórámat mind azon adományokkal, melyek nőnek e földön díszére lehet-

nek; azt remélém, hogy szépsége, lelke tisztasága, nemes vére, mind ezek oly kincsek, melyek együtt véve csak birnak annyi becscsel mint a pénz . . . .

— Nemes emberre nézve talán; de kereskedőre nézve bizony nem, morgott Denecker úr.

— Ne vádoljon azzal, hogy öcscsét nyájaskodásaimmal behálóztam, e szó nagyon sértő rám nézve, mert igaztalan. Midőn láttam, hogy mind Gusztáv mind Lenóra egyszerre kölcsönös rokonszenvre gerjednek egymás iránt, való, hogy el nem fojtám a vonzalmat, melylyel egymáshoz viseltettek. Sőt ellenkezőleg, mindennapi imámban hálát adtam az istennek, hogy megváltót bocsátott utamra gyermekem számára; igenis, megváltót : mert Gusztáv becsületes ifju, ki lányomat boldoggá tenné, nem pénzével, de nemes jellemével, tiszta érzelmeivel. Oly nagy bűn-e tehát, ha az apa, kit elkerülhetlen bal esetek inségbe sülyesztének, ha az apa reméli, hogy gyermeke ment lesz a nyomortól?

— Oh nem, válaszolt a kalmár. Minden csak azon fordul meg, hogy a dolog sikerüljön. De ön nem tudta, kivel lesz dolga, Vlierbecke úr. Én oly ember vagyok, hogy kétszer is megnézem a portékát, mielőtt alkut kötök ; és nagyon bajos volna almával kiszúrni a szememet, mikor narancsot akarok venni.

Ezen, a kereskedelmi nyelvből kölcsönzött

szólamok végtelenül kínzák nemesünket, annyira, hogy a gyötrelmet tovább már nem állhatván, hirtelen felszökött és növekvő haraggal mondá:

— Ön tehát semmi kimélettel sincs bal sorsom iránt? Azt állitani, hogy én meg akartam önt csalni! Hát ön fedezte föl szegénységemet? — Én jelentém ki önnek állapotomat, s e kijelentésre nem voltam semmikép kényszeritve; most pedig nem tehet-e ön úgy a mint akar? Higye meg, hogy ha alázattal hallgatom is szemrehányásait, ha enmagam elismerem is tévedésemet, hibámat: azért még nem halt ki szívemben a méltóság érzete. Ön portékáról beszél, mintha vásárolni jött volna ide! Lenóra legyen e portéka? Akkor önnek minden kincsei sem elegendők, hogy azt megvegye! . . . Ha pedig ön a szerelmet nem tartja elégségesnek arra, hogy megszüntessen minden egyenletlenséget, mely bennünket elválaszt: akkor tudja meg ön, hogy az én nevem Vlierbecke, s hogy e név — még a nyomorban is — többet nyom önnek minden aranyánál!

Mig nemesünk igy kifakadt, arcza lángolt a fölindulás tüzében, s szeme oly gyujtó villámokat lövelt a kalmárra, hogy ez — megzavarodva Vlierbecke úr heves szavai és mozdulatai által — hátrálni kezdett előtte s csak álmélkodott.

— Uram isten! szólalt meg végtére: kár ezt a sok nagy szót vesztegetni! Mindenki marad úgy a mint volt; mindenki megtartja, a mi az övé; s azzal be van az ügy végezve. Nekem

még csak azon egy kérésem van önhöz, hogy ezentul ne fogadja el unokaöcsém látogatását.... különben....

— Különben? kiáltott Vlierbecke úr haragosan. Még fenyegetni mer!

De összeszedte magát, s látszólagos hidegvérrel folytatá:

— Elég!... Előrendeljem-e Denecker úr kocsiját?

— A mint tetszik, válaszolt a kalmár. A dolognak úgy is vége szakadt köztünk. De azért nem szükség, hogy ellenségek legyünk egymással.

— Jól van uram! De hagyjunk fel a további beszéddel. Nekem roszul esik e beszélgetés; szakitsuk végét.

Ezt mondván Vlierbecke úr elkiséré a kalmárt az ajtó küszöbéig s rövid szóval búcsuzott el tőle.

Visszatért a terembe, székre ereszkedett, görcsösen homlokához emelte két kezét, lihegett, fuldokolt, s végre kínosan fölsohajtott. Sokáig ült igy némán és mozdulatlanúl, aztán keze lehanyatlott térdére. Halovány volt mint a halott; lelke a legmarczangolóbb gondolatok mélyébe merült: arczán mégis egyetlen rángódás, egyetlen redő sem árulta el szíve gyötrelmét. Egyszerre léptek neszét hallá a felső szobában. Magához tért s aggodalmasan és ijedten kiáltá:

— Szegény Lenórám!... Ő ide jön!... Még nem szenvedtem eleget; leányom szivét kell

összezuznom; fagyos-kegyetlenűl kell őt megfosztanom minden reményétől, megsemmítenem legédesb álmait; látnom kell, hogyan roskad le fájdalmában!... Oh, ha elkerülhetném e kétségbe ejtő nyilatkozást!... Mit mondjak neki? Hogyan adjam tudtára....

Ajka keserű mosolyra vonult. Fájdalmas gúnynyal folytatá:

— Rejtsd el kínjaidat, bátorodjál!... Ha szíved vérzik is és össze van szaggatva, ha kétségbeesés dulja is belsődet, csak mosolyogj, mosolyogj!... Hiszen az élet rád nézve úgy is csak örökös gunyolódás. Oh nyomorék, tehetsz-e mást, mint hogy meghódolsz, harcz nélkül megadod magadat, és mint tehetetlen rabszolga az igába hajtod fejedet? Fojts el minden lázadási viszketeget! Légy nyugodt, légy csöndes,... íme jön leányod!

És úgy volt. Lenóra benyitá a terem ajtaját és atyjához sietett, rá szegezve kérdező, de reményteljes tekintetét.

Bármint erőködék is Vlierbecke úr, hogy szorongását elpalástolja, ezuttal az nem sikerült. Lenóra kiolvasá arczából, hogy szívében keserü fájdalmak dúlnak. Az apa csak hallgatott, s a gyermek reszketve, lázas nyugtalankodással kérdezé:

— Nos, kedves atyám?...

— Gyermekem, szólt az apa sohajtva: mi nem vagyunk boldogok; isten kemény csapások-

kal látogat bennünket; mindenható akaratának fejet kell hajtanunk.

— Mit akarsz mondani? mitől kell tartanom? esengett Lenóra magán kivül. Szólj, atyám: ő bele nem egyezett?

— Bele nem egyezett.

— Nem, az nem lehet! kiáltott a leányka.

— Bele nem egyezett, mert neki milliói vannak, s mert ő bennünk csak a szegénységet nézi.

— Tehát való! Én elvesztettem Gusztávot, elvesztettem reménytelenűl!

— Reménytelenűl, ismétlé tompa hangon az apa.

A leányka fölsikoltva az asztalhoz szaladt, fejét rá hajtá és keservesen zokogott. Lihegő kebléből olykor-olykor kedvesének neve tolult ajkára.

A nemes fölkelt s darab ideig némán nézte leányának kétségbeesett fájdalmát. Arczán mondhatlan bánat kifejezése ült; tekintete, különben oly eleven, most bágyadt, halottias volt. Görcsösen ökölbe szoritá kezét. Oda ment leányához, s kezét egybe kulcsolván, esedező hangon igy szólott:

— Lenóra, könyörülj rajtam! Midőn Denecker urral beszéltem, e végzetes találkozásban át kelle szenvednem minden kínt, mi csak nemesnek, apának szívét gyötörheti; ittam a gyalázat ürmét, fenékig üritettem ki a megaláztatás kelyhét; de mind ez semmi a te fájdalmadhoz képest. Oh kérlek, jőj magadhoz; forditsd felém

édes arczodat, melyet úgy szeretek; ha tudsz lemondani, visszatér az én erőm is . . . . Lenóra! . . . Oh, nem tudom hova legyek! megöl a kétségbeesés!

E szavak után székre hanyatlott. Fájdalma, mint villám csapása, végkép leverte. Lenóra fölegyenesedék, atyjához közelíte, vállára hajtá fejét s zokogva mondá:

— Őt nem látni többé, lemondani szerelméről, elveszíteni a boldogságot, melynek reményét oly sokáig ápoltam! . . . Ő meg fog halni bujában! . . .

— Lenóra, Lenóra! mond az apa esedezve.

— Oh kedves jó atyám! kiáltott a leányka: mily kín azon borzasztó gondolat, hogy Gusztávról örökre le kell mondanom! . . . Áldom az istent, hálát adok neki, hogy nálad lehetek! . . . de most könyeim fojtanak . . . . Oh kérlek, hagyj sirnom!

Vlierbecke úr keblére szoritá gyermekét. Halotti csend vala körülöttük: sokáig igy maradtak szoros ölelkezésben. Fájdalmok végre, mert már a netovábbot érte, csökkenni kezde, képessé tevén őket, hogy egymás karjából kifejtőzve kölcsönös vigasztalásokban keressenek enyhülést.

VI.

Négy napja mult, hogy Denecker úr megtagadá beegyezését Gusztáv és Lenóra egybekelésétől, midőn a pusztán — körülbelül fél mérföldnyi távolban a Grinzelhoftól — bérkocsi tünt fel, mely nem sokára a mellékutak egyikén meg is állapodott.

Fiatal ember szállt ki a kocsiból, s a kocsist egyik jó távol eső vendégfogadó felé utasítá. A lovak megfordultak s a kocsi ujra visszafelé haladt az úton, merre érkezett volt. Ez alatt a fiatal ember szinte szaladva ment ellenkező irányban. Nagy fölindulásban látszott lenni, s meg-megborzadott, mintha saját gondolatai rémitették volna.

Midőn a fák mögül előtünt a Grinzelhof, óvatosan majd a sövény hosszában haladott előre, majd az ut egyik széléről a másikra kerülgetett, oly helyeket keresvén, hol a lombozat sürűje leginkább födözheté. Az udvar előtti sétányra érkezve, örömkiáltásra fakadt; a kapu nyitva volt. A fák és bokrok ótalma alatt, látatlanul lópozott a hídig, lábujjhegyen haladt el a majorság előtt, s áthatolt a sürű bozóton, mely falként övezte körül a Grinzelhofot. Alig lépett egyetkettőt a kertben, reszketve megállapodott.

Lenóra a trombitafa alatt ült, fejét az asztal párkányára támasztva; zokogástól pihegett

keble, és ujjain át, melyekkel szemét takará, gyöngyökként pergének csillogó könyei az ut fövenyére. Az ifju csöndesen közeledett, de bármi halkan lépett is, a leányka fölemelte fejét s öszszerezzenve szökött hátra, míg Gusztáv neve ijedt kiáltásként röppent ki ajakán. Futni akart, de még mielőtt egy lépést is tehetett volna, az előtte térdre borult ifju görcsösen megragadta kezét s lázas fölindulással mondá:

— Lenóra, Lenóra, hallgass meg! Ha elfutsz előlem, ha megtagadod tőlem azon vigaszt, hogy végső istenhozzádban elmondhassam neked mind azt, a mit szenvedek, a mit reménylek, itt halok meg lábadnál, vagy tört szívvel távozom, hogy elveszszek, távol hazámtól, távol tőled, hugom, kedvesem, menyasszonyomtól. Oh Lenóra, ezen oly édes, oly tiszta szerelmünk nevére kérlek, ne taszits el magadtól!

Noha Lenóra egész testében remegett, vonásai a méltóság és sértett büszkeség kifejezését öltötték. Tartózkodva s fagyosan válaszolá:

— Uram, csodálom ön vakmerőségét! Valóban szomoru bátorságra volt szüksége, hogy a Grinzelhofon meg mer jelenni az atyámon ejtett sérelem után. Ő ágyban van, beteg; lelke meghajlott a sérelem súlya alatt s ő lázba esett. Ez tehát ön iránti szerelmem jutalma?

— Istenem, istenem! te engem vádolsz, Lenóra? Mi bünt követtem el én? kiáltá kétségbe esetten az ifju.

— Semmi közünk többé egymáshoz, viszonzá a leányka: ha nem is vagyunk oly gazdagok mint ön, uram, de az ereinkben csörgedező vér nem tűr bántalmat! Keljen föl, távozzék; én önt nem láthatom többé.

— Kegyelem! irgalom! szólt Gusztáv esdő tekintettel, feléje emelvén kezét. Irgalom, Lenóra! én ártatlan vagyok!

A leányka elrejtette a szemébe tolakodó könyeket, elfordult, s távozni készült.

— Lenóra! kiáltá Gusztáv: te halálra itélsz! Megbocsátok neked: légy boldog e földön, nélkülem! Isten hozzád, isten hozzád örökre!

E szavaknál elhagyta ereje, lerogyott a székre, melyet Lenóra imént oda hagyott volt, s elalélt karjával az asztalra roskadt.

Lenóra már néhány lépésre távozott volt, de Gusztáv siralmai visszatartóztatták. Arczán olvasható volt a kemény harcz kötelesség és szerelem közt. Végre úgy látszott, bágyadozik szíve a küzdelemben, és sürű könyek omlottak szeméből. Lassan az ifjuhoz közeledett, megfogta egyik kezét, és ellágyult, zokogó hangon sugá:

— Gusztáv, szegény barátom, mi nagyon boldogtalanok vagyunk, nemde?

E kedves kéz érintésére, e szeretett hang szelid csengésére az ifju magához tért. Tekintete kifejezhetlen mosolylyal, s örömtől mintegy tévetegen tapadt a leányka szemére:

— Lenórám, mondá, kedves Lenórám, te

visszajöttél hozzám? te megszántad fájdalmai at? te hát nem gyülölsz engem?

— Gusztáv, képes volna egy nap kioltani oly szerelmet mint a miénk? válaszolt sohajjal a leányka.

— Oh! nem, nem! kiáltá magasztaltsággal az ifju: e szerelem örök! Nemde, Lenóra? Örök, mindenható a csapások ellenében, kiirthatlan, mig csak mindkettőnk szive meg nem szünt dobogni!

A leányka lehajtotta fejét, szemét lesütötte s ünnepélyes hangon válaszolt:

— Ne hidd, Gusztáv, hogy elválásunk engem kevésbbé keserít mint téged; ha szerelmemről meggyőződve, enyhitheted a távollét gyötrelmét, légy erős és bátor; bánatos szivem megőrzi emlékedet, lelkem követni fog, s én szeretni foglak, míg majd a halál kitölti a mélységet, mely jelennen elválaszt egymástól. Oda fenn, istennek oldalán, találkozunk; de e földön — soha!

— Csalódol, Lenóra, kiáltá Gusztáv mintegy örömmel: van még reménység! Nagybátyám nem kérlelhetlen; irgalommal lesz kétségbeesésem iránt.

— Lehet, de atyám becsületérzete hajthatlan, válaszolá busan s egyszersmind büszkén a leányka. Távozzál Gusztáv; már nagyon is sok időre feledkeztem meg atyám parancsáról, s arról mivel becsületemnek tartozom, egyedül maradván a férfival, ki nem lehet férjem soha! Távoz-

zál: ha valaki meglepne, szerencsétlen atyámat megölné a szégyen és fájdalom.

— Csak egy pillanatig még, kedves jó Lenórám! Hallgasd meg jól, a mit mondok: nagybátyám megtagadta tőlem kezedet; sirtam, esedeztem, hajamat téptem. Semmi sem változtathatta meg határozatát; a kétségbeesés magamon kivül ragadott, fölzúdultam jótevőm ellen; hálátlan fenyegetésekre vetemedtem, oly dolgokat mondtam neki, hogy enmagamtól eliszonyodtam, midőn a láz rohama elvonult. Térdemen könyörögtem bocsánatáért; nagybátyám jószivü, megbocsátott azon föltétellel, ha azonnal a már régóta tervezett olaszországi utra kelek vele. Ő azt reményli, feledni foglak! Én, én téged feledni, Lenóra! Titkos örömmel egyeztem ezen utazásba. Oh! egész hónapokon át egyes-egyedül leszek nagybátyámmal. Határtalan ragaszkodásom meg fogja őt lágyitni; én visszatérek, Lenóra, diadalmasan visszatérek, neked ajánlandó éltemet és kezemet.

Szende mosoly világitotta meg a leányka arczát, s tiszta tekintetében tükröződött a gyönyörérzet, melyet a még elérhető boldogság igéző rajza keltett lelkében; de a varázs csakhamar szétoszlott, és sötét bánattal viszonzá:

— Szegény barátom, kegyetlenség ez utolsó reménységet kitépni szivedből, s mégis meg kell történni. Nagybátyád talán beleegyez; de hát atyám?

— Atyád, Lenóra? Ő mindenť meg fog bocsátni s megtért fiuként fogad karja közé.

— Nem, nem, Gusztáv, ne hidd azt; ő becsületében van megsértve: mint keresztyén megbocsátana, de mint nemes soha sem fogja feledni a bántalmat.

— Oh! Lenóra, te igaztalan vagy atyád iránt. Ha én visszatérek nagybátyám beleegyeztével és igy szólok hozzá: én boldoggá teszem ön gyermekét; adja nekem nőűl Lenorát; földeritem éltét mind azon örömökkel, melyeket valaha férj nyujthatott nejének; sorsa itt a földön irigylendő leszen; . . . ha ekként szólok hozzá, mit gondolsz, mi lesz válasza?

Lenóra lesütötte szemét.

— Gusztáv, ismered végtelen jószivüségét. Egyedül boldogságommal foglalkozik, ő megáldana téged, hálát adván istenének.

— Nemde, Lenóra, ő beleegyezne? Lásd, nincs még minden veszve, örömsugár dereng még jövőnkön. Engedd át magadat e reménynek, kedvesem. Igen, igen, ne bánkodjál: hadd vigyem magammal szomoru utamra azon megnyugtatást, hogy te isten jóságában bizva várakozol reám. Hadd távozzam . . . . .

— Istenem! megigértem atyámnak, hogy feledni foglak! mormolá a leányka bizonyos nemével a borzadálynak.

— Engem feledni! s te erőködhetnél engem feledni!

— Nem, Gusztáv, mondá szeliden a leány: most első izben engedetlen leszek atyám iránt; érzem erőtlenségemet ily hiu igéret beválthatására; én nem feledhetlek, szeretni foglak vég órámig; ez földi rendeltetésem.

— Oh, köszönet, köszönet, Lenóra! kiálta Gusztáv lelkesülten. Szelid szavaid megedzenek a sors ellenében. Legyen veled isten ótalma, kedvesem: képed védangyalként kisér minden hová.

Görcsösen ragadta meg a leányka kezét, lázasan megszoritotta s eltűnt a fák sürűjében.

— Isten veled, Gusztáv, isten veled! kiáltá magán kivül Lenóra.

S mintegy megsemmisülve támasz után tapogatózott remegő kezével, s kimerülten, lesujtottan kimondhatlan fájdalma által, és könyzáporral szemében, roskadott a székre.

VII.

Lenóra föllepleze atyjának Gusztáv utolsó látogatását, s jobb jövő édes reményét iparkodott szivébe oltani; de Vlierbecke úr mintegy érzéketlenül hallgatta beszédét, keserü mosolylyal, és a nélkül hogy határozott választ adott volna leányának.

E naptól fogva a Grinzelhof még elhagyottabb és szomorubb lőn mint annak előtte. A nemes, kit láthatólag gyötört valami titkos fájdalom,

többnyire ott ült, homlokát kezébe támasztva, földre szegzett s merengő tekintettel: kétségkivül a váltó leforgásának végzetteljes napja lebegett szeme előtt, ama nap, mely vészesen s kikerülhetlenül közelgett, mely végképen a legborzasztóbb nyomorba volt taszitandó a boldogtalan apát és gyermekét. Lenóra rejtegette saját szenvedéset, nehogy busongásával még növelje atyja magyarázhatlan bánkódását. Jóllehet lelke tul volt árasztva szomoru gondolatokkal, megnyugvást s vidámságot szinlelt. Mindent megtett, mindent elmondott, mire szerető szive buzditotta, hogy a nemest kiragadja életölő merengéseiből; de hijába volt minden erőködése. Atyja ugyan megjutalmazta őt egy-egy mosolylyal vagy gyöngéd simogatással; de a mosoly bus volt, a simogatás bágyadt és kenyszeritett.

Igy mult el egy egész hónap, telve komor búval s néma szenvedéssel. E közben Lenóra kétségbeesetten vevé észre atyjának hirtelen soványodását s arcza növekvő sápadását, s mint veszit annyira eleven szeme napról napra fényéből; mintha bágyadtság kórja ásta volna alá egészségét s emésztette volna életét.

Ez idő tájban atyja viseletének változása meggyőzte a leánykát a felől, hogy valami gyászos, tán rettentő titok nehezkedik szivére. Egy hét óta tüzes villámfény lobbant föl olykor-olykor szemében; rohamos lázban látszott szenvedni szünet nélkül; szava, mozdulata, minden tette

élénk s mély nyugtalanságról tanuskodott. Aztán hetenként kétszer vagy háromszor Antverpiába kocsizott, a nélkül hogy csak legkevésbbé is sejteni engedte volna, mi czélból. Későn érkezett meg a Grinzelhofban, elszántan s némán ült az estelihez és csakhamar lefekvésre nógatá Lenórát, maga pedig mécsével hálószobájába vonult; de szomorgó leánya jól tudta, hogy ő nem leli ott nyugalmát, mert a hosszu órák közben, melyektől elűzte az álmot a gyötrelem, gyakran hallá atyja léptei alatt ropogni a padlózatot, s fekhelyén összerezzent bánatában és rémületében.

Lenóra természettől igen bátor vala, s kivételes növeltetése folytán csaknem férfias lélekerővel birt: lassan-lassan megérett benne a határozat, rákényszeríteni atyját titka föllepleztésére. Jóllehet a tisztelet, melylyel iránta viseltetett, megingatta szándékában, nyugtalankodó áldozatkészsége napról napra több bátorságot s merészséget lehelt szivébe. Gyakran fölkereste atyját azon föltétellel, hogy végrehajtja szándokát; de a nemesnek tekintete, arczának kifejezése mindannyiszor visszatartotta. Látta, hogy atyja sejti szándokát, s remegett előtte félelmében, hogy e részben kérdőre találja vonni.

Egykor Vlierbecke úr ismét korán reggel a városba ment. Dél már elmult. Lenóra, bús gondolatokkal vesződve, fel s alá járdalt a házban. Egyes megszakitott szavakat ejtett, hirtelen megmegállt, hadonázott, könyeit száritgatta. Szét-

szórtságában, s a nélkül hogy tudná mit cselekszik, felnyitotta az asztalfiókot, mely atyjának rendesen irattárul szolgált. Tán a vágy, behatolhatni a titokba, ösztönözte őt e cselekvényre, a nélkül hogy arról számot adott volna magának. A fiókban egyetlen szétnyitott papirt talált. Alig állapodott meg rajta tekintete, hirtelen sápadtság fogta el arczát, s borzadozva vette tudomásul a talált okiratot. Nem sokára egészen elijedve bezárta a fiókot, s lecsüggesztett fővel, lassu léptekkel, mélyen lesujtva hagyta el a szobát.

A szomszéd szobába érkezvén, leült, darab ideig némán, mozdulatlanul maradt, lesütött tekintettel, aztán suttogá:

— Eladni a Grinzelhofot? Miért? Denecker úr bántalmazta atyámat, mert nem eléggé gazdagok vagyunk? Milyen titok ez? Hát igazán szegények volnánk? Mily fénysugár! Istenem, itt van hát a rejtély kulcsa! itt van atyám bujának oka!

Ujra komor merengésbe mélyedt; hanem arcza lassankint földerült, ajka remegett, szemében eltökélés ragyogott. Míg ekként a sors ellen fegyverkezett, a szerencsétlenséggel és a nyomorral győzedelmesen megküzdeni készült, egyszerre észrevette az ócska hintót, mely épen a Grinzelhofba hajtatott. Alig a ház küszöbére érve, megpillantotta atyját inkább görnyeszkedő mint ülő helyzetben, fejét eszmélet vesztette emberként mellére hajtva; s midőn kiszállt a hintó-

ból s ő kivehette vonásait, halálos sápadtságán összeborzadozott. Mély megindulásában egyetlen szót sem birt szólni atyjának s némán hagyta a házba lépni, hol hihetőleg ismét a legelhagyottabb szobába volt vonulandó.

Azonban alig időzött egy pillanatig a kapuban, élénk pir festette homlokát és szilárd eltökélés lángja ragyogott fekete, még könyektől nedves szemében. Atyja után rohant. Hátra sem tekintve futott keresztül két-három szobán, hirtelen felrántván az ajtókat, s minden bejelentés nélkül; az utolsó szobában ott találta atyját az asztalra könyökölve, arczát kezébe rejtve; szeméből sürűn omlottak a könyek.

Lenóra feléje rohant, zokogva térdre borult, és esdekelve emelvén föl kezét, kiálta:

— Könyörülj rajtam, atyám! Térdemen esedezem, oszd meg velem bánatodat; mondd, mi tépi szivedet. Én tudni akarom, miért húzódik atyám a magányba, hogy ott könyeket öntsön.

— Lenóra, egyetlen kincsem e földön! mondá a nemes tört hangon, kétségbe esett arczczal, s fölemelé leányát: Lenóra, sokat szenvedtél miattam, úgy-e bár? Oh! jöjj, jöjj, keress menedéket keblemen: szörnyü csapás készül fejünkre, szegény gyermekem!

A leányka figyelni sem látszott e panaszokra: kibontakozott atyja öleléséből és szilárd eltökélést tanusitó hangon igy szóla:

— Atyám, azon rendithetlen szándokkal jöt-

tem ide, hogy szenvedéseidnek okát kitudjam; nem távozom innen, míg nem értesülök, mily ellenséges érzelem vagy szerencsétlenség fosztott meg ily sokáig szeretetedtől. Bármily határtalanul is tisztellek, a kötelesség szava még erősebben szól hozzám. Én akarom tudni, nekem tudnom kell fájdalmad titkát.

— Te megfosztva az atya szeretetétől! mondá a nemes. Épen szeretetem irántad, imádott gyermekem, az fájdalmam titka. Tiz év folytán ittam a legkeserübb pohárt, és csak arra kértem naponként az istent, tegyen téged boldoggá itt e földön. Fájdalom, örökre megtagadta kérésemet!

— Én tehát boldogtalan leszek? kérdé Lenóra a nélkül hogy a legkisebb felindulást árult volna el.

— Boldogtalan, mert nyomor fenyeget; a csapás, mely fejünkre hull, megfoszt minden vagyonunktól: el kell hagynunk a Grinzelhofot.

E vég szavak, teljesen igazolók félelmét, pillanatra látszólag leverték a leánykát; de csakhamar visszafojtotta e megindulását.

— Nem e sujtó csapás az oka, mondá, hogy téged bágyadás és lassu halál emészt; ismerem, atyám, jellemed győzhetlen erejét; hanem mert osztoznom kell szegénységedben, ez fonyasztja, ez szoritja szívedet. Áldás reád forró vonzalmadért; de, mondjad csak, ha a világ minden kincsét ajánlanák nekem azon föltét alatt, hogy csak egy

napig is szenvedni lássalak, mit gondolsz, mi lenne válaszom?

A nemes némán s meglepve szemlélte nemes magasztaltságtól elragadott leányát, kinek szemében hősies láng lobogott. Nyájas kézszoritás volt minden válasza.

— Oh! folytatá az előbbi, visszautasitnám a világ minden kincsét s legkisebb bánkodás nélkül szegődném a nyomorhoz. Hát te, atyám, ha Amerika összes aranyát ajánlanák neked Lenórád elvesztése díjául, mit tennél te?

— Egek! kiáltá szaggatott hangon az apa, ki dobhatná életét cserébe aranyért?

— E szerint, szólt tovább a leányka, a jó isten mindkettőnknek meghagyta azt, mi nekünk legdrágább e földön. Miért panaszkodni, midőn áldanunk kell irgalmát? Bátorodjál, atyám; bármi sors várjon is reánk, s ha mindjárt kunyhóban kellene is laknunk, misem sujthat le, míg egymás mellett vagyunk.

A nemes arczát mosoly derité, melyben meglepetés és csodálkozás elegyült; zavarodottnak látszék, mintha valami hallatlan dolog történt volna szeme előtt. Összekulcsolta kezét s fölkiáltott:

— Lenóra, Lenóra, gyermekem, te nem vagy e földről való, te angyal vagy! Lelkem tévedez; föl nem érem lelked nagyságát.

A leányka kimondhatlan örömmel látta győzelmét; a bátorság lángja ujra felgyult atyja sze-

mében, nemes feje fölemelkedett lassan a méltóság érzetére, mely keblét dagasztá. Lenóra darab ideig égi mosolylyal szemlélte a szavai által előidézett hatást, aztán íhletett hangon kiáltá:

— Fel! fel atyám! Jöjj karjaimba! Félre a bánattal! Egyesülten, mint most vagyunk, a sorsnak megtörik rajtunk hatalma.

És csakugyan apa és leány egymás karjába dőlt, s kebel kebelre szorulva, igy maradtak néhány pillanatig mély boldogságba merülten. Ezen forró és szent ölelkezés után egymás mellé ültek, egyik keze a másikában s kifejezhetlen üdvmosoly sugárzatával vonásaikon: azt lehetett volna mondani, elfeledték az egész világot.

A nemes még inkább meg volt hatva mint leánya; szeme könybe lábadt s igy szólt lelkesülten:

— Uj vér éleszti szivemet, uj élet kering ereimben! Oh! Lenóra, én hibáztam: roszul tettem, hogy nem mondtam meg neked mindent; de meg kell bocsátnod: a félelem tartóztatott, hogy bánatot hozok reád, s a remény, hogy még valami üdvrévet találhatok. Még nem ismertelek föl egészen; még nem tudtam, mily megbecsülhetetlen kincscsel áldott meg engem az isten jóságodban. Mindent meg fogsz tudni; a vészteljes időszak úgyis már elérkezett, a csapás, melytől rettegtem, fejünk fölött lebeg s többé el nem hárítható. Készen állsz kihallgatásomra, Lenóra?

A leányka boldogan, hogy nyugodt, sugárzó

mosolyt láthat atyja arczán, szelid s hizelgő hangon válaszolá:

— Oh atyám! öntsd ki egész bánatodat szivembe, ne titkolj el semmit: osztályrészemnek egésznek kell lenni. Fogod érezni, mennyire megkönnyül szived mindegyik bizalmi nyilatkozatra.

A nemes megfogta leánya kezét s ünnepélyes hangon viszonzá:

— Vedd hát osztályrészedet szenvedésimből és segéld viselni keresztemet. Mit sem fogok leplezetlenül hagyni. Szomoru és siralmas történet az, mit elbeszélni akarok; de ne rettegj, gyermekem. Ha valami, úgy bizonyosan atyád gyötrelmeinek rajza fog meginditani. Azt is meg fogod tudni, mi okból bánhatott Denecker úr velünk úgy miként tapasztaltuk.

Eleresztette leánya kezét, s a nélkül hogy levenné róla szemét, nyugodt hangon megkezdte elbeszélését.

— Még kicsiny voltál, Lenóra, de szintoly szerető és szelid mint most; te voltál anyádnak öröme, üdve. Atyáink szerény lakában éltünk, mi sem háboritotta békés lé ünket, és hála takarékosságunknak, jövedelmünk elégséges volt, hogy megfelelhessünk nevünk s rangunk becsületének. Volt egy öcsém, áldott jószivü, nemes lelkü, de oktalan. A városban lakott s nemes nemzetségből választotta nejét, ki szerencsétlenségre nem volt gazdagabb mint önmaga. Ez bizgatta-e őt pompázási vágyában, hogy kétséges

eszközökkel kisértse meg jövedelmei gyarapitását? nem tudom. De annyi bizonyos, hogy állampénzekkel üzérkedett. Nem érted, ugy-e mit akarok mondani? Oly játek az, melyen pillanat alatt milliókat nyerhetni. de játék, mely rövid idő alatt a legmélyebb nyomorba is dönthet, játék, mely mintegy bűerővel koldusbotra juttat nemest és milliomost egyaránt.

Öcsém eleinte jelentékeny nyereményhez jutott, s házát oly lábra állitotta, hogy a legdusabbak is megirigyelhették. Gyakran jött látogatásunkra; neked, unokahugának, ezernyi ajándékot hozott, s minél inkább tulszárnyalt szerencséjével, annál nagyobb vonzalmat tanusitott irányunkban. Gyakran fejtegettem neki, mily veszélyesek a műtétek, melyeknek átengedte magát, s iparkodtam meggyőzni őt a felől, hogy nemes embernek nem illik vagyonát s becsületét naponként uj meg uj bizonytalan koczkára vetni. Miután a siker ellenem beszélt, intéseim hatás nélkül maradtak: a játék szenvedélye, mert nem egyéb az játéknál, erősebb volt józan tanácsaimnál.

A szerencse, mely sokáig kegyelte, végre, úgy látszott, el akarta hagyni: első nyereményeinek jó részét elvesztette s fogyó félben látta vagyonát. Mindamellett nem hagyá el bátorsága; ellenkezőleg, mintha makacsul ellenszegült volna a sorsnak s bizonyos volt volna benne, hogy az ingatag szerencsét maga részére erőszakolja. Átkos hitegetés! . . . . Egy téli estve, még most

is remegve gondolok rá, a teremben valék s épen készültem lefeküdni; te már ágyban valál, anyád pedig szokása szerint ágyadnál imádkozott; odakinn szörnyü vihar dühönge, jégeső verdesé az ablakokat, a szél süvöltött a fák között, s úgy látszék tövestül ki akarja forgatni házunkat. E zivatar komor gondolatokat költött bennem. Egyszerre erősen megrántották a kapu csöngetyüjét, s a nyerités hintó érkezését jelentette. Az egyik inas — ekkor ketten voltak házunkban — az egyik inas elment kinyitni; a szobába hölgy rohant és siránkozva omlott lábam elé. Öcsém neje volt. Meglepetéstől s ijedtségtől remegve föl akarám emelni; de ő átöleli térdemet, s könyzáporral förösztve arczát, esedezik segélyért. Homályos és szakadozott szavakkal könyörög előttem öcsém életeért, s én iszonyu szerencs étlenséget sejtve borzadni kezdek . . . Anyád e közben belépett; mindketten csillapítni ügyekvénk a szegény aszszonyt, kinek már csaknem eszét vette a kétségbeesés. Érdeklődésünk s vonzalmunk nyilatkozatai, melyekkel elárasztottuk, végre magához hozták.

Fájdalom! öcsém mindent elvesztett, mindent, sőt még többet, mint a mennyivel birt. Szivszaggató volt nejének elbeszélése s nem egyszer könyeket facsart ki szemünkből; de kivált berekesztése rettentő, kifejezhetlen aggodalomba ejtett. Öcsémen, kit lesujtott a bizonyosság, hogy fenn nem tarthatja tovább neve becsületét, kit üldö-

zött a gondolat, hogy a törvény s igazság beleavatkoznak ügyeibe, öcsémen komor kétségbeesés vett erőt: a szerencsétlen — öngyilkossági kisérletet tőn. Boldogtalan neje, kit isten vezetett, meglepte őt bűnös szándoka végrehajtásában s kiragadta a gyilkos fegyvert, melylyel önéletére tört. Erre szobába zárták, s ott némán, megsemmisülve, fejét térdére hajtva, két hű barát szoros őrködése alatt volt. Ha valaki e földön, bizonyosan bátyja az, ki őt még megmenthetné.

Igy vélekedett szegény neje; kocsira kapott, s egyedül, éj és fergeteg közepett, eljött hozzám, mint egyedüli menedékéhez ez iszonyu vég veszélyben. Ott térdelt előttem s rimánkodott kisérném a városba. Pillanatig sem tétováztam; jó anyád, kit a borzasztó hir nem kevésbbé sujtott le mint magamat, jól látta előre, mit fognak tőlünk kivánni, s azon pillanatban, midőn kocsira szálltam, még utánam kiáltott:

— Oh! mentsd meg! ne kimélj semmit! én jóváhagyom minden cselekvésedet.

A kocsis, ki szerencsére jól ismeré az utat, megcsapkodta a lovakat, és gyorsabban mint a szél hatoltunk át a sötétségen. Te sápadozol, te remegsz, Lenóra? Rettentő volt e komor éj; nem képzelheted, mily szörnyü benyomást tett reám; idő előtt megőszült hajam — szomoru emléke az akkor kiállott gyötrelmeknek. Bátorság, gyermekem, hallgass meg végig.

A leányka, mintegy lesujtva e szomoru föl-

leplezés által, szorongó tekintetet szegzett atyjára. Ez folytatá:

— Fölös dolog volna lefestenem a kétségbeesés és téboly állapotát, melyben szerencsétlen öcsémet találtam, s elmondanom mennyi küzdésembe került, míg a reménynek gyönge világát gyujthatám zavarodott lelkében. Csak egyetlen-egy út nyilt becsületének s egyszersmind életének megmentésére; de, jó isten, milyen út! A csekély vagyont, melynek birtokában valék, le kellett kötnöm öcsém adósságainak biztositékául: őseink lakhelyét, anyád nászhozományát, egész örökségedet, Lenora, mindent koczkára kelle vetnem azon bizonyossággal, hogy legnagyobb része menthetetlenül odavész. Ily föltét alatt mentve volt öcsém becsülete; ily föltét alatt letett szándékáról, hogy a gyalázat elől halálában keressen menedéket. Ő nem kivánta ezt tőlem, ellenkezőleg föl sem tette, hogy képes vagy köteles volnék ezt megtenni; hanem én, én meg valék győződve, hogy vétkes szándokát végrehajtja, ha ügyeit legnagyobb áldozatommal rögtön rendbe nem hozom. S még sem mertem rátökélni magamat.

— Oh! kiálta fölijedve Lenóra, atyám! atyám, te megtagadtad? . . . .

Üdvmosoly tünt föl a nemes arczán, s a helyett hogy leányának vádló felkiáltására megháborodott volna, tekintete kiderűlt, homlokát méltósággal s büszkén fölemelte, és szilárdabb hangon válaszolt:

— Oh! Lenóra, én szerettem öcsémet; de téged, téged, egyetlen gyermekemet, még jobban szerettelek. A te nyomorodat, anyád nyomorát kivánták tőlem .... E fojtó gondolat, s a szemem előtt álló, kifejezhetlen kétségbeesés látványa közt ketté hasadt szivem. Utoljára e vég küzdelemben győzött a nemeslelküség. Megviradt. Fölkerestem a fő hitelezőket, sajátkezüleg aláirtam az okiratot, mely megmentette szegény öcsém életét s becsületét, vég inségre kárhoztatva ama két lényt, kik legkedvesebbek valának előttem: nőmet és gyermekemet ....

— Hála istennek! kiáltá Lenóra: áldás reád, atyám, jó, nemes tettedért!

— Te áldasz engem, hogy ezt cselekedtem! mondá a nemes hálás tekintettel: pedig épen e tettemért kell bocsánatodat kérnem gyermekem.

— Bocsánatomat? kiáltá meglepve Lenóra. Oh! ha másként cselekedtél volna, menynyire fájt volna kétségbe vonnom atyám nemeslelküségét.

— A világ nem igy itél, Lenóra; nemesnek meg nem bocsátják a szegénységet. Ily állapotra jutva, bűnhödnie kell azon megaláztatásért, melyet sokan a nemesi osztály fenállásában látnak. Ő fizeti meg az árát, kettősen megfizeti a többiekért is. Gunynyal s megvetéssel halmozzák, úgy bánnak vele mint a társadalom páriájával. A hasonranguak kerülik, nehogy nyomora osztályosinak látszassanak; a polgárok s parasztok nevetik

s bántalmazzák, mintha bukásában édes boszut találnának. Boldog a kit ily körülmények között angyallal áldott meg az isten, ki enyhet s vigaszt csöpögtet lelkébe, ki megedzi őt bal sors és fájdalom ellenében! De hallgass tovább, gyermekem. Öcsém meg volt mentve: legmélyebb titok fódte a nyujtottam segélyt. Elhagyta az országot, s nejével Amerikába költözött, hol azóta megkeres annyit munkájával, hogy eltengődhetik; neje utközben elhalt. A mi minket illet, nekünk semmink sem volt többé; a Grinzelhof és egyéb vagyonunk el volt zálogosítva oly adósság fejében, melynek tőkéje messze tulhaladta értéköket. Ezenfelül egyik nemes ismerősömtől váltólevélben bevallott négyezer frankot kényszerűltem kölcsön venni.

Midőn anyád a tett áldozat nagyságáról értesült, legkisebb szemrehányással sem illetett: az első pillanatban teljesen helyeselte eljárásomat; de nem sokára az inség oly keserü nélkülözésekre szoritott, hogy terhök alatt anyád bátorsága lassan-lassan elcsüggedt, s bágyasztó betegségbe esett, mely igaz, hogy egyetlen panasz-szóra sem fakasztotta, de gyorsan kimeritette erejét.

Kinos helyzet! Hogy bukásunkat eltakarjuk s apáink nevét a bántalmaktól és becsmérléstől megóvjuk, a legnagyobb töprenkedéssel kellett megtakaritanunk az adóssági kamatok lerovására szükséges pénzt. Három hó folytában lassanként eltüntek lovaink és cselédjeink; nem so-

kára elfeledtük az utat, mely barátjainkhoz vezetett, és rendszeresen visszautasitottunk minden meghivást, nehogy viszonozni kényszerüljünk. Roszaló hir kezdett szárnyalni felőlünk a falu lakói s a nemes családok közt, melyekkel azelőtt összeköttetésben álltunk. Azt mondák, hitvány fukarság birt rá, hogy ily teljes elszigeteltségbe vonultunk. Mi örömmel fogadtuk e szemrehányást, sőt még az ebből eredett közgáncsolást is! Fátyol volt ez, melyet reánk vetettek s melynek ótalma alatt rejtőzött el inségünk.

Oh, Lenóra! reszketek, szivem összeszorul: éltem legfájdalmasabb pillanatához érek elbeszélésemben. Szegény anyád nagyon elaszott, szeme mind mélyebben sülyedt gödrébe, arczát kékes sápadság boritotta. Látván ekként elsenyvedni őt, kit életemnél jobban szerettem, szüntelenül látván arczán a halálnak e világos, e fenyegető jeleit, csaknem megőrültem bánatomban s kétségbeesésemben. Szegény asszony! Istenem, mily kinosak voltak vég perczei! Már inkább holttetemhez hasonlított, s még mindig csordult a könyv kihamvadt szeméből, még ajka vég panaszként gyermeke nevét erőködött hebegni. Majd ágyánál térdelve, égre emelt kézzel esdekeltem szenvedései enyhitését s bocsánatot azért a mit elkövettem; majd ismét halvány arczát simogattam és csókjaimmal száritottam le a halál verejtékét. Magamon kivül valék. . . . Egyszerre, mintha visszanyerte volna eszméletét: utolsó szikrája

volt ez a kialudni készülő életnek. Nevemen szólitott: felszöktem és szemére szögeztem téveteg tekintetemet. Érthető hangon igy szólott:

— Most már vége, barátom; isten nem enyhité vég órámat; azon meggyőződéssel kell meghalnom, hogy gyermekem boldogtalan lesz e földön . . .

Nem tudom, mit sugallt belém iránta való szeretetem; hanem megigértem neki, s istent hivtam bizonyságul, hogy te kikerülöd a nyomort, Lenóra, s hogy életed édesen és boldogan fog lefolyni. Égi mosoly tünt föl haldokló anyád arczán; ez ünnepélyes pillanatban hitt igéretemnek. Még egyszer vég erőfeszítéssel körülkarolta nyakamat, s ajka az enyémet érintette; de csakhamar bágyadozni érzém karját, s lelke vég sohajban istenhez röppent. Oh Lenóra, neked nem volt többé anyád! Szegény Margitom megszünt élni! . . .

A nemes mellére hajtá fejét s elhallgatott; Lenóra, szintén szótlanul, könyezett. Halálos csend uralkodott közöttük. Kis idő mulva a leány közelebb tolta székét atyjáéhoz és szó nélkül megfogta kezét. Sokáig ülének igy, mély szomoruságba merülve. Végre Lenóra fölkelt, s iparkodott atyját enyelgései által megvigasztalni. Vlierbecke úr, mintha sietve véget akart volna vetni elbeszélésének, szabadabb hangon folytatá:

— A mi mondandóm még van, Lenóra, nem oly szomorú mint az a mit már hallottál; csupán engem illet. Anyádtól, egyetlen támaszomtól meg

valék fosztva; a Grinzelhofban egyedül laktam veled, gyermekem, s igéretemmel, a haldoklónak isten szine előtt adott igéretemmel! Mit kelle tennem, hogy azt beválthassam? Oda hagyni ősi jószágomat, jó szerencsére külországba kóborolni, munka által fentartani kettőnk életét? Ez lehetetlen volt; ez annyi lett volna mint téged azonnal a nyomornak szánni. E segédszerre nem gondolhattam. Hosszu és kinos elmélkedések után úgy látszott mintha fénysugár világitotta volna meg lelkemet, s reményteljesen állapodtam meg az egyedüli terv mellett, melynek valósitása, ha engem nem is, legalább gyermekemet boldog jövővel kecsegtethette.

Eltökéltem, még nagyobb gonddal mint valaha, eltitkolni inségünket s minden perczemet értelmiséged gyarapitására szentelni. Isten bőkezüen áldott meg testi szépséggel, Lenóra; atyád be akart avatni a tudományokba és művészetekbe, s a világ ismeretével egyszersmind beléd oltani az erényt, a kegyességet és szerénységet. Szellemileg úgy mint testileg, bevégzett hölgygyé akart nevelni, s reményleni merte, hogy véred nemessége, arczod bájai, eszed és szived kincsei kipótolják a nászhozományt, melylyel meg nem ajándékozhatott. Azon gondolattal kecsegteté magát, hogy ekként előnyös házasságra fogsz léphetni, mely a világban, részleg legalább, megszeri neked azon rangot, melyre úgy látszék eredetednél fogva jogot tarthattál.

Tiz éven át, gyermekem, egyedüli gondom vala nevelésed s oktatásod. A mit nem tudtam vagy feledtem, megtanultam éjjel, csakhogy közölhessem veled. Mi közben vallásos gondossággal takaritottam el utadból mindent, mi bánthatott, mi fájdalmasan érinthetett volna, és bizonyos határig mind azzal elláttalak, mit külszines jóllétünk követelni látszott; mi közben folytonos mosolygó arczommal szünet nélkül örvendeztettelek: nem volt pillanat, hogy a félelem, aggály és szégyen ne rágtak volna szivemen, s borzalommal számitám az idő léptetését, mely mind közelebb s közelebb hozott a végzetteljes órához. Oh! Lenóra, mondjam-e? éheztem s alávetettem magamat a legsanyarubb nélkülözéseknek. Fél éjszakákat szolgai foglalkozásokban töltöttem, ruháimat foltoztam, a kertet kapáltam, mindenféle mesterséget tanultam és űztem az éji sötétben, csakhogy szegénységünket előtted és mások előtt rejtve tarthassam. De még ez semmi. Az éj csöndjében senki előtt sem kelle pirulnom; nappal azonban folytonos megalázások ellen kellett magamat vérteznem, vérző szivvel kellett bántalmakat s gyalázást elviselnem.

A leányka szánalomkönyektől nedvesült szemmel tekintett atyjára. Vlierbecke úr mintegy vigaszképen megszorította kezét és folytatá:

— Ne búsulj, Lenóra. Ha az úr keze mély sebeket mért rám, irgalmában gyógyitó írral is mindannyiszor megajándékozott. Arczodnak

egyetlen mosolya elég volt, hogy szivem hálaimát rebegjen az ég felé. Te legalább, te boldog valál; s e részben be volt váltva igéretem.

Végre hittem, hogy maga az ég küldött valakit utunkba, ki téged a fenyegető inségtől meg fogna menteni. Gyöngéd vonzalom fejlődött közted és Gusztáv között; azt kelle következtetnem, hogy házasságra fog vezetni. Ily körülmények között tudattam Denecker úrral utolsó látogatásakor ügyeim siralmas állapotát. E nyilatkozatra visszavonhatlanul megtagadta beleegyezését unokaöcscse kivánatába. Mintha a szörnyü csapás, mely legkedvesb reményeimet megsemmisítette, még nem eléggé sujtott volna, csaknem egy időben értesültem, hogy barátom, ki ama négyezer frankot kölcsönözte volt nekem, azon felhatalmazással, hogy ebbeli kötelezettségemet évenként megujithatom, hogy — mondom — e barátom Németországban meghalt s örökösei az adósság lerovását követelik. Befutottam az egész várost, bekopogtattam minden baráti ajtón, kétségbeesésemben mozgásba hoztam eget és földet, csakhogy kikerüljem e végső gyalázatot: sikertelen volt minden fáradozásom. A Grinzelhof kapuján már talán holnap föl lesz szögezve a hirdetés, mely nem csak minden fekvő vagyonunknak, hanem még butorainknak s az emlékezet szentesítette tárgyaknak is eladását fogja jelenteni. A becsület azt kivánja, hogy mindent, minek csak némi értéke van, köz árverésre bocsássunk,

hogy adósságunk ekként födözve legyen. Ha a sors elég jóakarólag megengedné, hogy mindnyáját kielégíthessük, ez még nagy szerencse volna nyomorunkban, gyermekem. Mily szendén mosolygasz, Lenóra; szemedben öröm csillog; hát nem szomorít átkos romlásunk?

— Ez az, mi téged emészt, atyám? Semmi egyéb? Szived nem rejt egyéb titkot? kérdé a leányka.

— Nem, gyermekem: most már mindent tudsz.

— Valóban, viszonzá Lenóra komolyan, ily csapást mások, jól tudom, rettentő szerencsétlenségnek tekintenének; de nekünk mit árthat az? Miért beszélsz még te is, atyám, annyi nyugalommal? Miért látszol te, szintugy mint én, oly közönyösnek e jelen órában, a sors kérlelhetlen végzésénél?

— Oh! mert bátorságot s bizalmat leheltél belém, Lenóra; mert oly hosszu feszelgés után most ismét szabadon teljes birtokába lépek szeretetednek, mert te reménylenem engeded, hogy nem lészesz fölötte boldogtalan. S mégis, ki tudja, mily szenvedések várnak reánk? Kóborolni a világban, nem ismert menedéket keresni távol azoktól, kiket ismerünk és szeretünk, kézi munkával szerezni a mindennapi kenyeret! Te nem tudod, Lenóra, mily keserü a szegénység kenyere!

A leányka megrezzent, látván, hogy a bánat ujra sötét fátyolként ereszkedik atyja hom-

lokára. Kitörő érzéssel ragadta meg kezét, s tekintetét tekintetébe mélyesztvén, igy szólt esdeklő hangon:

— Oh, atyám! ne táguljon arczodról a boldogság mosolya! Hidd el, mi boldogok leszünk. Ültesd át magadat képzeletedben azon helyzetbe, mely reánk vár. Mi van abban oly annyira rémitő? Én ügyes vagyok minden női munkában, aztán te eléggé kiképeztél, hogy másokat oktathassak abban, mit neked tudomány és művészet dolgában köszönhetek. Erős és tevékeny leszek mindkettőnkért. Isten meg fogja áldani munkámat. Képzeld csak, atyám, mint fogunk ott egyedül ülni a kis takaros szobácskában, békében, nyugodt szívvel, mindig együtt, s egymást szeretve, a sorssal daczolva, a szerencsétlenségen felülemelkedve, élvezve a közös áldozatunk által készített mennyországot, a végtelen szeretet mennyországát! Oh, nekem úgy látszik, csak most kezdődik valódi lelki üdvünk.

Vlierbecke úr elragadtatással szemlélte leányát; e lelkesült, de folyton szelid hang annyira meghatotta, e bátorság, melynek jól fölismerte nemes rugóit, oly csodálattal töltötte, hogy szeme üdvkönyekbe lábadott. Egyik kezével keblére vonta Lenórát, másik kezét e szeretett homlokra fekteté, és vallásos ihlettséggel emelte égre tekintetét.

VIII.

Egy vagy két nappal utóbb, mikénť Vlierbecke úr mondta volt Lenórának, javai eladásának hirdetése megjelent a hirlapokban s kiszögezték mindenfelé a városban s körülfekvő helységekben. Ez esemény némi zajt csapott, s mindenki megdöbbent a nemesnek tönkrejutásán, kit oly gazdagnak s oly fukarnak tartottak. Az eladás okául elutazást említett a hirdetés, és igy nem lehetett volna a valódi indokot sejteni, ha a városból nem terjed vala szét a hír, hogy Vlierbecke úr adósságai kifizetése végett határozta magát erre, s hogy ő vég inségre jutott. Sőt szerencsétlenségének oka is, t. i. az öcscsének nyujtott segélyzés, köz tudomásra jutott, jóllehet a részletes körülmények nem voltak ismeretesek.

A hirdetés közzététele után a nemes még visszavonultabban élt, hogy a magyarázgatásokat kikerülhesse. Megadással várta az eladásra kitüzött időpontot, s jóllehet a bánat gyakran már majd-majd erőt vön lelkén, leányának szakadatlan bátorításaiból elég erőt merített, hogy némi büszkeséggel bírt nézni a vészteljes napnak eléje.

E közben Rómából levelet kapott Gusztávtól, melybe leánya számára is volt zárva néhány sor. Az ifju tudosítá, hogy a távollét még élénkebb lángra gyujtá Lenóra iránt vonzalmát, s hogy egyedüli vigaszát azon reményben találja,

hogy egykoron a házasság kötelékei füzik őket együvé. Azonban szomoru panaszok közt kellett megvallania, hogy minden erőködése nagybátyját határzatában megingatnia eddigelé meghiusult. Vlierbecke úr nem titkolta Lenóra előtt, hogy már most merő lehetetlenségnek véli egyesülését Gusztávval, s hogy legokosabb volna feledni a szerencsétlen szerelmet, nehogy ujabb bubánatot szerezzen magának. Most, midőn apja szegénysége már köz tudomásra jutott, Lenóra maga is belátta, hogy minden reményről le kell tennie; mindamellett boldogitá s erősité őt azon gondolat, hogy Gusztáv még mindig szereti, hogy az, kinek emlékét s képét szívébe zárá, még mindig gondol reá és szomorkodik távollétén.

Mintha minden csapásnak, mely a nemes szívét sujthatta, egyszerre kellett volna reá szakadnia, Amerikából öcscsének halálát vette hirül. A szerencsétlen bágyasztó nehéz kórban veszett el a Hudzon-öblön túl terjeszkedő sivatagban. Vlierbecke úr napokig siratta gyöngéden szeretett öcscse vesztét; de lelke önkéntelenül fordult el e bal esettől, hogy saját sorsának közelgő eldöntésére irányuljon. . . .

Végre megjött az eladásra kitüzött nap. A Grinzelhofot már jókor reggel ellepte a sok mindenféle nép, mely, részint kiváncsiságtól részint vásárlási kedvtől hajtva, fel s alá futkosott Vlierbecke úr lakszobáiban, hogy szemügyre vegye a butorokat, s az egyes tárgyakat belértékök sze-

rint megbecsülje. A szerencsétlen nemes, leánya közreműködésével, az egész előbbi éjszakát az elárverezhető tárgyak tisztogatásával s jó karba helyzésével tölté, hogy a vásárlani kívánók minél előnyösb árakat kináljanak. E gondosságra nem személyes érdek ösztönözte, mert a fekvő vagyon már néhány nappal előbb, s igen hitvány áron kelvén el, nyilvánvaló volt, hogy összes birtokának eladásával még a legjobb esetben sem fogja födözhetni adósságait. Bizonyos jámbor indulat késztette a nemest hitelezői érdekének áldozni föl éji nyugalmát, hogy lehetőleg csökkentse veszteségöket. Vlierbecke úr alkalmasint nem sokáig szándékozott az eladás után a Grinzelhofban mulatni, mert az eláverezendő holmi közt két teljes ágyöltözéket lehete látni, valamint nagy mennyiségü ruhát is, részint a magáét, részint leányáét. Lenóra korán reggel a majorba ment és ott várta, míg mindennek vége lesz.

Tíz órakor megtelt a terem, melyben az árverés tartandó volt. Itt nemesek és előkelő hölgyek tolakodtak a zsibárusok s házalók közt, kiket a jó vásár reménye csalogatott ki a városból; ott parasztok beszélgettek halkan s ámulattal Vlierbecke úr bukása felől; sőt találkoztak, kik tátott torokkal hahotáztak s tréfával üzték az időt, várván míg a jegyző felolvassa az árverés föltételeit. Ez fél óra multán kezdődött.

A mezei csősz asztalon állt, kikiáltó minőségében; a jegyző épen egy szép szekrényt bocsá-

tott árverésre, midőn Vlierbecke úr személyesen megjelent s az árverési asztal mellett helyet foglalt. Megjelenése átalános mozgalmat idézett elő a jelenlevők közt; fő főhöz szorult, suttogtak, a megbukott nemest bizonyos tolakodó kiváncsisággal vették szemre, melybe némelyeknél szánalom érzete is vegyült; legtöbben csak gúnyt és közönyt mutattak. A gyülekezetnek e röszakaró magatartása csupán pillanatnyi volt; a nemesnek szilárd, megható arczkifejezése nem sokára mindnyájokat tiszteletre s bámulatra gerjesztette. E közben a jegyző folytatá az árverést; a becslésben kezére járt Vlierbecke úr, ki felvilágositásokat nyujtott a tárgyak eredete, régisége s valódi értékére nézve.

Időről időre, egyik vagy másik környékbeli nemes, ki elébb jó viszonyban állt volt Lenóra atyjával, közelebb huzódott, hogy bal esete felől beszélgessen, de ő mindannyiszor ügyes felelettel tért ki ez alkalmatlan vigasztalások elől. Oly fesztelenül nyilatkozott, annyira ura maradt önmagának, hogy alkalmat sem vehettek tanusitni neki hasztalan sajnálkozásukat. Mi több, magatartásában s mozdulatiban volt valami nagyság s emelkedettség, úgy hogy senki sem hagyhatta el őt tiszteletteljes megindulás nélkül. De bár Vlierbecke urnak arcza nyugodt volt s tekintetében győzhetlen lelki erő s méltóságának büszke önérzete ragyogott, szivét a legégetőbb fájdalom metszette. Mind, a mi őseitől maradt, a mi a családi czi-

mert viselte s a mit két-három századon át kegyelettel őriztek, ezt mind most szemeláttára hitvány áron oda dobták hogy zsibárusok kezére kerüljön. A mint e történeti ereklyék egymás után az asztalon megjelentek, fényes családjának évkönyveit látta szeme előtt lapozni a nemes; kemény próba volt ez, s úgy látszék neki, mindegyik tárgy egy-egy emléket tép ki vérző szívéből.

Az árverés már végéhez közelíte, midőn, hogy áruba ereszszék, leszedték a falról a jeles férfiak arczképeit, kik egykor a Vlierbecke nevet viselték volt. Az első — a saintquentini hősé — vén zsibárusnak jutott. . . . valamivel több mint három frankért! Ezen arczkép eladásában s az érte nyujtott nevetséges árban oly keserű guny rejlett a nemes irányában, hogy most első izben tört ki arczán a lelkét gyötrő halálkín. Lesütötte fejét, és sötét, kinzó gondolatokba merült, aztán fölemelte homlokát s láthatólag megindulva oda hagyta a termet, nehogy jelen legyen a többi arczkép elárverésén.

*
* *

A napnak már csak futása negyed részét kelle végezni, hogy a láthatárt érje. A Grinzelhofban halálos csönd lépett a vásárlók kapzsi tömege helyébe; senkit sem látni már a kert magányos ösvényein; a kapu zárva, minden ismét a szokott csöndben, mintha semmi sem történt volna e helyen.

Vlierbecke úr hajlékának ajtaja megnyilik; két egyén jelen meg a küszöbön: az egyik koros férfi, fiatal leány a másik. Mindketteje kis csomagot visz kezében s a mint látjuk utra készülnek. Bajos e hitvány öltözetben Vlierbecke urat s leányát fölismerni; távolról sem lehetne ezt gyanitni, s mégis ők. Meglátszik, mennyire erőködtek levetni a jóllét külszinét s magokra ölteni a szegénység szerény külsejét. Lenóra sötét szinü kartonruhát viselt, fején főkötő, nyakán kis koczkás kendő; haját nem látni, tán mivel a főkötő takarja, tán mivel elhullt az olló alatt. A nemes nyakig gombolt fekete posztó kabátba van öltözve, és süvegének tágas ernyője csaknem egészen elfödi arczát. Mégis ez öltözeten, egyszerüsége mellett is, van valami kiváló; bármennyire erőködtek is azok, kik viselik, eltitkolni előbbi állásukat, magoktartásában s azon módban, melylyel e szerény öltözéket viselik, van valami meghatározhatlan, de a mi világosan elárulja a magasabb rangot.

Az apa vonásain nem mutatkozik háborodás, de lehetetlen volna meghatározni, örömöt tükröznek-e, közönyt-e, vagy fájdalmat. Lenóra szilárdnak s elszántnak látszik, jóllehet születése helyétől szakad s örökre megvál mind attól, mit gyermeksége óta szeretett: e sürű lombozatu százados fáktól, melyeknek árnyában a szerelem első érzete gerjedt föl keblében, e kedves trombitafától, melynek tövében Gusztáv félénk vallomása

mennyei szózatként érintette fülét.... Igen, ő erős és bátor, jóllehet ez ünnepélyes búcsu keserü bánattal tölti lelkét! De kell, hogy fentartsa szenvedő atyját, kell, hogy kilessen arczán minden izgalmat, mely szívében háborog, kell, hogy figyelme őrként kisérje e szivet, s erélyével, szeretete tanuságaival elriaszsza a bút, mely erőt akarna venni fölötte. Imé, ezért ragyog oly tisztán, oly szelíden tekintete, midőn atyja szemét keresi....

Az atya és leánya lassan léptetnek a majorság felé. Belépnek búcsut venni a majorostól és nejétől. Ez utóbbi egyedül volt a szolgálóval a földszinti szobában.

— Betti néne, szólt a nemes nyugodt s jóakaró hangon, búcsuzni jövünk.

A majorosné, kinek fájdalmasan szorult öszsze a szíve, egy ideig szemlélgette a két utast, kínos meglepetéssel vette észre öltözéköket, és kötényével szeméhez kapva, siránkozva ment ki a hátsó ajtón. A szolgáló az ablakfának vetette fejét s fenhangon zokogott, daczára Lenóra erőködésinek, ki hozzá ment, hogy megvigasztalja. Nem sokára a majorosné visszatért férjével, kit a csűrből szólított volt elő.

— Oh! uram, tehát csakugyan való, szólt a majoros fojtott hangon: ön ide hagyja a Grinzelhofot? s mi tán sohasem látjuk többé önöket!

— Nosza, jó Betti néném, mondá a nemes megfogván a majorosné kezét: ne sírjon

ezért. Látja, hogy mi megadással viseljük sorsunkat.

A szegény asszony fölemelte fejét, ujabb pillantást vetett egykori uraságának öltözékére, s még erősebben kezdett sírni, a nélkül hogy csak egy hangot is bírt volna ejteni.

A majoros, földre szegzett tekintettel, darabig elgondolkozott. Egyszerre igy szólt elszántsággal a nemeshez:

— Kérem, uram, engedjen néhány szót szólnom . . . . csupán négy szem közt.

Vlierbecke úr követte őt a szomszéd szobába. A majoros gondosan betette az ajtót s akadozva így szólt:

— Uram, alig merem elmondani kérésemet; megbocsát nekem, ha ellenére lesz?

— Beszéljen nyiltan, barátom, viszonzá a nemes nyájas mosolylyal.

—Lássa, uram, hebegé a megindult földmíves, a mit szereztem, mind önnek köszönhetem. Midőn Bettit feleségül vettem, semmink sem volt, mégis ön oly jósággal volt hozzánk, hogy e kis majort nekünk adta. Isten kegyelméből s ön pártfogása alatt mind jobban gyarapodtunk. Ön pedig, jótevőnk, ön szerencsétlen, s jó szerencsére elszármazik, isten tudja, hová! Tán inségnek s nélkülözéseknek lesz kitéve. Ennek nem szabad megtörténni; míg élek, szememre hánynám magamnak, sohasem tudnék megnyugodni. Oh! uram, minden, a mim van, ön szolgálatára áll. . . . .

Vlierbecke úr reszkető kézzel szorította meg a majoros kezét.

— Ön becsületes ember, mondá meghatottan: örömömre szolgál, hogy pártfogoltam, de mondjon le szándokáról, barátom. Őrizze meg, mit arcza verejtékével megkeresett. Ne törődjék velünk: isten segítségével elviselhető életre fogunk szert tenni. . . . .

— Oh uram! szólt a majoros rimánkodó hangon s kulcsolt kézzel: ne utasitsa vissza a csekély segélyt, melyet ajánlok.

Ezzel szekrényt nyitott ki s kis rakás ezüst pénzre mutatott.

— Nézze, mondá, ez még század része sem azon jónak, mit ön velünk cselekedett. Teljesítse kérésemet, melylyel nemeslelkűségéhez fordulok. Fogadja el e pénzt; ha egyetlen szenvedéstől meg bírja önt óvni, naponként hálát fogok adni istenemnek.

Elérzékenyült a nemes, könybe borult szeme, s egészen elváltozott hangon viszonzá:

— Köszönöm, barátom; vissza kell utasítnom; minden esedezése hijába volna. Hagyjuk el e szobát.

— De uram, kiáltá kétségbeesetten a majoros: hát hová megy ön? Az isten szerelmére, mondja meg nekem!

— Az lehetetlen, válaszolá Vlierbecke úr, magam sem tudom; s ha tudnám is, ovatosságból nem kellene kimondanom.

Alig ejté ki e szavakat, visszatért a másik

szobába. Mindnyájokat, még leányát is sirva találta: ez utóbbi a majorosné nyakába borult, míg a szolgáló könyezve vezette ajkához kezét. A nemes látta, hogy e kínos jelenetnek véget kell vetni. Férfias erély nyomatékával mondott néhány szót leányának, s Lenóra mintegy szomoru álomból látszott fölriadni. Még lázas kézszoritások következtek; a végső búcsucsók váltva volt — mire az apa s leánya, ismét fölkapva kis csomagukat, átléptettek a grinzelhofi hidon, s behatoltak a cserjésbe. A majorság lakói sokáig követék őket könyező szemmel, mig nem végkép eltüntek a tölgyfák sürűje mögött.

Vlierbecke úr szó nélkül ballagott az ösvényen, mely a cserjésen át a halomra vezetett, melyen túl sürű fenyves boritá a láthatárt. Tudta, mihelyt ezen erdőbe ér, a Grinzelhof letünik szeme elől. Megállt s lassan visszafordult. Még egyszer végig nézett e helyen, az ő és ősei bölcsején. Gyötrő lehetett, mi e pillanatban lelkében történt, mert Lenóra megborzadt, látván arczának változását. Mindamellett nem érzett elég erőt magában, hogy ez ünnepélyes fájdalmat megzavarja. Végre nagy két könycsepp pergett le a nemes arczán. Ekkor Lenóra nyakába borult, csókjaival leszáritá könyeit s kezénél fogva magával huzta, ezer meg ezer vigasztaló szót intézvén hozzá. Nem sokára eltüntek a kanyargó ösvényen, mely kigyózva mélyedett az erdő komor sötétjébe.

IX.

Alig mult még egy hete, hogy Vlierbecke úr eltávozott, midőn Olaszországból levél érkezett nevére. A postatiszt tudakozódott a majorosnál, hol telepedett le a Grinzelhof egykori birtokosa; de semmiféle fölvilágosítást nem nyerhetett e tárgyban, mert senki sem tudta, hová ment Vlierbecke úr s leánya. A jegyzőnél tett tudakolás szintugy eredmény nélkül maradt.

A postahivatal ezen első, valamint a következő három vagy négy, szintén Olaszországból érkező levelet visszautalta; a szerencsétlen nemes sorsával senki sem törődött többé, csupán a grinzelhofi majoros, ki pénteki napon vásárkor mindig kérdezgeté a szomszéd falubelieket, nem látták-e volt gazdáját; de senki sem tudott felőle legkisebbet sem.

Mintegy négy hó gördült le, midőn egykor reggel gazdag postakocsi állt meg a jegyző háza előtt. A kocsiajtó megnyilt. Uti köntösbe öltözött ifju ugrott ki a kocsiból s nagy sietve lépett a házba.

— A jegyző úr? kérdé türelmetlen hangon az inastól; ez mentegetőzött, mondván, hogy urával csak néhány percz multán szólhatni. Aztán előszobába vezette az idegent, széket mutatott s pillanatnyi várakozásra kérte. Az ifju nagyon kedvetlenkedni látszott e késlekedésen s mormogva foglalt helyet. Arczán bánat kifejezése

ült; szemét a padolatra függeszté s úgy látszék egészen belemerült mély elmélkedéseibe. Mind a mellett lassan-lassan kiderültek vonásai, édes mosoly tévedezett ajkán; fölemelte fejét, s míg szeme örömtől szikrázott, így szóla magában:

— Oh! mennyire dagasztja szivemet a vágy! Be édes is a remény, a bizonyosság, hogy még ma meglátom őt, még ma megjutalmazom állhatatosságát és kárpótlást nyujtok neki hat hónapi szenvedéseiért, hogy még ma, eléje térdelve, így szólhatok hozzá: Lenóra! Lenóra! kedves arám, imé itt a beleegyezés házasságunkhoz! imé a gazdagságot, a szerelmet, a boldogságot hozom neked! Visszatérek, s akaratomban, tehetségemben áll kellemesekké tenni atyádnak öreg napjait; visszatérek, hogy kettőtökkel élvezzem az igért paradicsomot.... Oh! hála, hála neked, istenem!

E pillanatban megnyilt az ajtó. Az ifju eltit kolta fölindulását s eléje ment a jegyzőnek. Ez czikornyásan lépett be, készen látogatója állásához mérni szavait s magatartását; azonban alighogy megismeré az ifjut, nyilt és barátságos mosoly mutatkozott arczán, s kezét nyujtva tartott Gusztávnak.

— Jó reggelt, jó reggelt, Gusztáv úr, mondá. Már több napja várom önt, s valóban örülök, hogy láthatom. Alkalmasint fontos ügyekről kell együtt intézkednünk; köszönettel tartozom önnek, hogy meg akar tisztelni bizalmával.

Hát, többek közt, hogy áll az örökség? Van végrendelet?

Ez, a mint látszék, szomoru emléket költött Gusztávban. Mi közben zsebébe nyult, s tárczájából nehány iratot vett elő, őszinte fájdalmat fejeztek ki vonásai. A jegyző észrevette.

— Uram, szóla, fájlalom a veszteséget, mely önt érte. Derék nagybátyja barátom volt, s halálát jobban siratom mint bárki másét. Önhöz különös vonzalommal viseltetett, kétségkívül meg nem feledkezett önről végakaratában.

— Saját szemével meggyőződhetik ön, menynyire szeretett, válaszolá az ifju, iratcsomagot helyezvén az asztalra.

A jegyző lapozgatni kezdé, s fölötte meglephették a látottak, mert arcza örömteljes ámulatot árult el, míg Gusztávnak, ki lesütötte szemét, izgultsága élénk nyugtalanságról tanuskodott.

Kis idő multán a jegyző fölkelt s tiszteletteljesen mondá:

— Engedje meg, Denecker úr, hogy szerencsét kivánjak önnek, ez iratok rendben vannak s törvény előtt kifogástalanok. Összes vagyon örököse! De tudja-e ön jól az egészet, uram? Ön több mint milliomos!

— Erről máskor szólunk, szakitá félbe Gusztáv. Hogy egyenest önhöz jöttem, annak oka az, hogy némi szivességre akartam fölkérni.

— Szóljon, uram.

— Ön a Vlierbecke úr jegyzője?

— Szolgálatára.

— Boldogult nagybátyám által értesültem, hogy Vlierbecke úr elszegényedett. Okaim vannak kivánni, hogy inségének mielőbb vége szakadjon.

— Uram, mondá a jegyző, ha jól értem, jótéteményről van szó .... Ezt valóban alig lehetne méltóbb helyen alkalmazni; én tudom, miként sodródott Vlierbecke úr romlásába s mennyit szenvedett. Ő nemeslelküségének s jóságának lett áldozata. Tán oktalanságig, esztelenségig is vitte ez erényeit; mindamellett bizonyos, hogy jobb sorsot érdemelt.

— Jól van, uram, jegyző úr; legyen hát szíves lehetőleg részletesen elmondani, mint kellene Vlierbecke urat, méltóságának megsértése nélkül, segélyezni. Ismerem ügyei állását; nagybátyám eleget beszélt nekem e tárgyban. A többi adósság közt van egy Hoogebaen örököseit illető négyezer franknyi kötelezvény. E kötelezvényt ezennel birtokomban akarom tudni, s ha mindjárt tizszeresen kellene is megfizetnem értékét.

A jegyző szó nélkül s látható meghökkenéssel nézett az ifju Deneckerre. Gusztáv szorongva folytatá:

— Miért ütközik meg e kérésen? Ön félelembe ejt!

— Nem értem ön felindulását, mondá a jegyző: de okom van hinni, hogy a hír, melyet tudatnom kell, önt igen fájdalmasan fogja érin-

teni. Alig merek beszélni. Ha sejtelmem alapos, igazán sajnálnom kell önt, uram.

— Mit mond ön, nagy isten! kiáltá elborzadva Gusztáv. Magyarázza ki magát! A halál kopogtatott be a Grinzelhofba? Éltem egyetlen reménye megsemmisült!

— Nem, nem! mondá hirtelen a jegyző, ne remegjen ennyire; mindketten élnek, de nagy csapás érte őket . . . .

— Mi az? . . . . szólt az ifju lázas aggodalomtól gyötörten.

— Legyen nyugodt, viszonzá a jegyző. Üljön le, uram, s hallgasson ki; nem oly borzasztó a dolog mint ön gondolja, miért önnek vagyona, minden esetben, módot nyujt inségök enyhitésére.

— Oh! hála legyen istennek! kiáltá Gusztáv örömmel. De az égre kérem, uram, siessen, nyugtasson meg; késlekedése halálra gyötör.

— Tudja meg tehát, hogy a kérdéses váltó önnek távolléte alatt lejárt. Vlierbecke úr, hogy kötelezettségének eleget tehessen, több hónapon át sikertelenül fáradozott a szükséges összeg fölhajhászásában. Más részről birtoka a terhelő adósság lerovására elégtelen volt. Vlierbecke úr tehát, kényszerített elsajátitás gyalázatát kikerülendő, összes javait, még ingóságait is, köz árverésre bocsátotta. Az ekként bejött pénz csak aligalig födözte az adósságot; mindnyája ki lőn elégítve, hála Vlierbecke úr nemes és becsületes eljárásának, ki a legnagyobb nyomorba sü-

lyeszté magát, hogy neve becsületét megmenthesse.

— E szerint Vlierbecke úr családi kastélyát most bérben lakja?

— Dehogy, oda hagyta.

— S hol telepedett meg? Akarom őt látni s vele beszélni még ma.

— Azt nem tudom.

— Hogyan! ön nem tudja?

—'Senki sem tudja: elhagyták a tartományt, a nélkül hogy valakivel tudatták volna szándékukat.

— Egek, mit mond ön! kiáltá Gusztáv, mélyen leverve. Még tovább is nálok nélkül kényszerülnék élni? Nem is tudni, mivé lettek? Oh! reszketek, szörnyü aggodalom szorítja össze szívemet. Ön tehát nem mondhatja meg lakhelyöket? Senki sem tudja, merre vannak?

— Senki! viszonzá a jegyző. Vlierbecke úr még az eladás estején gyalog oda hagyta a Grinzelhofot, s a cserjésben ismeretlen ösvényen távozott. Azóta tettem már egy pár lépést lakhelye fölkutatására, de mindeddig a legkisebb eredmény nélkül.

E szomoru hirre az ifjut ideges reszketegség fogta el; szemlátomást sápadott, s kétségbe esve, görcsösen kapott homlokához, mintha el akarta volna rejteni a két nagy könycseppet, mely szeméből kicsordult.

— Ön fiatal, uram, folytatá a jegyző, Denecker Gusztávra szegzett tekintettel: és korának

szokása szerint örömöt, fájdalmat egyaránt tuloz. Önnek kétségbeesése alaptalan; mai időben könnyü megtalálni az embereket, kiket fölkeresni szívünkön fekszik. Egy kis pénzzel s tevékenységgel aligha nem pár nap mulva már tudomást szerzünk Vlierbecke úr lakhelyéről, ha mindjárt idegen földre költözött volna is. Ha rám akarja bizni e kinyomozást, nem fogok kimélni sem időt, sem fáradságot hogy rövid idő multán kielégitő tudósításokkal szolgálhassak.

Gusztáv reményteljes tekintettel függött a jegyzőn, megszorította kezét s hálát tükröző mosolylyal mondá neki:

— Tegye meg nekem e megbecsülhetetlen szolgálatot, jegyző úr. Ne kimélje a pénzt, hozzon mozgásba eget földet, ha kell; de az isten nevére kérem, tegye, hogy megtudjam, mielőbb megtudjam, hova vonult Vlierbecke úr és leánya.

— Ne tartson semmitől, uram; irnokaimmal egész éjjel iratom e tárgyban a leveleket, hogy önnek haszára lehessek. Holnap jókor reggel Brüszelbe megyek s fölkérem ott a közbátorságügyi kormányzó segélyét. Mihelyt ön megengedi, hogy költséget ne kiméljek, minden magától fog menni.

— Én is, magam részéről, igénybe veszem kereskedő házunk számos levelezőjét, s ernyedetlenül fogom őket nyomozni, ha mindjárt hosszas utakra kellene is e végből indulnom.

— Bátorodjék hát, Denecker úr, mondá a

jegyző: nem kétlem, rövid idő mulva elérjük czélunkat. Most pedig, midőn már bizhatik szolgálatkészségemben, szeretném ha megengedné hogy kissé beszélgessünk, nyugodtan s komolyan. Nem vagyok följogosítva szándokai után kérdezősködni, s még kevésbbé vagyok jogosítva e szándokok tisztességes voltáról csak legkisebb kétséget is táplálni. Ön tehát nőül akarja venni Lenóra kisasszonyt?

— Ez változhatatlan akaratom, viszonzá az ifju.

— Változhatatlan? ismétlé a jegyző: legyen; hanem tiszteletre méltó nagybátyjának irántam tanusított bizalma s jegyzői állásom kötelességemmé teszik önnek higgadtan szeme elé tárni, mit ön cselekedni készül. Ön milliomos, önnek neve a kereskedő világban már egymagában is tekintélyes tőke; Vlierbecke úrnak semmije sincs. Bukása köztudomásu, s a világ, igaztalanul vagy nem igaztalanul, gyalázatra s megvetésre kárhoztatja a megbukott nemest. Ily vagyon, ifjuság és külső mellett, mint az öné, ön gazdag örökös kezére tarthat számot s megkettőztetheti jövedelmét.

Gusztáv kínzó türelmetlenséggel hallgatta a mondóka első szavait; de csakhamar elfordítá szemét a jegyzőtől s egészen másra gondolt. Hirtelen visszafordúlt a jegyzőhöz, félbeszakította beszédét és szárazon mondá:

— Jól van, ön kötelességét teljesíti, kö-

szönöm; de elég erről ennyi. Mondja meg nekem, kié jelenleg a Grinzelhof?

A jegyzőt, a mint látszék, kissé megzavarta e félbeszakítás, és hogy oly kevés hatást eszközölt tanácsival; azonban hamis mosolylyal takarta boszankodását, s válaszola:

— Látom, hogy önnek határozata, uram, szilárd; tegyen tehát akarata szerint. A Grinzelhofot a zálogbiztositott hitelezők vették meg, noha az hozzátartozóival együtt nyilván belértékén alul maradt kezök között.

— Ki lakja?

— Lakatlan maradt. Télen át nem igen mennek falura.

— Tehát vissza lehetne vásárolni a tulajdonosoktól?

— Kétségkivül. Sőt meg is vagyok bízva, tuladni rajta, ha lehet, a jelzálogok értékének árán . . .

— A Grinzelhof enyém! kiáltá Gusztáv. Szíveskedjék ezt, jegyző úr, azonnal tudatni a tulajdonosokkal.

— Jól van, uram. Mostantól kezdve a Grinzelhofot sajátjaként tekintheti. Ha meglátogatni kívánná, a kulcsokat a majorosnál találja.

Gusztáv fogta kalapját, s búcsúzni készülvén a jegyzőtől, igazi barátsággal szorította meg kezét.

— Fáradt vagyok, nyugalomra van szüksége m; lelkemet igen is megrázta az ön által köz-

lött szomorú hír. Isten segélje önt, jegyző úr, s fogjon haladék nélkül igérete betöltéséhez; hálám túl fogja haladni minden várakozását. Isten önnel, holnapig!

X.

Már jó ideje mult, hogy a szende tavasz lerántotta a földről a tél gyászleplét s uj életet, uj erőt lehelt az egész természetbe. A Grinzelhof is visszanyerte szabad és vad természetének egész nagyszerüségét: a fölséges tölgyek kitárják terepélyes lombboltozatukat, a havasi rózsák teljes virágukban vannak, a sziringa édes illattal tölti a léget, a madarak örömtelve zengik szerelmöket, a cserebogarak döngécselve röpkednek, a megifjodott nap meleg sugarakat áraszt az uj szülött növényzet zsenge szőnyegére .... Mi sem látszik változottnak a Grinzelhofban, ösvényei még mindig elhagyottak, s komor némaság uralkodik árnyai alatt; a lakhely körül azonban mégis több az élet és mozgalom mint ennek előtte. Két inas szép hintót mos ott és tisztogatja sártól, portól; az istálóból lóhorkolás és kapálózás hallik. A küszöbön fiatal szolgáló nevet s tréfálózik az inasokkal.

Egyszerre csöngetyű tiszta, ezüstös csengése hangzik belőlről; a leányka sietve szalad be, ijedten mondván:

— Oh, istenem! reggelijét kívánja az úr.

Az még nem is kész. Azonban kis idő mulva már a lépcsőkön ballag föl a leányka s pompás tálczán viszi a reggelit; benyit egy első emeleti terembe és szótlanul tálalja szállítmányát az ifju elé, ki mély gondolatokba látszik merülve. A szolgáló ki is megy, még egyszer szótlanul. Az ifju felriad merengéséből és szórakozottan fog reggelijéhez; úgy látszik nem igen tudja mit cselekszik.

A termet körülfogó butorzat különös ellentéteket mutat: míg egynémely tárgy kiváló gazdagsága s külcsínja által a legujabb ízlés készítményeit ismerteti föl, szomszédjokban székek, ládák és szekrények állnak, melyeknek feketebarnás színe, torz és merev faragása nagy régiséget árul el; sőt olyan is találkozik e butorok közt, mely nyilván három-négy századon keresztül daczolt már az idő fogával. A falon számos füstös kép függ, poros, mocskos keretjeik már minden fényöket elvesztették. Harczfiak, államférfiak, apátok s főpapok arczképei ezek. Ez arczképek a Vlierbecke család czimereit viselik; szintúgy megkülönböztetőleg van jegyezve sok más butor is. Pedig tudjuk, hogy nem régiben a Grinzelhofban köz árverés volt, mely száz meg száz ember közé szórta szanaszét Vlierbecke úr összes vagyonát. Hogyan történik, hogy ez arczképek visszatértek e helyre, melyet, mint hinni lehete, örökre oda hagytak volt?

Az ifju, még mindig szórakozottan, fölkél az

asztaltól; lassan léptetve járja körül a termet, megáll, búsuló tekintettel szemléli az arczképeket, ujra járkálni kezd, kezével befödi szemét, mintha jobban előtérbe akarná vonni gondolatait, s elvégre sarokba helyzett ódon szekrényke előtt állapodik meg. Látszólagos közönynyel nyitja föl, s elővesz néhány szerény ékszert, egy pár fülbevalót s vörös korall nyaklánczot. Sokáig nézegeti e tárgyakat édes, de bús mosolylyal: mély sohaj fakad melléből, szemét az ég felé fordítja, mintha panaszt akarna oda küldeni, és az ékszereket ujra gondosan visszazárja a szekrénykébe.

Elhagyja a termet, leszáll a lépcsőkön s az udvarra indul. Cselédség köszönti, a merre jár; ő néma bólintással felel s eltünik a kert legsötétebb ösvényén. Vad gesztenyefa tövénél megáll s keresztbe fonja karját; ajka érthetetlen szavakat rebeg, de lassan-lassan határozottabb lesz hangja.

— Itt, így szólt, itt ejté ki szűz ajka első ízben az ünnepélyes vallomást. Szemérmes pir boritá arczát; zavarában lesüté szemét s édes hangján igéző szerelmi szavakat suttogott. És én megindúlva, zavarodva, kimondhatlan boldogságban áradozó szívvel álltam mellette, remegve mintha üdvöm mérhetlenségétől ijedtem volna meg. Oh szép fa, mely lombozatoddal annyiszor fogtad fel édes szavának hangjait, te, tiszta szívbeli sóvárgásink tanuja, a tavasz visszatüzte homlokodra a fiatal, zöldelő koronát, de tövedhez nem került vissza az öröm és boldogság. Csak szen-

vedő szívem bús fohászai emelkednek feléd; minden komor és szomorú körötted; a kinek jelenléte bájolóvá tevé magányodat, távol van tőled. Elvesztettük őt, az angyalt, kinek egyetlen szava paradicsommá bűvölé e helyet, ki örömöt és vigaszt árasztott maga körül, mint a napsugár fényt és életet. Ah! ő elhagyott minket, a szende gyermek! Semmi, semmi sem maradt fen, csak emléke!

Néhány pillanatnyi szünet mulva lassan más ösvényre tért s beljebb hatolt a sürű lombok közé; olykor-olykor megállott azon tárgyak előtt, melyek neki kedvesek valának, mint tanui amaz indulatoknak, melyek egykor szívében zajongtak s melyek szüntelen ő róla beszéltek, a kinek vesztét oly keservesen siratá. A tó partján zavart szemmel szemlélte az arany halak hemzsegő csoportját, s tovább a nagy sétány hosszában mintegy szerelmesen függött szeme a szegfűbokrokon, melyeket a leányka oly gyöngéd gondoskodással tenyésztett és ápolt.

Tovább folytatta merengését s panaszait mind annak láttára, mi előtte ismerős s a leányka előtt egykor kedves volt. Végre kimerülve túlfeszített izgalmában, székre hanyatlott a trombitafa árnyában. Régóta ült már ott, egészen fájdalmának adva magát, midőn a majorosné, könyvvel kezében, feléje tartott s örömtelt hangon szólítá:

— Uram, imhol egy könyv, melyet Lenóra

kisasszony gyakran szokott volt olvasni; öregem tegnap a vásáron megismerte a parasztot, ki azt az árveréskor megvette volt; elkísérte a parasztot hazáig, hogy önnek e könyvet meghozhassa. Nagyon szép lehet, öregem azt mondja, hogy *Lucifernek* hivják.

Mi közben a majorosné beszélt, az ifju nagy örömmel ragadta meg a könyvet s lapozgatta a nélkül hogy figyelni látszott volna a derék asszony beszédére. Végre rá vetette szemét s érzelmes mosolylyal mondá:

— Köszönöm, jó Betti néni, barátságos gondosságát; nem képzelheti, mennyire boldogit, valahányszor kezemhez kaphatok olyasmit, mi egykor urnője birtokában volt. Legyen meggyőződve, hogy nem fogom feledni szives szolgálatait.

Elmondván a majorosnénak e hálanyilatkozatot, ujra elővette a könyvet s figyelmesen látszott benne olvasni. Mindamellett a jó asszony nem tágitott s kis idő mulva elszomorodott hangon megszólalt:

— Uram, szabad-e kérdenem, ha nem vett-e még hirt kisasszonyunkról?

Az ifju tagadólag rázta fejét s viszonzá:

— Oh! semmit, semmit, Betti néni! Hijába való minden kutatás.

— Ez mégis nagy baj, uram. Isten tudja, merre van s mennyit szenved! Midőn búcsuzott, azt mondá nekem, dolgozni fog atyjáért; de a ki

kézi munkával akarja megkeresni kenyerét, annak fiatal korától fogva kell ily dologhoz szokni. Oh! ha rá gondolok, majd meghasad a szívem. Jó kisasszonyunk tán szolgálni kénytelen, s mint szegény szolgaleány, hitvány falat kenyérért, munkába öli magát. . . . Én is szolgáltam, uram, én is, és tudom mit tesz az reggeltől estig másoknak dolgozni! És ő oly szép, oly tanult, oly jó, oly jótevő! Rettenetes ez: nem tartóztathatom magamat a sírástól, ha sanyarú életére gondolok. . . .

Csakugyan kevésbe is mult, hogy sírva nem fakadt; két nagy könycseppet, mely előtolakodott, törült ki szeméből. Az ifju, meghatva szavának rokonszenves hangja által, mozdulatlan maradt s az asztalra szögezte szemét. Egyszerre fölpattant s a kastély felé vezető utra mutatván, felkiálta:

— Hallgasson csak! nem hall semmit?

— Ügető ló dobogása, viszonzá a majorosné, a nélkül hogy értené, miért tesz urára oly erős benyomást e zaj.

— Szegény bolond! mondá az ifju sohajtva s bús mosolylyal: mi hasznomra is lehetne ló ügetése?

— Lám, lám, a fasorba vágtat! kiáltá a majorosné növekvő felindulással. Jó isten, ez bizonyosan futár, ki hireket hoz! Bár jók volnának!

Csakugyan a lovas erős vágtatva nyargalt be a kapun, s azonnal megállítá lovát, a mint látta,

hogy az ifju s a majorosné feléje rohannak. Leszállt és levelet nyujtott át a Grinzelhof urának:

— Denecker úr, mondá, engem a jegyző úr küldött, s meghagyta hogy ló halálába vigyem meg önnek e levelet.

Ezzel az istáló felé vezette izzadságtól párolgó lovát.

Denecker úr remegő kézzel törte fel a pecsétet, míg a majorosné reményteljes mosolylyal s tátott szemmel kisérte urának minden mozdulatát. A mint tovább s tovább olvasott, remegni kezdett egész testében, míg végre arcza téveteg mosolyra vonult, s égre tárt karral fölkiáltá:

— Hála istennek! ő nekem vissza van adva

— Uram, uram, kiáltá a majorosné, jó hír van benne?

— Igen...., igen...., örüljenek mindnyájan! Lenóra él, tudom hollétét, fölkeresem! viszonzá Denecker úr, ki majd nem eszét vesztette boldogságában, a ház felé futott, nevén szólította mindegyik cselédjét, és nagy sietséggel parancsolgatott:

— Rajta, az uti kocsit! az angol lovakat! bőröndömet! köpönyemet! Gyorsan,.... repüljetek!

S maga is hozzá látva, czipelte az utravalót a szinből előrántott kocsiba. A lovak be voltak fogva, s jóllehet türelmetlen oroszlányokként kapálóztak s tüzeskedtek, hogy csaknem átrágták zablájokat, mégis kegyetlenül suhintottak közéjök az ostorral. A kocsi mintha szélvész ra-

gadta volna nyilgyorsan repült ki a kapun, s nem sokára égig kavarta az antverpi országut porát.

XI.

Utazzunk mi is képzeletben s térjünk Francziaországba, Nancyba: keressük fel ott Vlierbecke urat és leányát. Fussuk át az Ó-városnak nevezett negyed néhány szük sikátorát s állapodjunk meg végre egy kis czizmadia-bolt előtt. Helyben vagyunk. Menjünk keresztül a bolton, haladjunk föl a lépcsőn .... még feljebb .... Nyissuk ki e kis ajtót.

Szegénységre mutat itt minden, jóllehet kiváló csín és tisztaság uralkodik. A kis ágy függönyzete hófehér, az öntöttvas kályha gondosan csiszolva ólomporral, a padló flamand módra homokkal behintve. A nyitott ablakban százszorszép és viola virágzik a napfényen .... Oldalt kalitka függ s benne pintyőke ugrál. Mily nyugalom uralkodik e kis szobában! Még lehentés sem háboritja békés magányát. Pedig ím, az ablak mellett leányka ül; de annyira el van foglalva varrásával, hogy nem látni egyéb mozgását mint a tűt vezető jobbjának gyors ide-oda járását. A fiatal varró leány öltözéke igen-igen egyszerü, de annyi ízléssel van összeillesztve, s minden oly tiszta, oly kecses rajta mintha öröm és ifjuság légköre övezné őt mint valami fényburok.

Szegény Lenóra, e sorsra kelle hát jutnod!

Kézmives alacsony hajlékában kelle elrejtened nemes származásodat, távol szülőhelyedtől menedéket keresned a megvetés és bántalom elől, pihenés nélkül dolgoznod, szükséggel s nélkülözésekkel küzdened, szégyen s bánat terhe alatt roskadoznod, míg szívedet a lealázás és kétségbeesés gyógyíthatlan sebei égetik. Oh! a nyomor bizonyosan sárgás, fakó szint vetett bájos arczodra, a búbánat megtörte lelkedet s megfosztotta szemedet szelid, sugárzó fényétől, haldokló virág te, titkos baj által fonnyasztva! . . . . Oh nem! hála istennek, nem így van. A hősies vér, mely ereidben buzog, erőssé tett végzeted ellenében. Angyali szépséged még megragadóbb mint annak előtte. Ha szűk helyre zárkozott életed el is halványitá barna szinedet, ez még csak meghatóbbá teszi arczod szende kifejezését, ez még csak emeli szép homlokod tisztaságát s fényét, arczod rózsáinak friseségét. Fekete szemed még mindig teli tűzzel s élettel sugárzik hosszu pilláid megől; finom, bájos ajkad megtartá édes szűzies mosolyának egész varázsát.

Tán bátorság s remény kincsét zárod szívedbe, tán még egy kedves kép lebeg szemed előtt. Nem az emlékezet forrásából merited-e ez erőt, győzelmesen megvívni a bal sorssal? Imé: álom lepi meg a leánykát. Keze eláll; megszünik dolgozni. Fejét munkája fölé hajtva, mintha merően nézne a földre; más tájak felé ragadott lelke édes és szerető merengés árjának engedi át magát.

A székre teszi a fehérnemüt, s lassan fölemelkedik. Az ablakra hajolva, darab ideig szerény virágait szemlélgeti, szakit egy százszorszépet és szórakozottan tépegeti; aztán tekintete a légürbe merül s gesztenyefán akad meg melynek százados koronája magasra nyulik a háztetők fölött. Ez a nagyon is jól ismert lombozat élénken hat szívére; kifejezhetlen mosolyra vonul ajka, könybe borúl szeme; heves lelki izgultságában tárt kebellel leheli be a tavasz fris levegőjét s a nap meleg áramlását. Arczkifejezése gyakran változik; mintha képzelme szeretett lények körébe ragadná, s velök örömről, üdvről beszélgetne. Ajka érthetlen nevet rebeg, mindannyiszor sovárgó mosoly kiséretében. Tán távol kedvesének nevét suttogja.

Most tekintete szánakozva feszül a madárra, mely nyugtalanul röpked kalitkájában és orrával kitörni erőködik börtöne rácsait.

— Miért akarsz minket elhagyni, kedves kis madár? szól nyájasan. Miért akarsz távozni, te hű kisérő bánatunkban? Örvendj inkább! Atyám föllábadt! Az élet ismét kedves és üdvhozó lesz nekünk .... Miért röpkedsz hát oly pihegve kalitkádban? Oh! kedves jószág, úgy-e kemény sors a rabság, midőn tudjuk, hogy oda kinn öröm és szabadság uralkodik? midőn virányok s ligetek közepett születtünk, s tudjuk hogy csak ott, isten szép napja alatt, csak ott kedves és független az élet? Oh! kedves madár, én is a természet gyermeke vagyok mint te; engem is elragadtak

szülőhelyemtől, én is megsirattam a fölséges magányt, hol gyermekkorom lefolyt, s a békés árnyakat, melyek bölcsőmet takargatták. Elszakitottak-e téged is örökre barátodtól, miként engemet? Vegyül-e bánatodba egykor szerettednek képe? Téren és szabadságon kivül siratsz-e te is még más valamit? De mit kérdeztem az imént? A szerelem ideje megjött, úgy-e bár? sejtem fájdalmadat; nem akarok ezentul az lenni számodra, mi a kérlelhetlen sors számomra. Eredj, repülj: őrizzen meg az ég! Menj és élvezd az élő teremtés legnagyobb két jótéteményét: a szabadságot és szerelmet!... Oh, mily örömsippantás! mint feszíted szét szárnyadat! Isten veled! Isten veled!

Lenóra szemével kisérte a madarat, mely nyilgyorsan szelve a léget emelkedett ég felé. Aztán édes elégültség mosolyával tért vissza helyére, ujra munkájához ült s folytatta az szintoly buzgalommal mint elébb. Negyed óra telt el. Lenóra egyszerre fölvetette fejét, halgatózott s örömteljesen fölkiáltott:

— Oh! imhol atyám! Bár szerencsével járt volna!

Elhagyta székét s az ajtónak tartott.

Vlierbecke úr papir tekercscsel kezében belépett, lassan ballagott egyik szék felé s bágyadtan, pihegve hanyatlott reá. Nagyon elaszott volt; szeme mintegy bemélyedett üregébe, tekintete komor és lankadt, arcza sápadt, egész kifejezése

elváltozott, és csüggeteg volt. Észre lehete venni, hogy nehéz betegség fogyasztotta egyszerre testi s lelki erejét. Igen szegényesen volt öltözve. Azonban látható volt, hogy sokáig küzködött, csakhogy takarhassa az inség nyomait; ruháján nem lehetett volna egyetlen foltot, egyetlen porszemet sem találni, de kelméje szőrig vala kopva; itt-ott roszul takart foltozgatás látszott, s aztán az egész öltözet nagyon is tág, nagyon is bő volt elsoványkodott testének. A szerencsétlenség és betegség talán elernyeszték a nemesnek erős, férfias lelkét, tán bátorsága le volt verve és szive meg volt törve.

Lenóra pillanatig mély megilletődéssel szemlélé apját.

— Istenem, ismét bajod van, atyám?

— Nincs, Lenóra, de engem üldöz a sors!

A leányka gyöngéden átölelte és szeretőleg szorongatván kezét így szólt:

— Atyám, atyám, még alig egy hete, hogy bágyadtan, szenvedőleg, ágyban feküdtél. Felüdülésedet, mint a legnagyobb jót, mely e földön érhetne, kértük az istentől. Ő meghallgatta imánkat: te felgyógyultál .... s imé, most az első kellemetlenségnél ujra busongásnak engeded magadat! Ma nem jártál el szerencsével, úgy-e bár? Látom elszomorodott arczodon. De hát mit tesz ez? hogyan gátolhatná az boldogságunkat? Rajta, rajta, birjunk most is megküzdeni a sorssal, mint azelőtt; legyünk erősek, s fölemelt fővel

fogjuk szembe a nyomort: a bátorság is gazdagság.

Az apa, nyájasan mosolyogva leánya bátor ihlettségére, sohajjal válaszolt:

— Szegény Lenóra! te erősnek kivánod magadat, hogy engem támogathass s vigasztalhass. Az ég áldjon meg ennyi szeretetedért! Tudom, honnan merited egész bátorságodat, s mégis szavad és mosolyod, te istentől küldött kedves angyalom, oly hatalommal bir fölöttem, mintha azokkal lelkednek egy része ömlenék át lelkembe. Tört szívvel, fejemet vesztve, kétségbeeséstől sujtottan tértem vissza; egyetlen pillantásod elég volt vigasztalásomra. . . . .

— Rajta, atyám, szólt a leányka, félbeszakitva atyját, kit ujra elhalmozott szerető szorongatásival: rajta, beszéld el, mint jártál; aztán mondok valamit a mi meg fog örvendeztetni.

— Oh! gyermekem, én hát elmentem Roncevaux úr intézetébe, hogy angol óráimat folytassam. Betegségem alatt egy angolra bizták; így hát legjobb keresetünktől elestünk.

— Hát Paulina kisasszony német órái?

— Paulina kisasszony Straszburgba utazott; nem is jön vissza. Látod, Lenórám, mindent, mindent egyszerre vesztünk el! Nem volt-e okom bánkódni? Még te is megütközni látszol a szerencsétlen hireken; mintha sápadoznál.

A leányka csakugyan lesüté szemét s megdöbbentnek, levertnek látszott; de atyjának föl-

hivása ujolag eszméletre serkentette, s vidorságot erőtetve szólott:

— Arra gondoltam, atyám, mennyi fájdalmat okozhattak neked e felmondások, s igazán mélyen elszomorodtam ezen; de mégis én még találok vidítót. Igen, atyám, nekem legalább jó kilátásaim vannak!

— Igazán? Ez meglepő!

A leányka a székre mutatott.

— Látod e vásznat? Ebből tizenkét inget, tizenkét finom inget kell varrnom! S ha ennek vége lesz, megannyit kapok ismét! Jó fizetés jár érte. . . . . S tudok még valamit, mi ennél is többet ér; de ez csak remény. . . . .

Lenóra e szavakat oly valódi s élénk örömmel ejtette ki, hogy ez az apát is megragadta, ki elégülten mosolygott.

— Nos! nos! kérdé, hát mi az, mi anniyra boldogít?

Mintha a leányka megbánta volna, hogy ennyi időt veszit, leült s varráshoz fogott. Láthatólag el volt ragadtatva, hogy ekként diadalmaskodott atyja szomorúságán. Mintegy tréfálózva válaszolt:

— Oh! nem is gyanítanád! Tudod, atyám, ki adta nekem e sok munkát? Ama gazdag hölgy, ki az utczasarki házat lakja, ma reggel hivatott, s míg te oda voltál, fölkerestem őt. Ez meglepő, nemde, atyám?

— Valóban az, Lenóra. Te Royanné asszony-

ról beszélsz, kinek részére ama szép gallérokat kelle himezned? Honnan ismer téged?

— Nem tudom. Hihetőleg a nő, ki e nehéz munkával megbizott volt, megmondta, ki dolgozott rajta, sőt betegségedről és szegénységünkről is kellett beszélnie, mert Royanné asszony sokkal többet tud e részben mint gondolnád.

— Egek! csak nem tudja. . . . .

— Nem, nevünk s hazánk felől mit sem tud.

— Folytasd, Lenóra, te ingerled kiváncsiságomat. Látom, hogy gyötörni akarsz.

— Jól van, atyám, miután belefáradtál már, rövid leszek. Royanné asszony igen nyájasan fogadott; kidicsérte szép himzésemet, aztán bal sorsunk felől tudakozódott, megvigasztalt s felbátorított. És midőn szobaleányával, e vásznat adatta kezembe, így szólt hozzám:

— Menjen, gyermekem, dolgozzék csüggedetlenül s legyen mindig ily jóviseletü; én pártfogója leszek. Nekem magamnak is jó sok varratni valóm van: csupán ez tán két hónapig is eltart önnek; de ez még mind nem elég: ajánlani fogom önt számos ismerőseimnek, s gondoskodni fogok, hogy munkájával magát, magát és beteg atyját az inségtől megóvhassa . . . .

Én könyes szemmel ragadtam meg kezét s megcsókoltam. E nemes és gyöngéd eljárás, mely nem alamizsnát, de munkát nyujtott, mélyen meghatott. Royanné asszony szememből

olvasá hálámat, s vállamra tevén kezét, még több jóakarattal mint elébb, így szólt:

— És most, Lenóra, csak rajta! megjő az idő, hogy kisegítésére leányokat kell fogadnia; így juthatni fokonkint egész varróintézet létesítéséhez.

Igenis, atyám, ezt mondta nekem: én könyv nélkül tudom szavait.

Atyja felé rohant, átölelte s áradozó érzelemmel folytatá:

— Mit mondasz erre, atyám? Nem jó hirek-e ezek? ki tudja? varró leányok, egész műhely, raktár, egy szolgáló. . . . . Te lészsz a számvevő, bevásárlod a kelmét; magam pedig a műhelyben, iróasztal mellett, felügyelek a varró leányok munkájára. Oh istenem, mi szép az, ha boldogok lehetünk, s elmondhatjuk, hogy mindent kezünk munkájának köszönünk! Ekkor aztán igéreted be lesz váltva, atyám; ekkor öreg napjaidat kellemes jóllétben töltheted.

Vlierbecke úr mosolya oly derült volt, sovány arczán a boldogságnak oly élénk kifejezése sugárolt, hogy nyilván való volt, hogy leánya szavai által annyira megvesztegettette magát, hogy jelen helyzetöket egészen feledé. Az öreg nemes teljesen megvigasztaltnak látszott, ujabb bátorság csillogott fekete szemében, s tekintete egészen kiderült. Az asztalhoz lépett s a papirtekercset felbontván, mondá:

— Én is kaptam egy kis munkát, Lenóra.

Delsaux tanár úr néhány zenedarabot adott lemásolásul tanitványai számára; ez is behoz vagy négy frankot egy pár nap alatt. Most légy kissé csendesen, kedves leányom; még oly szétszórt vagyok, hogy, ha beszélgetnék, sok hibát ejtenék s elrontanám talán a papirt.

— De énekelni lehet, úgy-e atyám?

— Oh! igen, éneked nem hogy zavarna, sőt fölvidit, a nélkül hogy figyelmemet eltéritné. . . .

Az apa iráshoz fogott, míg Lenóra szelíd, de örömtelt hangon eldalolta mind a mit tudott s bájos dallamokba öntötte ki szívét; e közben szorgalmasan tovább varrt, s időről időre apjára pillantott, homlokán kémlelve, nem szükség-e elűzni valamely bús gondolatot, mely lelkéhez férkezett.

Mindketten jó ideig foglalkoztak ekként, midőn Lenóra az óra ütését hallá a toronyról. Letette munkáját, a kályha megől kosarat vett elő s ezt karjára fogva kifelé indúlt a szobából. Az apa, ki észrevevé e készülgetést, meghökkenve kérdé:

— Hogyan! ideje már, Lenóra?

— Tizenkettedfél, atyám, épen most ütötte.

Vlierbecke úr minden további megjegyzés nélkül ismét zenedarabjaihoz fordúlt s folytatá irását. A leányka könnyeden s gyorsan szökelt le a lépcsőn; nem sokára megjött, burgonyával rakott kosarában volt még valami papirosba tekert tárgy, mit azonban beléptekor köténye alá rejtett. Azonnal tüzet gyújtott, megmosta, meg-

hámozta a burgonyát s tűzre tette; egy úttal a tűz mellé kis fazekat is helyzett egy kis vajjal és sok eczettel. Eddig az apa félre sem nézett munkájától: mindennap tanúja volt az ebéd készítésének, s ritkán történt hogy valami uj étel jelent meg a tűzhelyen; de ez egyszer alig hogy a burgonya megfőtt, kellemes illat terjengett a szobában. Vlierbecke úr csodálkozva tekintett leányára és szemrehányó hangon mondá:

— Hús! Szerdán! Lenóra, gyermekem, jól tudod, hogy gazdálkodnunk kell.

— Oh! atyám, válaszolt Lenóra félig meddig mosolyogva, ne haragudjál; az orvos rendelte.

— Ez egyszer csalsz engem, nemde?

— Nem, nem. Az orvos mondta, hogy hetenként legalább háromszor húsra volna szükséged, ha azt valamikép előteremthetnők. Ez oly jót fog tenni neked, atyám, s oly gyorsan helyre állítja erődet!

Az apa fejét rázta s úgy cselekedett mint Lenóra kivánta. Ez kicsiny de hófehér terítőt borított az asztalra, reá tett két tányért s feltálalta a burgonyát. Hitvány asztal volt ez, s rajta szegényes és közönséges minden; de minden egyszersmind oly csinos, oly izletes, hogy e hitvány asztal még gazdagra nézve is mosolygó lett volna. Az apa s leánya helyet foglaltak, lehajták fejöket s egybefüzék kezöket, hogy hálát adjanak istennek a mindennapi kenyérért. Még az ég felé szállt a nyugalmas ima szelid susogással, midőn a lépcső

felől hirtelen szavak zaja hallatszott. Lenórát erős remegés fogta el, s félbeszakítá imáját; szemét messzire nyitva s az ajtó felé hajolva hallgatózott valamire mi neki megmagyarázhatlannak, lehetetlennek látszott, s mi mégis csodálkozással, rémülettel tölté. Az apa megütközve leánya különös izgatottságának láttára, reá tekintett mintha zavarának okát akarta volna tudakolni; de Lenóra intett neki, hogy hallgasson.

Uj felkiáltások hangzottak, s már határozottabban, a kis szobáig. Lenóra megismerte e szavak hangját. Mintha villám sujtott volna bele, aggodalmas sikoltással egy szökésre az ajtónál termett, bezárta, s kezével, vállával neki feszült, hogy a beléphetést akadályozza.

— Lenóra, az isten szerelméért, mitől félsz? kiáltá az elrémült apa.

— Gusztáv! Gusztáv! mondá a leányka reszkető hangon. Itt van! Jön! Oh! takaritsd le az asztalt! Csak ő ne lássa inségünket.

Vlierbecke úr arcza elkomorodott; büszkén emelte föl fejét; tekintete kigyúlt és szigoru kifejezést öltött. Némán indúlt leánya felé, s eltávolította őt az ajtótól. Lenóra a szoba túlsarkába futott, s lehajtá homlokát, melyre a szégyen pirja borúlt. Az ajtó hirtelen megnyilt; ifju rohant a szobába örömkiáltással, és tárt karral futott a remegő leány felé, érthetlen szavak közé Lenóra nevét vegyítvén kábúltságában. Kétségkivül, vak elragadtatásában, Lenóra nyakába borúlt

volna; hanem az apának kinyujtott karja és szigorú tekintete egyszerre visszatartották. Megállott tehát, ámult tekintetét a szoba körül jártatá, s megpillantotta az öregnek s leánykának hitvány lakomáját, nyomorúlt öltözetét. E szemle fájdalmasan indíthatta meg, mert görcsösen takarta be szemét kezével s kétségbeesetten kiáltott:

— Istenem! tehát ily életet kellett élnie!

De nem sokáig maradt e keserű elmélkedés terhe alatt; ujra Lenóra felé rohant, erővel megragadta kezét, s azt lázasan szorongatva, szólott:

— Oh Lenóra! kedvesem, tekints reám; hadd tudjam, megtartotta-e szíved szerelmünk édes emlékét!

A leányka válasza megindúlással tölt pillantás volt, pillantás, melyben teljesen visszatükröződött tiszta, szerető lelke.

— Oh boldogság! kiálta Gusztáv lelkesülten, még mindig az én szelíd, kedves Lenórám! Hála istennek! nincs hatalom, mely többé elragadhatná tőlem arámat! Oh Lenóra! fogadd, fogadd a menyasszonyi csókot.

Feléje tárta karját. Lenóra, kit aggodalom s boldogság egyaránt remegésbe ejtett, mozdulatlan maradt, pirúlva és lesütött szemmel, mintha várta volna ez ünnepélyes csókot; de mielőtt még az ifju engedhetett volna a szenvedélynek mely őt ragadta, Vlierbecke úr mellé állt s erélyesen megkapván kezét, föltartotta rohantában.

— Denecker úr, mondá szigorú hangon a

felindúlt apa, szíveskedjék mérsékelni örömét. Bizonyára szerencsénknek tartjuk önt láthatni; de nem szabad felednünk sem nekünk, sem önnek, hogy mik vagyunk .... Tekintse inségünket. ....

— Mit mond ön? kiáltá Gusztáv. Hogy mik önök? Ön barátom, atyám! Lenóra arám!... Egek! miért e szemrehányó tekintet? Tévedezek. ... nem tudom mit teszek ....

Ujra megfogta Lenóra kezét, atyja mellé húzta és sietvést szólott:

— Hallgassanak meg!... Nagybátyám meghalt Olaszországban; egyetlen örökösévé nevezett, halálos ágyán elrendelte, vegyem nőül Lenórát. Eget, földet mozgásba hoztam, hogy feltalálhassalak; sokáig szenvedtem és siránkoztam távol kedvesemtől; végre föltaláltalak! És most szenvedéseim jutalmát jöttem kérni. Gazdagságomat, szívemet, éltemet, mind, mind ön lába elé teszem, és cserébe azon boldogságért esedezem, hogy Lenórát oltárhoz vezethessem. Oh atyám, részeltessen e kitünő kegyben! Jöjjön, a Grinzelhof várja önt; megvettem ön számára, minden megvan még benne: őseinek arczképei ismét helyükön, mind a mi önnek kedves volt, visszakerült; jöjjön! tiszteletteljes kegyelettel akarom környezni öreg napjait, boldoggá, oly boldoggá akarom önt tenni! szeretni fogom Lenóráját.....

Vlierbecke úr arczkifejezése mit sem változott; csupán szeme látszott lassanként nedvesülni.

— Oh! kiáltá Gusztáv növekvő lelkesedéssel, nincs földi hatalom, mely elragadhatná tőlem Lenórát .... még az atyának hatalma sem! őt az isten adta nekem!

Térdre borúlt Vlierbecke úr előtt, feléje emelte esdő kezét és suttogá:

— Oh! bocsánat! Nem, nem, ön nem mérheti rám a halálos csapást. Atyám, atyám, az isten nevére, adja rám áldását..... Hidegsége megöl!

Vlierbecke úr mintha egészen elfeledte volna az ifjut, szeme ég felé volt emelve, mintegy forró imát rebegve istenhez. Végre határozottan hangozék szava s könybe lábadt szemmel így szólt:

— Margit, Margit, örvendezz isten kebelében, igéretem teljesedésbe ment: gyermeked boldog lesz e földön!

Gusztáv s Lenóra, reménytől remegve, szemét kérdezgeték; az apa fölemelé az ifjút, túláradó érzelemmel átölelé s mondá:

— Gusztáv, szeretett fiam, az ég áldja meg szerelmedet! Boldogítsd leányomat: ő arád!

— Gusztáv, Gusztáv jegyesem! kiálta a leányka, egyszerre mindkettejök ölébe dőlve s mindkettejöket egy fogással átölelve.

S az első szerelmi csókot, az eljegyzés szentesült csókját váltották e boldog apa ölén, ki a legédesebb könyeket hullatá, leborúlt gyermekei fejére s áldva terjeszté ki karját felettök.

*

* *

Most pedig, nyájas olvasó, csak arra figyelmeztetlek, hogy bizonyos okokból elhallgattam a Vlierbecke család kastélyának fekvését, sőt valódi nevét is. Ennek folytán senki sem tudja meg, hol lakik Gusztáv szelíd Lenórájával.

A mi engem illet, én ismertem Denecker urat s nejét, sőt gyakran sétálgattam a Grinzelhof körül csinos két gyermekökkel s nagyapjok, Vlierbecke urral.

Még mélyen be van vésve emlékembe a házi boldogság, béke és szeretet igéző képe, melynek olykor tanúja leheték, midőn az öreg nemes, a kertnek valamelyik padján, a játékban kifáradt két kis angyallal iparkodott már megértetni a nagy erőket, melyek a természetben működnek, midőn a kis Adeline térdére kapaszkodott, hogy arczát simogassa, és a fürge Izidor bohó örömmel nyargalt engedékeny lábán, míg Denecker úr és neje, némán, egymás kezét szorítva, benső gyönyörrel szemlélék a nagyapa boldogságát s a gyermekek játékát.

Nem mondom meg, ki beszélte el nekem e történetét; elég tudnotok, hogy én mindnyájokat ismerem, kik benne szerepelnek, sőt hogy nem egyszer ültem asztalhoz János gazdával, Betti feleségével és Kati szolgálóval, kik eléggé szeretnek csevegni, főleg pedig jót mondani jótevőikről.

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA

A MŰBIRÁLATRÓL.

TANKÖLTEMÉNY.

IRTA

POPE SÁNDOR.

ANGOLBÓL FORDITOTTA

LUKÁCS MÓRICZ.

BUDAPEST, 1876.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGY. IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.